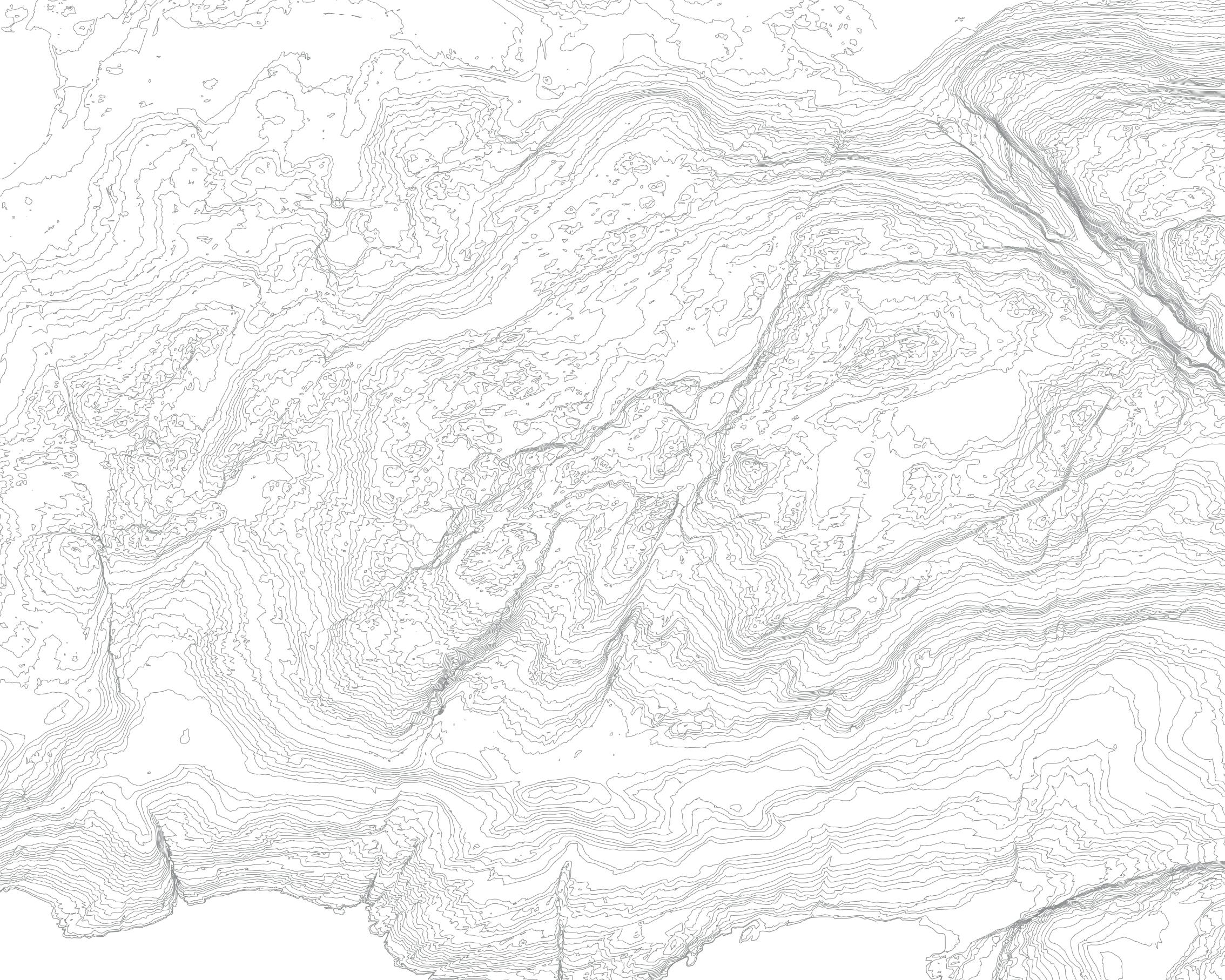

KANGIATA ILLORSUA

KANGIATA ILLORSUA

KANGIATA ILLORSUA

“Ilulissanut aammalu Kangiata Illorsuartaavanut
tikeraarneq misigisat annertoorujussuit ilagaat.
Aammalu taamatut nalinginnaasuunngitsigisumik
kusantigisumillu sanasoqarsinnaasimanera. Kisianni
paarlattuanik taamatut naleqqutsigisumik aammalu
kangia sorpiaanersoq, aammalu kangiata takusarnerani
oqaluttuassartaa tamakkerlugu saqqummersitsineq
nassuaanerlu ajunngilluinnarluni.”

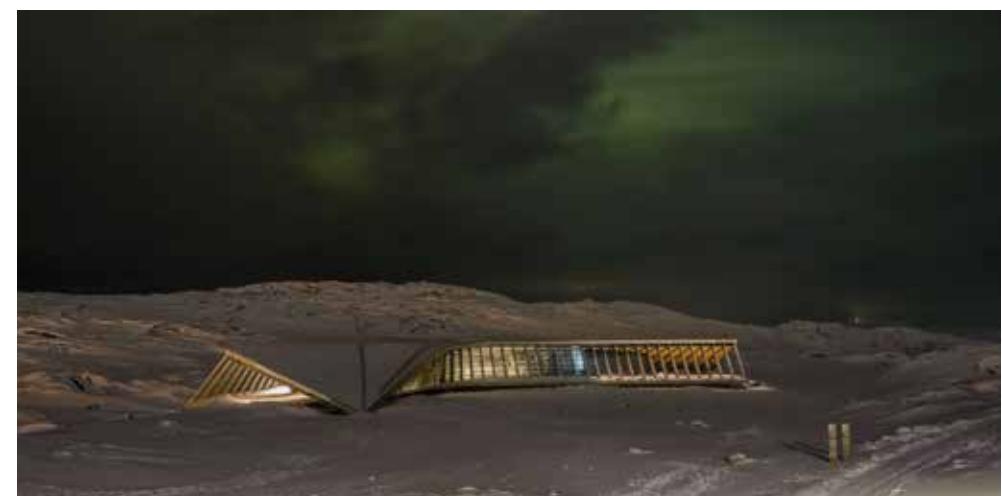
– H.M. Dronning Margrethe

IMAI

8	Sumiiffimmi immikuullarissumi illuliaq immikuullarissoq	82	Kulturerput pinngortitarlu uummaarissumik pimoorussiviusumillu paasissutissiissutigineqassapput Pauline Knudsen
20	Kalaallit Nunaat uummatinniippoq H.M. Dronning Margrethe	96	ILLULIORIAASEQ
32	Misigisat nuannersut eqqaamaneqartassapput Palle Jerimiassen	114	Takornariat innuttaasullu katersuuttarfiat Elisabeth Momme
46	Qimussertartoq Ane Sofie Lauritzen	126	ILLORSUALIORNEQ
50	Mittarfiup pisortaa Hans Christian Lyberth	142	Mekanikeri Jesper Sandgreen
52	TAKORLUUGAQ	144	Qajartortartut siulittaasuat Pia Jensen
64	Aalisartoq Eli Kristoffersen	146	Akunnittarfimmi pisortaq Anders Okholm Gadeberg
66	Kaffisoriartortitsisartoq Carla Fussing	158	Pissusiviusut
68	Piffissaq Minik Rosing		

ILLU IMMIKKUULLARISSEQ SUMIIFIMMI IMMIKKUULLARISSUMI

Peqatigiiffimmi ajunngitsuliortartumi Realdaniami suna suliarineripput apeqqutaatinnagu eqqarsartaaseq ataaseq uteqqittuaannartarpoq: illulianik avatangiiseqarluni inuunerup pitsasumik ingerlalersinnissaa. Arlalitsigut taamaaliorssinnaavugut, assersuutigalugu ataatsimoorfinnut killissaliussat nukittorsarnerisigut aammalu periarfissaqarfiusuni najukkani sumiifinnut pituttorsimasuni aallaaviusut suliaqarfiginerisigut.

Namminersorlutik Oqartussat aamma Avannaata Kommunia tatiginnittumik suleqatigiil-luarlatalu Kangiata Illorsua qanoq pisimaneripput erseqqissorujussuovoq. Illumi alutornarluinnartumi saqqummersitsineq aalajangersimasoq, Sermeq pillugu Oqaluttuaq, atorlugu takusaasunut Kalaallit Nunaanni pinngortitap kulturillu ilikkagaqarnartumik paasisimaarilersinnissaa neqeroorutigineqarpoq. Aammalu kangiata illorsuata qaavaniit sermersuup Sermeq Kujalliup uukkartarfianut pinngortitamut asseqanngitsumut, aammalu nunarsuarmi silap pissusiata allanngoriartornera ersarilluni, najukkamiit isigalugu, isikkiveqarpoq.

Silap pissusiata allanngoriartornerata sunniutai aammalu sumiiffiup oqaluttuarisaanera immikkullarissoq Kangiata Illorsuani takornariarpassuarnut Issittumi ornigassanik asseqanngitsunik misigisassarsiorlutik tikittartunut paasissutissiissutigineqarput. Kisianni sullissivik aamma Ilulissani innuttaasut naapittarfigaat, minnerunngitsumillu meeqqat atuarfiini atuartunut, sermeq, silap pissusa, pinngortitaq pillugit aamma inuit kulturanik ilisimasaqarnerulersinnaasunut, ilinniarfiulluni.

UNESCOp 2004-mi Kangia nunarsuarmi kingornussassat allassimaffianni ilanngutsim-magu, peqatigisaanik takusaasunut sumiiffiup alutornarluinnartup paasissutissiissutiginissaanut pisussaaffik malittaavoq. Ukiuni arlalinni sukumiisumik misissueqqaarnernik misissueqqissaarnernillu suliaqareerlutik Namminersorlutik Oqartussat, Avannaata Kommunia aamma Realdania 2015-imi Ilulissani takornarianut sullissivimmik avatangiisirut alianaatsorsuarnut nallersuussin-naasumik pilersitsinissaq pillugu suleqatigiinnissamik isumaqatigiissuteqarput.

Nunani tamalaani illussanik titartaasartunik unammisitsereernermermi Danmarkimi illussanik titartaasartup Dorte Mandrupip siunnersuuta toqqarneqarpoq. Realdaniap ingerlatseqatigiiffik

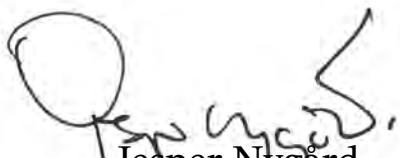
immikkoortortaa, Realdania By & Byg, suliassap pisariusup, Issittumi sananeqartussap, suliarinissaanut sanatitsisutut akisussaasunngorpoq. 2021-mi aasaanerani Kangiata Illorsua ammarpoq. Taakkua tamarmik piviusunngorsinnaasimanerannut siunnersortit, entreprenørerit sanasullu suleqatigiikkaat pikkorissorujussuunerat pissutaalluinnarpoq.

Atuakkami matumani Kangiata Illorsuata piviusunngoriartuaarnera oqaluttuarineqarpoq. Takorluugaq, suleqatigiit pingasut akornanni oqaloqatigiinnerit, illussanik titartaasartut unamisinneqarnerat aammalu illup alutornarluinnartup piviusunngortinneqarnera. Qaninnerpaat oqaluttuartuullutik, aammalu Kangiata Illorsuani, illuliornerup ingerlanerani, kangiani, Ilulissani aammalu pinngortitami kusanarluinnartumi assilisat atorlugit oqaluttuarlutik.

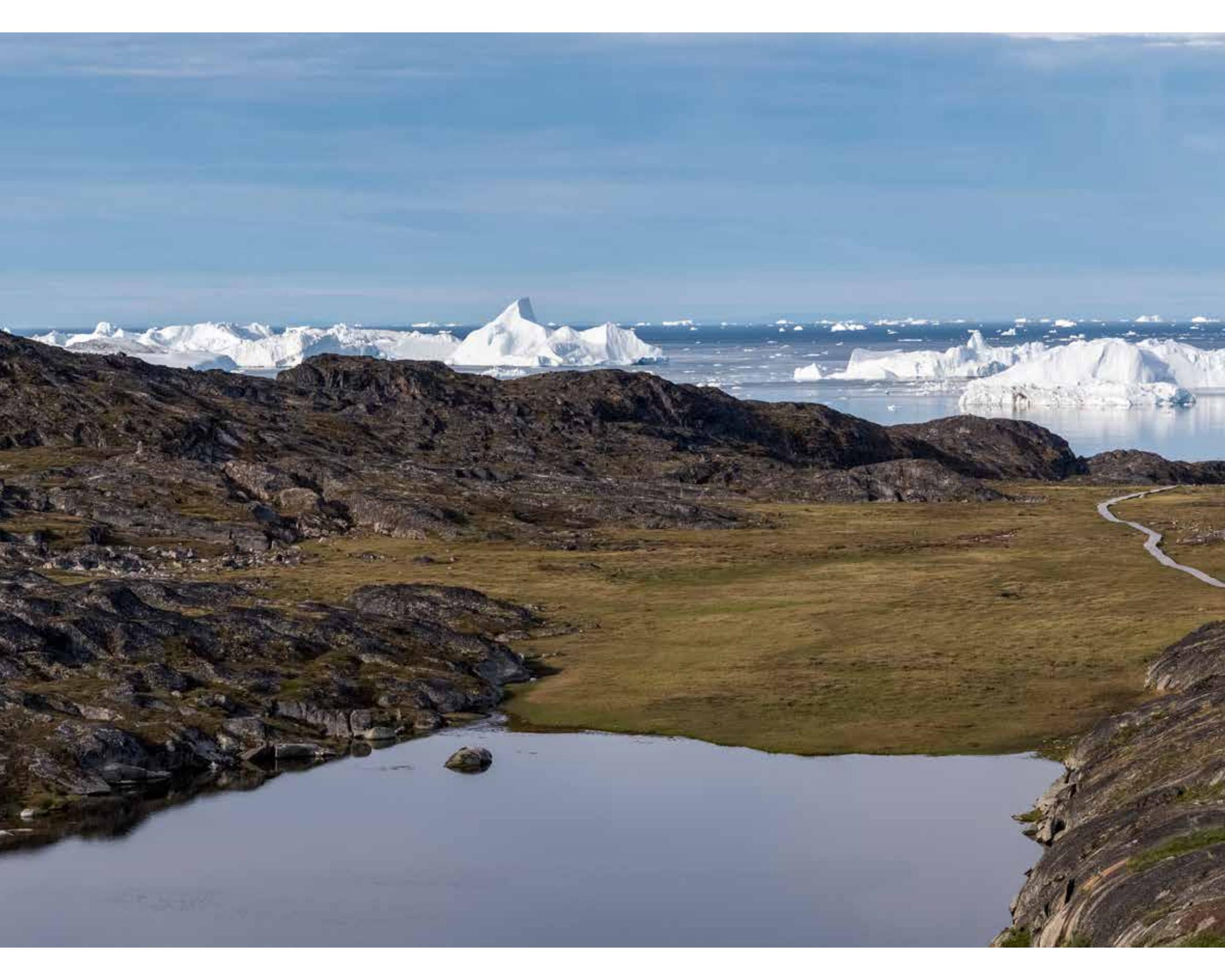
Ataqqinartorsuup Dronning Margrethep Kalaallit Nunaannut aamma inuiannut kalaallinut asanninnini atuakkami oqaasertalerpaa. Kalaallip ujarassiuup Minik Rosingip piffissaq aammalu silap pissusiata allanngoriartornera isummersorfigai. Aammalu kangia sanileralugu najugaqarneq qanorinnersoq aammalu – amerlasuuni pisartoq – inuuniarnerminni tunngavigisartik, Ilulissani innuttaasut 4.700-t ilaasa oqaluttuaraat.

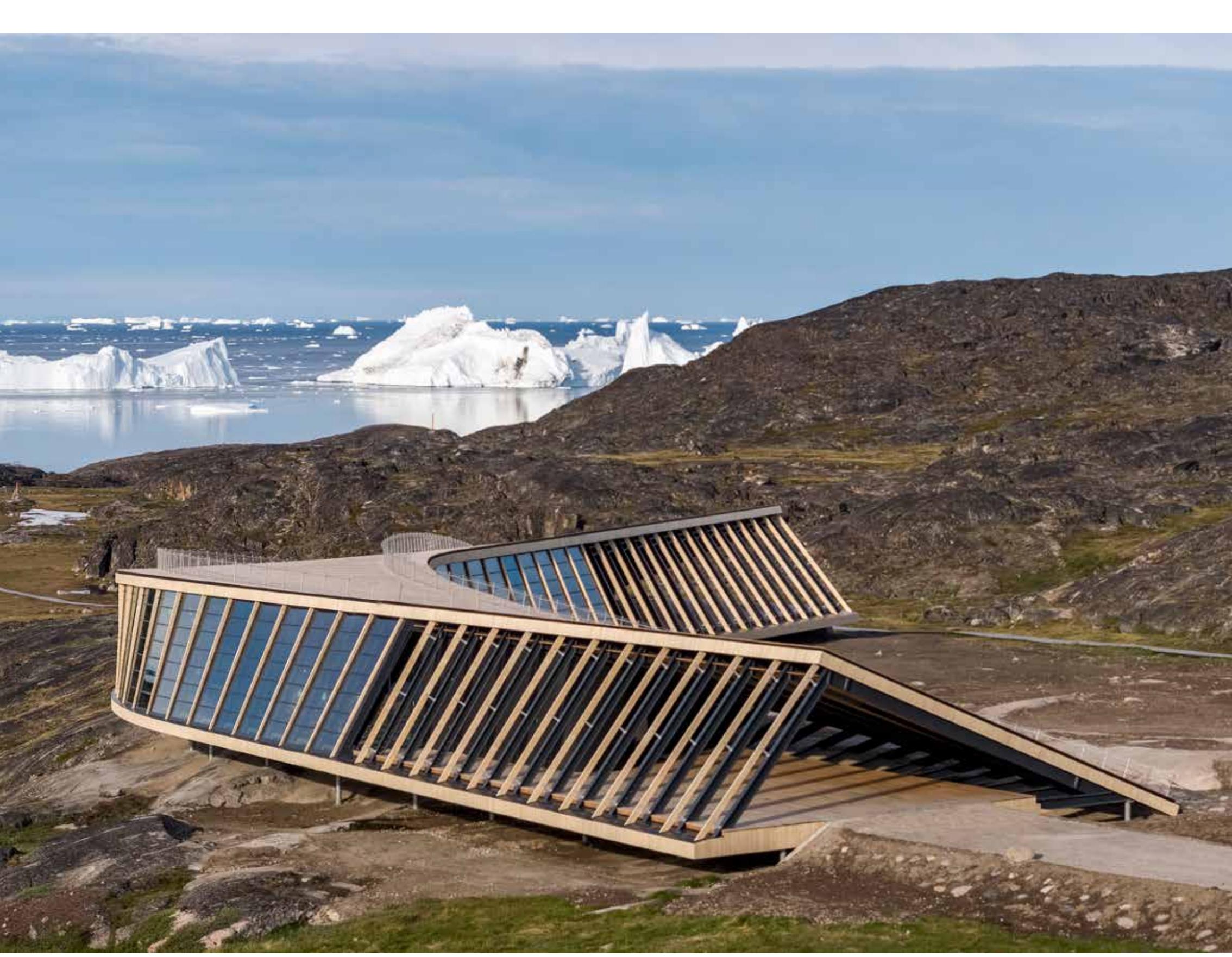
Isumaqpunga atuagaq uummaarissumik oqaluttuartoq kusanartunillu assilisanik imaqartoq. Taamaattumik aaqqissuisumut, allattunut, assiliisunut assitalersorlugulu suliarinnittunut atuakkap suliarineranut qujanarujussuaq. Aammalu allanut Kalaallit Nunaanni, Ilulissani aamma Kangiata Illorsuani misigisaminnik oqaluttuarnissamut piffissaqarsimasunut taamaaqataanik qujanaq. Atuarlugu assitaalu isiginnaarlugit nuannaraara. Aamma ilissi taamaassasusi neriuutigaara.

Atuarluarisi

Jesper Nygård
Pisortaaneq
Realdania

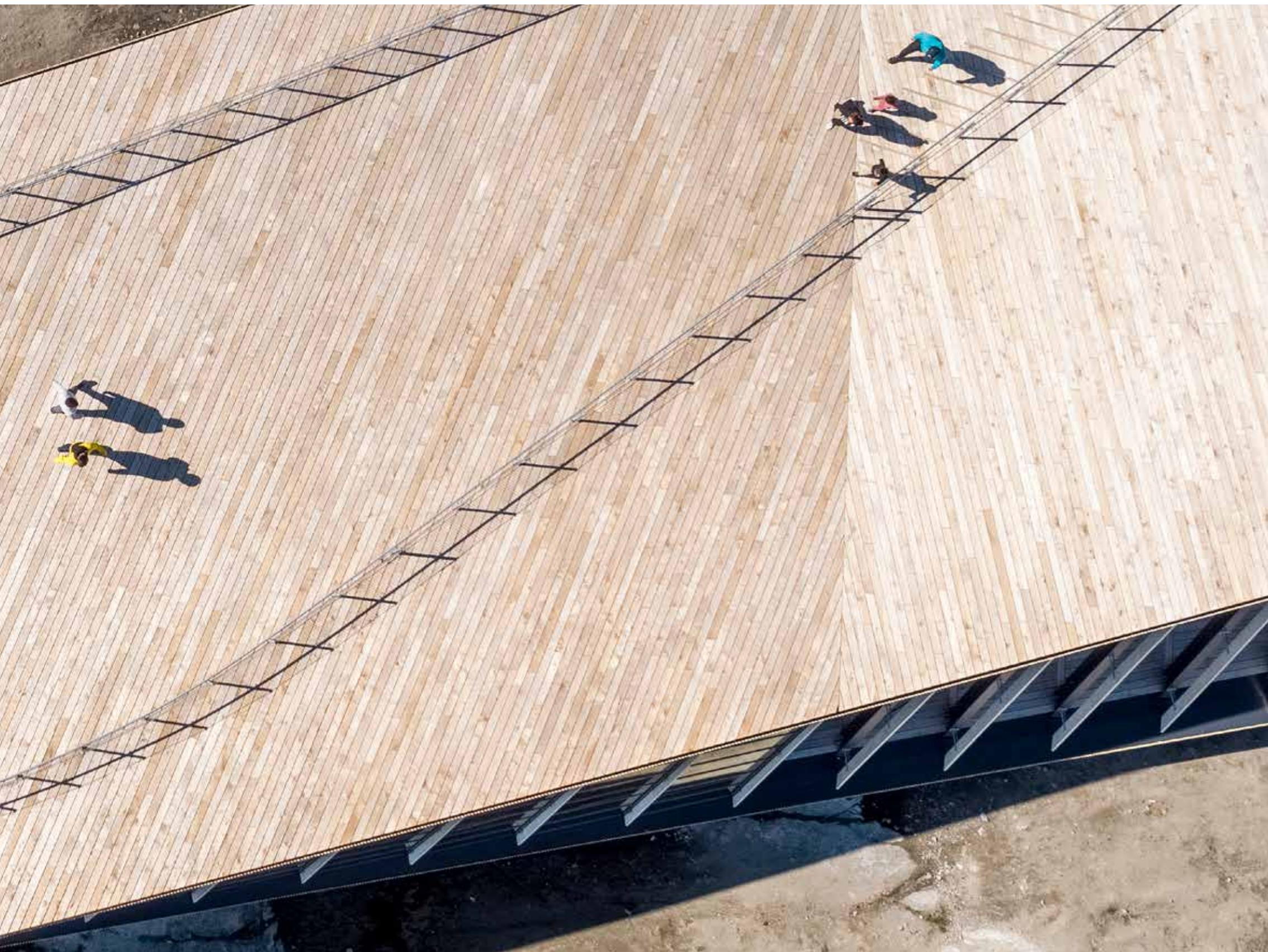

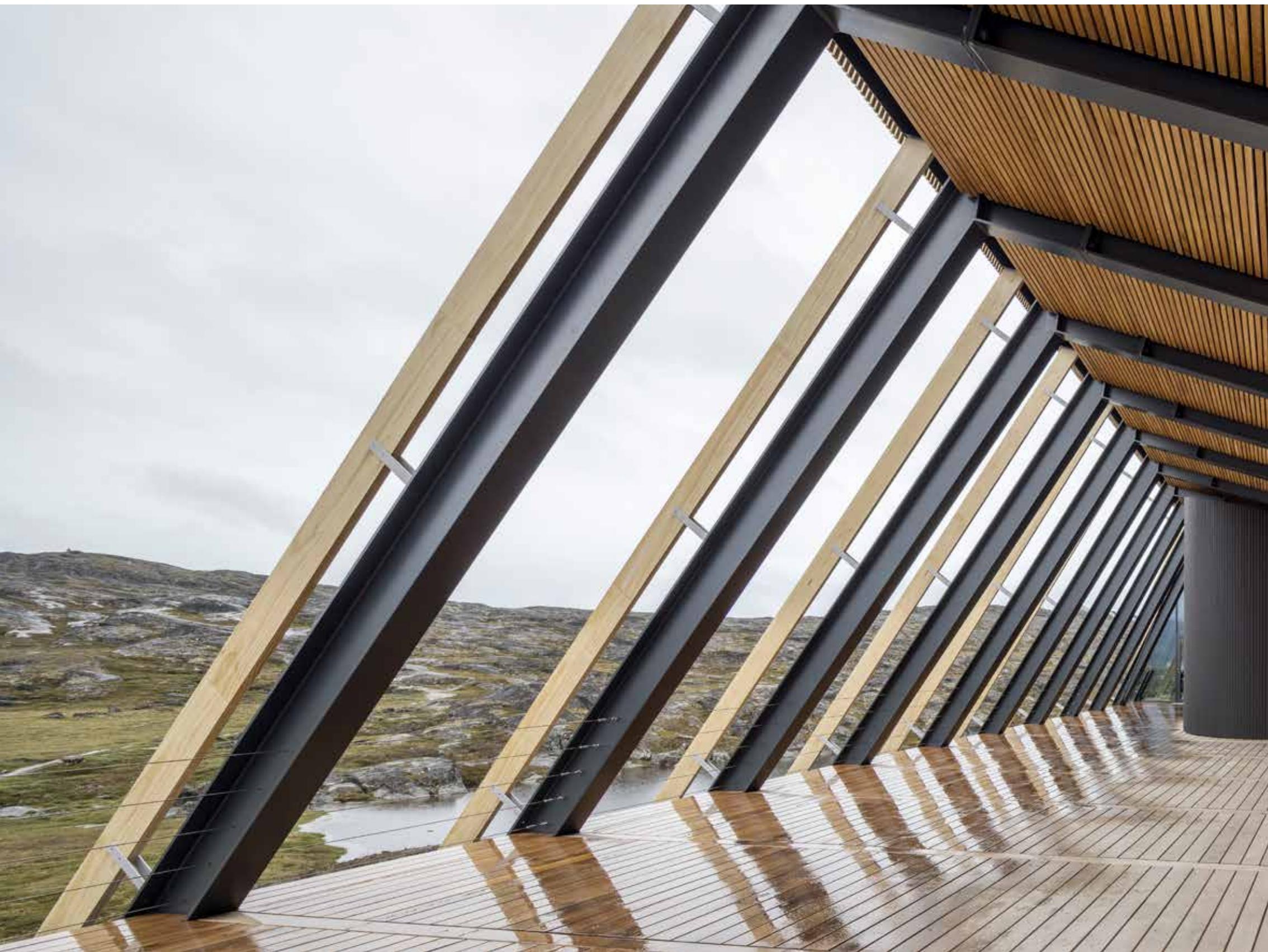

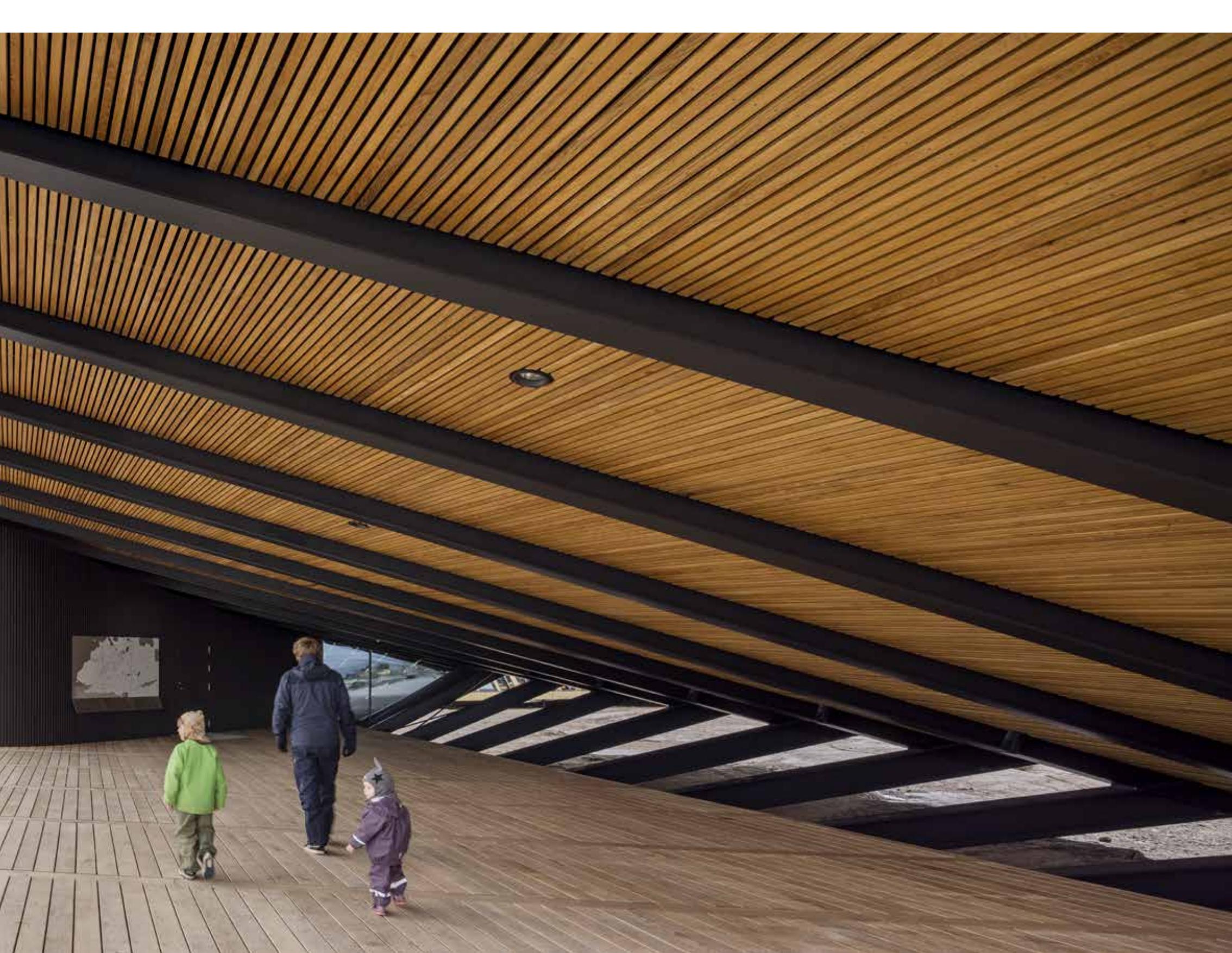

KALAALLIT NUNAAT UUMMATINNIIPOOQ

21

Inuaat kalaallit Ataqqinartorsuarlu Dronning Margrethe annertuumik imminnut atassuteqarput. Dronningimut, Kalaallit Nunaanniinnikuunngisaannarallaramili alutorsarnertut tamanna aallartippoq. Ukiuni 50-ini dronningiunermi avannamullu angalasarnerpassuarmini nunamut inuinullu asanninnera sakkortuneruliinnarsimavoq.

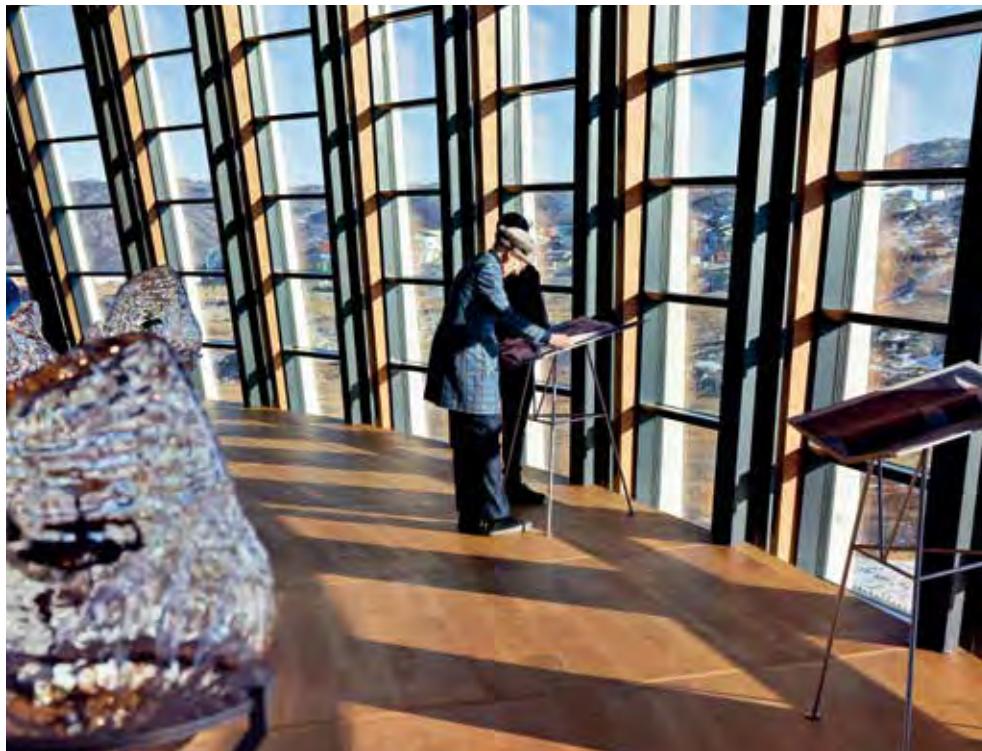
Ataqqinartorsuaq Dronning Margrethe Ilulissani mittarfimmuit ulloq 8. oktober 2021 mimmat, tikeraarnissaa sivisuumik utaqqineqarsimavoq. Minne-runngitsumik Dronningip tungaaniit, taannami 2021-mi aasap ingerlanerani Kalaallit Nunaanni corona pillugu killilersuinerit pissutigalugit tikeraarnis-saminik kinguartisisariaqarsimavoq.

Tikeraarnissaminut taamaatiinnarneqartumut meeqqatuut qilanaarsimalluni Dronningi kingusinnerusukkut oqaluttuarpoq. Taamaattumik tamanna ingerlanneqarsinnaanngitsoq paasinarsimmat assut pakatsisimavoq. Maannakkullu Kalaallit Nunaanneeqqilernini taamaaqataanik nuannaarutigisorujussuua.

Angalanermini ornitassaa siulleq tassaavoq Kangiata Illorsua. Tassani Dronningi angalaarunneqarpoq, pingaartumillu saqqummersitsineq ‘Sermeq pillugu Oqaluttuaq – Fortællingen om is’ Ataqqinartorsuup alutorsaatiga.

“Ilulissanut Kangiata Illorsuartaavanullu tikeraarneq misigisat angisuut ilagaat. Taamatullu nalinginnaasuunngitsigisumik kusanartigisumillu sana-soqarsinnaasimanera misigisaavoq angisooq, taamatullu naleqqutsigisumik saqqummersitsineq kangiatalu sorpiaanera, aammalu kangiata takusarnerani oqaluttuassartaa tamakkerlugu saqqummersitsineq nassuiaanerlu ajunngil-luinnarput,” Dronningi angalanerup naammassinerani tusagassiortut naape-qatigigamigit oqarpoq. Aammalu Kalaallit Nunaanni naalakkersuisut nerersuartitsineranni oqalugiarnermini ilassutigalugu ima oqarpoq: “Pingaartumik Ilulissani kangiata illorsuata nutaap misiginera nuannaarutigaara. Taanna pinngortitami pisut nunani tamalaani soqtigineqartut qanoq erseqqissitinne-qarsinnaanerannut aammalu annertunerusumik misigisaqarnissamut paasisi-masaqalernissamullu periarfissiisumut assersuutissaavoq ersarissoq.”

Angalaarunneqareernerani illoqarfinni peqatigiiffinniit aallartitat Ataq-qinartorsuaq peqatigalugu kangiata illorsuata caféani kaffisoriaqquneqarput. Kangiani angallammik angalaarnissaq pisussanut pilersaarummiippportaaq, tassani qipoqqaat marluk kunngikkormiut angallataannut qanillattorsimapput.

Dronning Margretheep tikeraernermini kangiat illorsuani
saqqummersitsinermut, 'Sermeq pillugu Oqaluttuaq –
Fortællingen om is' soqtiginninnerujussuani takutippaa.

24

Ilulissani tikeraernermini Dronningip Ilulissani
Kangiata Illorsuani qulisanit marlunniit isikkivik
alutorsaatigaa.

Kangiata illorsuani angalaarunneqareernermini
Ataaqinartorsuaq Naalakkersuisut Siulittaasuat
Múte B. Egede peqatigalugu kangiani angallammik
angalaarpooq.

“Nuannersorujussuuvoq. Tassami iluatsitsilluartoqarsinnaavoq,” Dronningi misigisani pillugit oqarpoq.

Dronning Margretheb Ilulissat qimannginnerani aamma sikuiuitsumut ilisimasassarsiortup Knud Rasmussenip inunngorfianut ullumikkut katersugaasiviusumut pulaarnissamut aamma piffissaqarsimavoq.

INUUNINI TAMAAT ASANNINNERA

Ilaqtariit kunngikkormiut Kalaallillu Nunaat imminut immikkullarisumik atassuteqaqatigiippuit, aammalu Kalaallit Nunaat uumatiminiitillugu Dronningip pisuni arlalinni erseqqissartarpaa. 20-nik ukioqarluni ukiut 60-it sinnerlugit matuma siorna nunatsinnut tikeraaqqaarpoq, nunarujsuarmulli avannaaniittumut tassunga soqutiginninera tamatuma siunerujussua aallartippoq.

1921-mi kunngikkormiunik Kalaallit Nunaannut tikeraartoqaqqaaarpoq. Dronningip aatakkui Kalaallit Nunaata kitaata sineriaanut angalapput, Dronningillu angutaa, kingusinnerusukkut Kunngi Frederik IX, taamanikkut kunngissaasoq, angalaqataavoq. Taassuma angalanerup nalaani sikuiuitsumut ilisimasassarsiortoq Knud Rasmussen naapippaa. Naapinnera kunngissamut annertoorujussuarmik puiunaatsorsiffusimavoq.

“Ataatama ilaatigut oqaluttuuppaanga Knud Rasmussen pingaartittorujuullugu nersortorujussuullugulu. Knud Rasmussenillu 1933-mi toqunissaa tikillugu ukiut taakkua ingerlaneranni ilisarisimallualersimallugu. Tamanna paasilerakku niviarsiararujussuuvunga Knud Rasmussenillu atuakkiaa ‘Den store slæderejse’ atuareersimallugu. Aammalu nersugarisaq nammineq ataa-tap ilisarisimasarigaa nersugarigaalu paasilerlugu immikkullarilluinnarpoq, taamaalilluni tamanna marloriaatitut annertutigilerluni,” tamatuma kingorna dronninngi oqaluttuarsimavoq.

Aamma nammineq angajoqqaami 1952-imi, taamanikkut Dronning Ingridip aamma Kunngi Frederik IX-ip, Kalaallit Nunaannut angalanerminni

misigisimasaat Dronningip annertuumik soqutiginnilluni tusarnaartarsi-mavai. Ukiullu arfineq pingasut qaangiuttut avannamut angalaqqinneranni Margrethe inuusuttuulluni peqataasimavoq. Atuagalliutini aporsorneqarluni Dronninngi ima oqaluttuarpoq:

“Misigisaq angisimaqaaq. Kalaallit Nunaannukarnissara qilanaarisoru-jussuusimavara. Kangerlussuarmut timmisartorpugut. Umiarsuarmik Kangerlussuakkoorneq qanoq pissaganartigisoq eqqaamavara. Alutornaqaaq. Kangerlussuarmit avannamut Upernavimmukarpugut. Eqqaamavara Uper-navimmut pulajartuleratta arlaat tikkuartoq: Aajinnga. Allat takunngilakka ujarassuit angisuut, paasilerparali illoqarfik ujaqqat qulaanniittooq. Illut ikit-tuinnaapput. Taamani taama mikitigaaq. Mittarfeqalinngikkallarmat. Uper-navimmut tikilluni tupinnaannarsimavoq. Tikikkiartoratta immami sumi tamaani qajarpassuupput. Tassa Kalaallit Nunaannik naapitseqqaarnera,” Dronning Margrethe oqaluttuarpoq.

1970-imi Dronninngip taamanikkut Kunngissaalluni uini, Prins Henrik, ilagivaa.

“Misigisaq nuanneqaaq. Aamma uinnut. Taanna alutorsaqaaq. Kalaallit Nunaannik tiguartilluinnarpoq. Ingerlaannavik namminerminut tunniussasaqartoq takusinnaavaa. Kalaallit Nunaannut angalasarnera tassunga pingaa-ruteqartorujussuusimavoq,” Dronning Margrethe oqaluttuarpoq.

INUUT INUSSIARNERSORSUIT

Dronninngi isumaqarpoq nunataa nassuiaqqaanngikkaanni kalaallit inui-aat nassuiarneqarsinnaanngitsut. Tamatumunnga pissutaavoq nunataata angisoorujussuunera inuillu ikittuinnaanerat aammalu pinngortitamut saniliullugit mikisunnguullutik.

“Maanngaannit Danmarkimeersuulluni, qattuniinnarnik qaqqalimmi, qattorngup qaavaniilluni isikkivik uungaannangajaannaasoq maanga tikil-luni isikkivigikkaangat ungasissorujussuarmut takusaqarfiusarpoq. Taavalu

1960-imi Dronningi, taamanikku Kunngissaalluni, angajogqqaani, Dronning Ingrid aamma Kunngi Frederik IX peqatigalugit Kalaallit Nunaannut tikeraaqqaarpoq. Taanna Dronning Margretheep Kalaallit Nunaannut tikeraernerisa siullersaraat kingullersarinngilluinnarlugulu.

Dronning Margrethe aamma Prins Henrik Kalaallit Nunaannut arlalippassuariarlutik tikeraartarpuit, laatigut 2004-mi aappariit taakkua ulloq 21. juni Kalaallit Nunaata inuiattut ullorsiornerani Nuummiippuit.

qaqqat portusoorujussuit. Ujaralikkut pisunneq tamatigut nuannarisarsimavaara taamaasiortartorujussuusimallungalu. Nunarujussuillu sananeqaataat pavungarsuarmoortut takullugit nalissaqanngitsut, qaqqat nuui sermillit aputillillu, imaanilu sikut saatsersut ilulissallu. Silagikkaangat qalipaatit tupinnaannartumik kusanartut, nunalu angingaarami maanimiunit upperi-sassaananiluunniit,” Dronninngi oqarpoq nangillunilu:

“Kalaallit Nunaanniikkaagama tamatigut inussiarnersorsuarmik tikul-luaqquneqartarpunga. Tikiffitsinni tamani taama kissalaartigisumik tikil-luaqquneqartarnerput tamatigut annertuumik puiunaatsorsiffigisarpara. Takulluta inuit qungujulaartut nuannaartullu.”

ASANNINNEQ INGERLATEQQINNEQARPOQ

Kalaallit Nunaannut asanninnini Ataqqinartorsuup ernerminut Kunngisaq Frederik-mut ingerlateqqippaa. Taanna 2000-mi ilisimasassarsiornermi 2.800 kilometerisut isorartussusilimmi taaguuteqartumi ‘Sirius 2000’, peqataavoq. Qaammatini sisamani Kalaallit Nunaata Avannaani qimusserpoq.

“Tassunga tamanna pingaaruteqartorujussuusimavoq. Oqartariaqarpunga aamma uannut. Taamani Kalaallit Nunaannut qaninnerujussuan-ngornissaminut, uagut allat angusimanngisaannakkatsinnik periarfissinne-qarpoq,” Dronninngi oqarpoq, ernermi, Danmarkip kunngissaata, tamav-aarnartumik angalatinnissaanut annilaangassuteqarsimanngitsoq.

“Frederiup angutit Frømandskorpsimeeqatigisimasami ilai ilagisussa-simavai. Taakkua siusinnerusukkut Siriusimi alapernaarsuisuusimapput. Siriusermiuusimasut Frederik ilagerusummassuk paasiinnarpara sapersimas-sanngimmagu taamaaliorumasut. Taava anaana tessunga oqaassisaaruppoq. Tamanna akuersissummik naqissusiineruvoq.”

Tamatuma kingorna Kunngissap anaanani Tunumi qimussernissamut qaaqquaa. Tassani Siriusip qamutaannik qimmiinillu atukkerneqarput. Hofdame aammalu Kunngissap ikinngutaasa ilaat Siriusimeersoq aamma

angalaqataapput, kisianni angalaneq inuulluataarluni angalanerunngilluin-narpoq.

“Ulluni tallimani silagissiungaarluta qimusserpugut. Ilumummi kusanaq. Nunarsuaq angeqigami. Unnuit marluk Hvalrosoddenimi piniariartarfitoqqami, suli Siriusikkunnit atorneqartumi, unnuivugut. Unnuillu ilaanni sikumi tupermi unnuivugut. Ulloq ataaseq ingerlaqqereerluta Aalborghusimut pivugut, taannalu aamma piniariartarfitoqaavoq. Taanna alianaatso-rujussuarmi inissisimavoq. Tassani unnuit marluk unnuivugut,” Dronningi eqqaamasalikkersaарpoq.

Dronning Margrethe ukiut ingerlaneranni nunarujussuarmi sumiiffit tamangajaasa tikissimavai. Illoqarfiit anginerusut aammalu sumiiffit min-nerusut arlallit kunngikkormiunit tikeraarneqarsimapput. Tamatigut nunar-suarmi qeqertat annersaat alutorsaatigilluinnartarpaa.

“Kitaata sineriaa angalaffigalugu isumaqarnartarpoq tamanna angisoorujussusoq. Taavalu Tunup sineriaanut pilluni suli anginerusutut misigisimanartarpoq. Eqqumiitsortaalu tassaavoq Tunup Avannaani inummik ataa-sinnguamilluunniit najugaqartoqanngimmat. Hvalrosoddenimiikkatta Siriusikkormiut marluk ungasinngisatsinniippuit. Danmarkshavn ulluni marlunni angalaqqaarluni tikitassaavoq. Station Nordimut Ittoqqortoormiinulluunniit tикинnginnermi inunniq allanik naapitassaqanngilaq. Taavalu Mestersvigi-miippuit napasuliap uppi marluk, angutit marluk napasuliamik nakkutiliisut taamatut taasaramikkit. Allamik naamik. Misigisaq tupaallannaqaaq. Pi-ngaartumik atortorissaarutit nutaaliatut taaneqartut takkutinngikkallarmata inuit qanga tamaani inuusinnaallutillu najugaqarsinnaasimancerat eqqarsati-gigaanni nersunarluinnarput.”

OQALUTTUARISAANEQ ATAATSIMOORULLUGU
Kalaallit Nunaanni naalagaaffeqatigiinneq ammasumik oqallisigineqarpoq.
Kalaallit Nunaat siunissami tassani ilaaginnassanersoq imaluunniit nuna

30

2011-mi Kungnissap Frederiup arni Tunumi
angalaqatiseraa. Angalaneq qimussimik
ingerlanneqarpoq tupermi piniajartarfitoqqanilu
unnuinertaqluni.

arlaannaannulluunniit attuumassuteqassannginnersoq oqallisigineqartarpoq. Kisianni peqatigisaanik kunngikkormiut Kalaallit Nunaannut arlaannaannulluunniit attuumassuteqanngitsumut kunngikkormiutut suli atuutissasut annertuumik kissaatigineqarluni. Oqallinneq taanna Dronning Margrethebepakuuffiginnigilaa.

“Tamanna silatuniarfigissanngilara. SammisAQ piuminaannerusoq tas-sani pineqarpoq. Qularnanngilarli maani pingaartinneqarnerput uannut Kunngissamullu misigititsimmat. Eqqissillunga oqarsinnaavunga – tamanna aamma killormut atuuppoq,” dronninggi oqarpoq Danmarkillu Kalaallit Nuaatalu ataatsimoorlutik oqarluttuarisaanerat erseqqissarlugu:

“Siullermik pingaarnertullu sivisoorujussuarmik oqaluttuarisaanermi ataatsimoorpugut. Kalaallit Nunaata sineriaa ilisimaneqarani inuiliu ilisimaneqaratik saqqummerneraniit ullumikkumut Danmarki aamma Kalaallit Nunaat peqatigiillutik sakkortoorujussuarnik immikkullarilluinnartunillu ataatsimoorussaqarput.”

MISIGISAT NUANNERSUT EQQAAMANEQARTASSAPPUT

Palle Jerimiassen, Avannaata Kommuniani borgmesteri

32

Borgmesteri Palle Jerimiassen akuttunngitsumik
umiarsualivimmukartarpooq, tassunga aalisartut
piniartullu pisatik tikiuttarpaat.

Ilulissanut takornariat pinngortitarsuarmi asseqanngitsumik misigisaqartassapput. Uniinnarusuttullu aamma tikilluaqquaapput, tassami sulisussaaaleqisoqarpoq, borgmesteri Palle Jerimiassen oqarpoq. Taanna Ilulissani peroriartorsimavoq illoqarfikullu aalisartoqarfimmit Kalaallit Nunaanni takornariaqarfinni pingaarnersangornera sunniuteqaqataaffigilluarlugu ineriartortitse-qataalluuarsimalluni.

Palle Jerimiassenip Ilulissani peroriartornerani illoqarfik sumiiffinnut sisamanut aggulugaasimavoq.

Tassa aalisartut najugaqarfisaat, piniartut najugaqarfisaat, innuttaasut allat najugaqarfisaat aammalu sumiiffik qallunaat kalaallillu danskit oqartussaasuni sulisut najugaqarfisaat. Sumiiffimmi kinguillugu taaneqartumi Palle Jerimiassenip ilaqtut najugaqarsimapput.

“Ataataga fabrikkimi aqtsisuuvvoq, anaananga napparsimavimmi juumuujuluni. Tamanna pissutigalugu immikkut pisinnaatitaaffeqarluta. Tamanna atuarfimiinninni takusinnaasarpara, tassami Ilulissani meeqqat tamatta meeqqat atuarfianni atuaqatigiikkatta. Qujanartumik illoqarfik taamatut aggulugaajunnaarpoq,” ullumik-kut Avannaata Kommuniani borgmesteriusoq, Palle Jerimiassen oqarpoq.

Assigiinngisitsinerinnaalluunni Palle Jerimiassen iniuusuttunerani politikerinngornissaanut sunniisinnaasimavoq. Taamaattoqarsimavorlu. Peqatigisaanilli ilaqtariinni politikeriusuni inunngorsimavoq,

taamaattumik tamanna aamma inunnguusieriinnarlugu.

“Ilaquttatsinni politikki oqallisi-giuaanarsimavarput. Ajaga Naalakkersuisusimavoq, qatanngutiga politikeriuvoq, soraluara aamma taamaappoq. Taamaattumik nuannersumik akuttunngitsumik oqallittarsimavugut. Anaanama peqqikkallarami ataatsimooraangatta nerrivimmni nerisarfim-miitilluta politikki eqqartussanngikkippuit inattarpaatigut. Aatsaat nerereernerup kingorna aallarteqquaasimavugut. Taamaaliortariaqarsimavoq, tassami nipitusaqigattat,” Palle Jerimiassen illarluni oqarpoq.

Palle Jerimiassen meeraagallarami atuartut siunnersuisoqatigiivini peqatigififinnilu assigiinngitsuni ilaasortaasarsimavoq. 12-inik ukioqarluni sungiusaasunngorsimavoq, 14-inik ukioqarluni siullermeertumik peqatigiiffimmi siulersuisuniilerpoq kingusinnerusukkullu sulinermi saniatigut peqatigiiffilerisuuvoq politikeriullunilu. Kommunalbestyrelsimit ilaasortaasimavoq, Kalaallit Nunaanni assammik arsartartut kattuffianni aammalu kommunit ataatsimoorlutik peqatigiiffianni siulittaasuusimavoq.

NUNASISUT TIKILLUAQQUAAPPUT
2017-imi Avannaata Kommuniani borgmes-teritut qinigaavoq. Kommuni sisamanik illoqarfepoq 23-nillu nunaqarfefqarluni.

Tassani Ilulissat illoqarfinni pingaarnersaalluni. Avannaata Kommunia Kalaallit Nunaanni kommunit avannarlersaraat avannaaniillu kujammut 1.600 kilomete-rininit isorartunerulluni. Isorartussutsimigut kommuuni Spaniamait anginerulaarpooq,

tassanili innuttaasut taamaallaat 11.000-it najugaqarput, kvadratkilometerimut 0,02-mut naapertuullutik.

Borgmesterip nammineq aalajangersinnaasuuguniuk innuttaasut amerlane-rutikkusukkaluarpa, tassami sulisussale-qisoqarpooq. Takornariat amerliartorneranni illoqarfimmi neriniartarfinni akunnittarfinnilu sulisussat pisariaqartinneqarput.

“Arlalinnik innuttaaqalereerpugut Kina-meersunik, Indonesiameersunik aam-malu Asiap sinneraneersunik. Tupinnaan-nartumik sukkasuumik kalaallisut oqalun-nissaq ilikkarpaat, immaqa taamaaqatigii-ningajammik oqaluttaratta peqatigiifflilu maaniittuni aammaakuupput. Ataatsimut isigalugu nutaanik innuttaqalernissarput ernumanartinngilarput, tassami taamaat-tuaannarsimavoq. Siusinnerusukkut nuna-nit allaneersut aalisartorpassuit tikittarput,” Palle Jerimiassen oqarpooq.

Takornariartitsinerpiaq borgmes-terip nuannaarutigisorujussuua, naak covid-19 sioqqutilaarlugu amerlavallaala-leraluartut. Piffissap ilaani akunnittarfiiit tamarmik ulikkaaluinnaarsimapput, ullullu ilaanni umiarsuarmik takornariartaammik takornariat 5.000-it tikimmata suliassat annertuallaalerput.

“Siullertut taama amerlatigitillugit pinngortitarsuarmi kisimiinnerup asseqan-ngitsumik misigisassaanera pisinnaajun-naarpooq. Aappaattut attaveqaasersuutitta tamanna nammassinnaanngilaa. Taamaat-tumik maannakkut aalajangersimasumik periaaseqarusuppuget, tassa akunnittarfimmiittuutitta saniatigut umiarsuarmik takornariartaammik ullormut 1.000-it

annerpaamik tikeqquasaalissallutik. Taamaa-lillutik tamarmik nuannersumik misigisa-qarsinnaassallutik. Peqatigisaanik piffissaq suliaqarfiusartoq sivisunerulersikkusup-parput, tassami takornariat amerlanerusut tikittarnissaat kissaatigatsigu. Pingaartumik akunnittarfimmi najugaqartartut, tassami taakkua ulluni amerlanerulaartuni uninngasarput aammalu illoqarfitsinni aningaasanik amerlanerulaartunik atuisar-lutik,” borgmesteri oqarpooq.

Taamaattumik Ilulissani Kangiata Illorsua illoqarfimmi takornariagassan-ngormat nuannaarutigaa. Nammineeruni suliap ingerlanerani pilersaarutit siuller-saannit annertuumik akuusimavoq aam-malu 2021-mi ukiakkut Ataqqinartorsuaq Dronning Margrethe Ilulissanut tikilluaq-qullugu. Ilaatigut Kangiata Illorsua tassanilu saqqummersitsineq takusarlugu tikippoq. Taama asseqanngitsigisumik illuliornis-saq pisinnaasimammat tullusimaarutigaa minnerunngitsumillu assassinermik sulia-qartut najukkameersut illulioqataasimasut tullusimaarutigalugit.

**KANGIA INUUNIARNERMI
TUNNGAVISSLIIIVOQ**
Kangiata, ilulissat aamma silap pissusaata allanngoriartornerata oqaluttuarisaanerat Kangiata Illorsuani oqaluttuarineqartut,

Palle Jerimiassen borgmesteritut assiginngitsorpassuarnik suliassaqarpooq. Dronning Margrethe Ilulissanut tikeraarmat ataqqinartorsuaq tikilluaqqua angalaarullugulu.

arlalitsigut borgmesterip ulluunnaanni ini-toorujussuupput. Tassani illoqarfip piu-nerata ilarujussua kangianut tunngatillugu inerisagaavoq. Aalisarneq aamma aalisakke-riiveqarneq suli Ilulissani inuussutissarsiutit pingaarnersaraat, immamilu sulineq uum-maarisumik ingerlavoq. Siusinnerusukkut imaani uumasunik miluumasunik angisuun-nik, soorlu puisinik arfernillu piniarneq, nerisassaqartitsiviusarpoq, ullumikkulli pingaartumik raajat qalerallillu pisari-neqartarpot. Pisassat nutaajugaluartut

aalisarnermut piniarnermullu periaasitoqarpassuit attatiinnarneqarput ineriartoteqqinneqarlutillu.

"Ilulissani innuttaasut pingasuugaangata ataaseq aalisartuuusarpooq imaluunniit aalisakkerivimmi sulisuulluni. Kangiani inuussutissatsinnik aallertarpugut, taamaatsumik tamanna pingaaruteqartorujussuuvooq. Iluliapassuaqartillugu taakkua kangiani annertoorujussuarmik mattussisarput, miainersuuttussaasarlutigut. Kaanngaraangatalu suna tamarmi iluliaqalertarpoq, aamma qallivallaarneqartussaanngitsunik. Silalli pissusiata allanngoriartornerata kingunerisaanik ukiut qulit matuma siorna Ilulissat sikussaarpooq. Maannakkut aalisartortavut ukioq kaajallallugu aalisarsinnaanngorput, tamannalu taakkununnga qujanarpoq. Pingortitamut naeqqussartuaannarsimavugut. Kisianni tamakkiisumik isigalugu silap pissusiata allanngoriartornera pitsaasuunngitsosq tappiiffinginngilara, tamannalumi aamma illoqarfimmi illut ilaannut, nunami qeriuannartumi sananeqarsimasunut, ajornartorsiorittsivoq. Taassuma aakkiartornerani illut sisjartuinnartarput," borgmesteri oqarpoq.

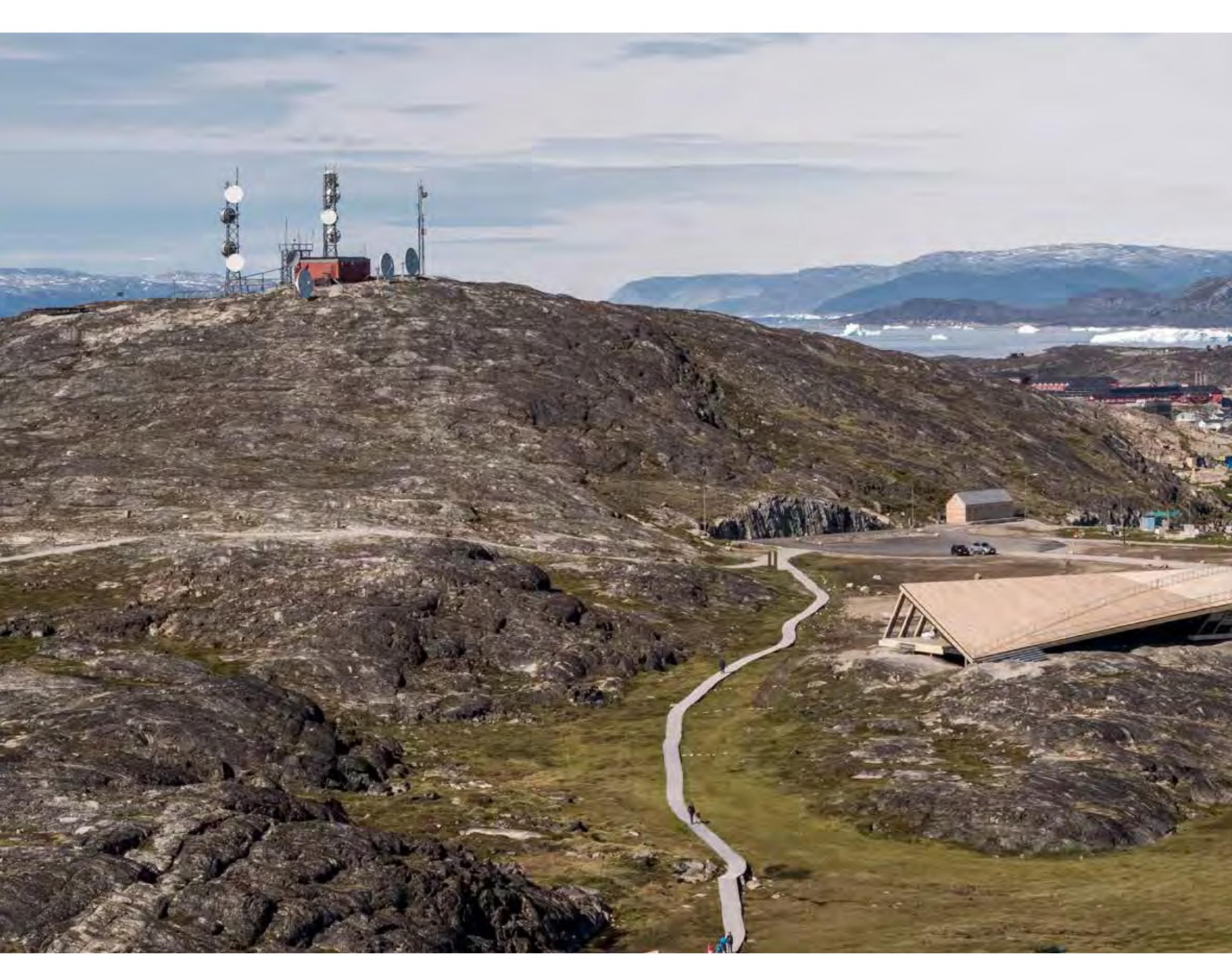
Palle Jerimiassen nammineerluni aalisarnermik inuussutissarsiuteqanngikkaluarluni kommunip allaffiata eqqannguani umiarsualivimmiititaminik umiatsiaqarpoq. Aalisartutoqqallu qanga pissutsit qanoq issimanaerink aalisakkallu qanoq angitigisut pisarisarsimanerlugit oqaluttuassaqartuaannartut peqatigisarpai.

"Suulluunniit tamaasa oqaluuserisarpagut. Tassami Palle-nnaajunnaarpunga, borgmesteriuvungami, umiarsualivimmiit-tulli tamanna puigortarpaat, tamannalu

nuannerpoq. Ataatsimut isigalugu Kalaallit Nunaanni najugaqnerup nuannequtigivaa sorosukkaanni taamaaliornissamut kiffaanngissuseqarneq. Tamanna pingortitami inuiaqatigiinni inuunerup pingaarnersaraa. Nunarsuarmi angalasarsimavunga inoqatitik qanoq pisaraat takusarlugu. Maani ataqtigitoqarpoq, pisuujnersutit piitsuunersutiluunniit apeqqutaanani, kina qinersimanerit apeqqutaanani. Inummiit inummut oqaloqatigittoqartarami."

Palle Jerimiassenip borgmesteriunera Ilulissani umiarsualivimmi puigortarpaat. Tassani Palle-naasarpooq aammalu allapassuartuullu aalisartutoqqat oqaluttuuartut tusarnaarnissai nuannaralugu.

QIMUSSERTARTOQ

Ane Sofie Lauritzen, Living Ilulissat piginnittuuffigalugu

46

Qimmit qimuttut Ane Sofie Lauritzenip nuannarisorujussuuai. Qimmilivik ingerlataaraa aammalu uinilu qimmit 31-t paarisaralugit. Aamma marluullutik takornarianik qimussiussisartuupput.

Ilulissat aamma Kangiata Illorsuata akornanni qimmilivimmiittut qimmit qimuttut 31-t qiimallutik miaggioorlutillu qilupput. Tassami qimmiupput sulisussat, erniinnarlu sulisussanngorput. Takornariat qimusserlutik misiliinissaminnut piareersimallutik qimmliviup eqqaaniippuit.

Ane Sofie Lauritzen illuaqqap quas-suttuinnarnik sanaajusup igalaavatigut nui-voq kalaallisullu suaarluni "Aap, aap, puulukiaqqat". Eqqissesarlugillu suaartarniarsa-riutigalugit nipituumik illarluni. Qimmeq ataaseq ateqarpoq Hilux, Ane Sofiep biilii siulliit atsiullugit atserneqarsimalluni. Aam-malu ataaseq Trump allalu Putin.

Qimmilivik, illuaraq aammalu qim-mit 31-it taakkua soqutigisarilluinnarpai. Uini Flemming qallunaajusoq aammalu qimussertarnermi saniatigut politiitut suli-suusoq, peqatigalugu tamaasa ingerlataarai.

"Ilulissanut tikeraajulluni eqqar-sarnarsinnaavoq tamaani qimuttunik qim-merpassuaqartoq. Kisianni ukiut kingullit ingerlaneranni qimmit 3.000-nit 2.000-it tungaannut ikilerujussuarsimapput. Qim-mit qimuttut suliassarpassuisa ilai qamu-terannik suliarineqartalersimapput. Taa-maattumik kalaallit qimmiata qimuttup aammalu siunissami kalaallit kulturiannut pingaarutilinnut ilaasup isumannaarni-nissaa suliniutitsinni aamma pineqarpoq," Ane Sofie oqarpoq, taassuma qimmeqarneq ilitsoqqussaraa ataatanilu qimusseqatigisar-simallugu.

Silap pissusaata allanngoriartor-nera aamma qimminut qimuttunut sun-niuteqarsimavoq. Siusinnerusukkut Ilu-lissat eqqaat sikusarsimavoq, aalisartut

qimusserfigisinnaasarsimasaannik. Maannakkut kangianut ilorpartnerusartussangorsimapput, ammalu unnuinissaq pisariaqalersimalluni.

“Ukiut 30-it matuma siornatigut illoqarfiup eqqaani sikumi qimussimik sukkaniuuttoqartarpooq qimussillu Qasigiangunaanit Qeqertarsuarmiillu tikittarsimallutik. Taamaaliorssinnaajunnaarsimavugut,” Ane Sofie, qamuteeqqanik uniartakkanik assakaasulinnik qimussernissaminut qimmini piareersaatigalugit oqaluttuarpooq. Illoqarfik aputeqartinnagu taanna atortarpaat.

Kalaallit qimmilivigisartagaat ujaraqalaartumi, ivigaqalaartumi immaqalu taseranngualimmi amerlanertigut inissiinarneqartarpooq. Ane Sofiep Flemmingillu qimmiliviat kusanartumik ungaluligaavoq, qimmillu tamarmik immikkut qimmiplinaata imerfissallu spandip nalaani inissimatinneqarlutik. Tamarmik sukumiisortai tamaasa ilanngullugit pilersearusiugaapput.

“Taamaatsikkusussimavarput. Qimmit kalunnerisa imminnut ilaqtinnginnissaannut kalunnerit takissusissaat uuttortarniarlugu naatsorsorniarlugulu arsaattarfik atortariaqarsimavarput. Aammalu katin-nissatsinnut kaagiliornissamut taarsiullugu silami ungalut toqqavissaannut cementimik aalassivunga,” Ane Sofie qungujulalluni oqaluttuarpooq.

Aappariit aamma, illiseqarluni ammalu kiassaatinnguaqarluni ileqqut malillugit kalaallit illuaraattut aaqqissuussaasumik, nammineerlutik quassuttuinnarnik illuarialiorsimapput. Illisiniipput ammit kamiillu assiginngitsut, takuneqarsinnaasut attorneqarsinnaasullu. Takornariat qimussilnginnerminni tassunga isertarput. Kialartumiinniarlutik aammalu atisamik qaavsigut atisalersoqqinniarlutik.

“Amerlanertigut takornariat sisortartut atisaannik taamaallaat atisaqartarput, kisianni tamanna naammaqqajanngilaq, taamaattumik atisalersortilluartarpagut. Qimusserneq misigisassaavoq nuannersoq, kisianni aamma nillertumiinneq misigisaalluni,” Ane Sofie oqarpooq.

Iluaqqap silataani qamutini tupeq naparneqarsimavoq, ullut arlallit qimussernermi qanoq sinittoqartarnersoq takutinneqarluni.

Qamutit tuperfigineqartut tuttut amiinik madrassilersugaapput. Siniffissanngoraangat qisuk saattoq uigunniunneqartarpooq. Qimussimik aallaqqinnialeraanni qisuk saattoq qamutit naqqanut inissinneqartarpooq. Qamutini tupeq Ane Sofiep Flemmingillu kulturitoqqamut tikeraat paasisimasa-garnerulersinnissaannut ilanngussimasaasa ilagaat.

“Takornariat saniatigut aamma meeqqat atuarfiani atuaqatigiaat pulaartalersimavaatigut, taamaallutik meeqqat qimmit pillugit ilikkagaqarsinnaallutik, tassami meeraagallarnittut tamanna taakkununnga sungiusimasanut ilaanggimmat. Ullumikkut inuit ilaasa qimmit illoqarfimmiit aninissaat kissaatigisarpaa, pissutigalugu nipiliorluttillu tipeqarmata. Isumaqpugut qimminut

qimussertarnernullu tunngatillugu kulturip annaaneqannginnissaa pingaaruteqartoq,” oqarpooq Ane Sofie.

Illoqarfiup aputeqannginnerani qimmit qamuteeqqanut uniartakanut assakaasulinnut pitunneqartarput.

MITTARFIUP PISORTAA

Hans Christian Lyberth, Ilulissat Mittarfiani pisortaaq

50

Mittarfiup pisortaaq Hans Christian Lyberth 1985-imi terminalimi sulisutut aallartippoq. Maannakku mittarfimmi ilaasut ukiumut 200.000-it missaannik amerlassuseqartut akisussaaffigai. Ilulissat takornariat ornigassaattut alliartornera ilutigalugu taakkua arlaleriaammik amerlisimapput.

Ilulissat avannaani 4 kilometerisut ungasissusilimmiippoq mittarfik, pingaartumik 845 meterisut takitigisumik mittarfitta-qartoq tikittunullu illutaqartoq. Mittarfik 1980-ikkunni sananeqarpoq annertuner-paatigullu silataa aamma illup ilua ajoqu-teqaratik.

Tassani Hans Christian Lyberth naalagaavoq. Mittarfimmi pisortatut ukiut tamaasa ilaasut 200.000-it missaannik amerlassusillit toqqisisimanartumik isumannaatsumillu mittarfikkoornissaannik qulakkeerisussaavoq. 1985-imi terminalilerisutut sulilerneraniilli ilaasut 6-7-eriaam-mik amerlisimapput.

“Ukiut arfinillit tamatumia siorna politiinngoriartorlunga Ilulissanut tikikkaluarbunga. Kisianni taamanikkut illoqarfik eqqisisimanangilaartorjuuvvoq, taamaattumik nuliarlu meerartaareernitta kingorna allamik nassaaarnissara pitsanerusrimalluni. Taamaattumik mittarfittaami sulilernissamik qinnuteqarpunga,” Hans oqaluttuarpooq, taanna nulianilu marlunnik inersimasunik meeraqarput arfinilinnillu ernutaqartut.

Iolloqarfik eqqisisimanerujussuan-ngorsimavoq, mittarfiup pisortaa erseq-qissaavoq, ullumikkut Ilulissat nammineq angerlarsimaffimmisut isigilersimallugu, naak tassanngaanneersuunngikkaluarluni. Mittarfimmi sulinngikkaangami peqatigiif-fimmi sulinermik aallussisarpoq, aammalu pinngortitarsuaq alianaatsorsuaq suli alutorilluinnarpaa.

“Kisianni qangaaniit nillerpallaarunnaarpoq. Panipput 1982-imi inunngor-mat, 42 gradinik issippoq. Taamanikkut

Qeqertarsuup Tunua tamarmik sikusarpoq, aammalu ilulissat maannakkornit anginerujussuullutik,” Hans oqarpoq.

Nalinginnaasumik mittarfiup pisortaa allaffimminiit biilit uninngasarfiannut isikkiveqarpoq, kisianni Hans nakkutillii-nermut napasuliamukarluni tummeqqak-
kut majuarnermini qulimiguullit timmisartullu Ilulissaniit tingisut aammalu mittut sukkasuumik takusinnaavai. Ullumikkut mittarfimmi timmisartut minnerusut kisi-
mik missinnaapput, kisianni siunissami Ilulissat Mittarfiat anginerulerlertussaavoq ulapaarfiunerulerlertussaallunilu. Tikittarfimmi nutaarluiinnarmik anginerusumillu sanasoqartussaavoq aammalu mittarfik 2.200 meterinut tallineqartussaalluni, taamaattumik timmisartut akunnattumut ungasissumullu timmisinnaasut missinna-
lertussaapput.

Tamatuma kingunerisaanik timmisartut amerlanerulerlertussaapput takorniarllu aamma amerlanerulerlertussaallutik, pingaartumik timmisartut nunanit allaneersut Ilulissanut toqqaannartumik timmisartuussisinnaalertussaassammata. Pilersaarutit malillugit 2024-mi mittarfis-
saq naammassisussaavoq.

“Ineriartorneq illoqarfimmi ukiuni aggersuni pisussaq annertoorujussusussaavoq, aammalu aallaqqaataaniilli peqataasi-magaanni mittarfittaassap suliarineqarnera soorunami pissanganarpoq. Taamaattumik siunissaq qaamasutut isigaara,” Hans oqarpoq, taamaattoq mittarfilornerup naam-massinissaata tungaanut sulinissani naat-sorsuutigingnilaa.

“Taamanikkussamut soraarninngo-
reersimassasunga ilimanarpoq,” oqarpoq.

Ilulissani mittarfimmiippoq pingaartumik timmisartut mittarfiat illoqarfip avatinnguani qaqqaat akornanni sananeqarsimasoq. Ukiualuit qaangiup-pata mittarfik anginerulersimassaq timmisartullu mittarfiat takinerulersimassalluni, taamaalilluni timmisartut anginerusut nunanit allaneersut aamma missinnaalissallutik.

Ilulissat Kangiata UNESCO-p Nunarsuarmi kingornussassatut allattorsimaffiani allassimalereernerata kingorna Namminersorlutik Oqartussat, Avannaata Kommunia aammalu peqatigiiffik ikiuiniartartoq Realdania Ilulissani Kangiata Illorsuanik piviusungortitsinissaq pillugu suleqatigiilerput. Takorluugarineqarpoq pinngortitap alutornartup, kulturikkut oqaluttuarisaanerup aamma silap pissusaata allanngoriartornerata paasissutissiissutigineqarnissaat ukkataralugu illumik asseqanngitsumik sanasoqassasoq.

TAKORLUUGAQ

54

2004-mi Ilulissat Kangia UNESCO-p Nunarsuarmi kingornussassanut allattuiffiani ilannngutsinnejarpooq. Ilannngutsinnerani aamma sumiiffiup paasissutissiisutigisarnissaanut pisussaaffik malittaatinnejarpooq. Taamaattumik paasissutissiisarfimmik, pinngortitami asseqanngitsumi tassani inissimasumik, pisariaqartitsisoqalerpoq.

UNESCO-mi nunarsuarmi kingornussassaqfinnut komité 28.-saannik naapinnerminni 2004-mi aasakkut Kina-mi illoqarfimmi Suzhou-mi ataatsimiimmat ilulissanut isikki-veqanngikkaluarpoq. Taamaattorli oqaluuserisassat allassi-maffianni takisuumi immikkoortut ilaat tassaavoq Ilulissat Kangiata UNESCO-p Nunarsuarmi kingornussassanut allat-torsimaffianil ilannngunneqarnissaa.

Tamanna pissappat, Kalaallit Nunaanni sumiiffimmik nunarsuarmi kingornussassaqfittut aatsaat siullermeertumik nalunaarutiginnittoqassaaq. Pinngortitaq katillugu 4.024 kvadratkilometerit tassani ilaatinneqalertussaavoq.

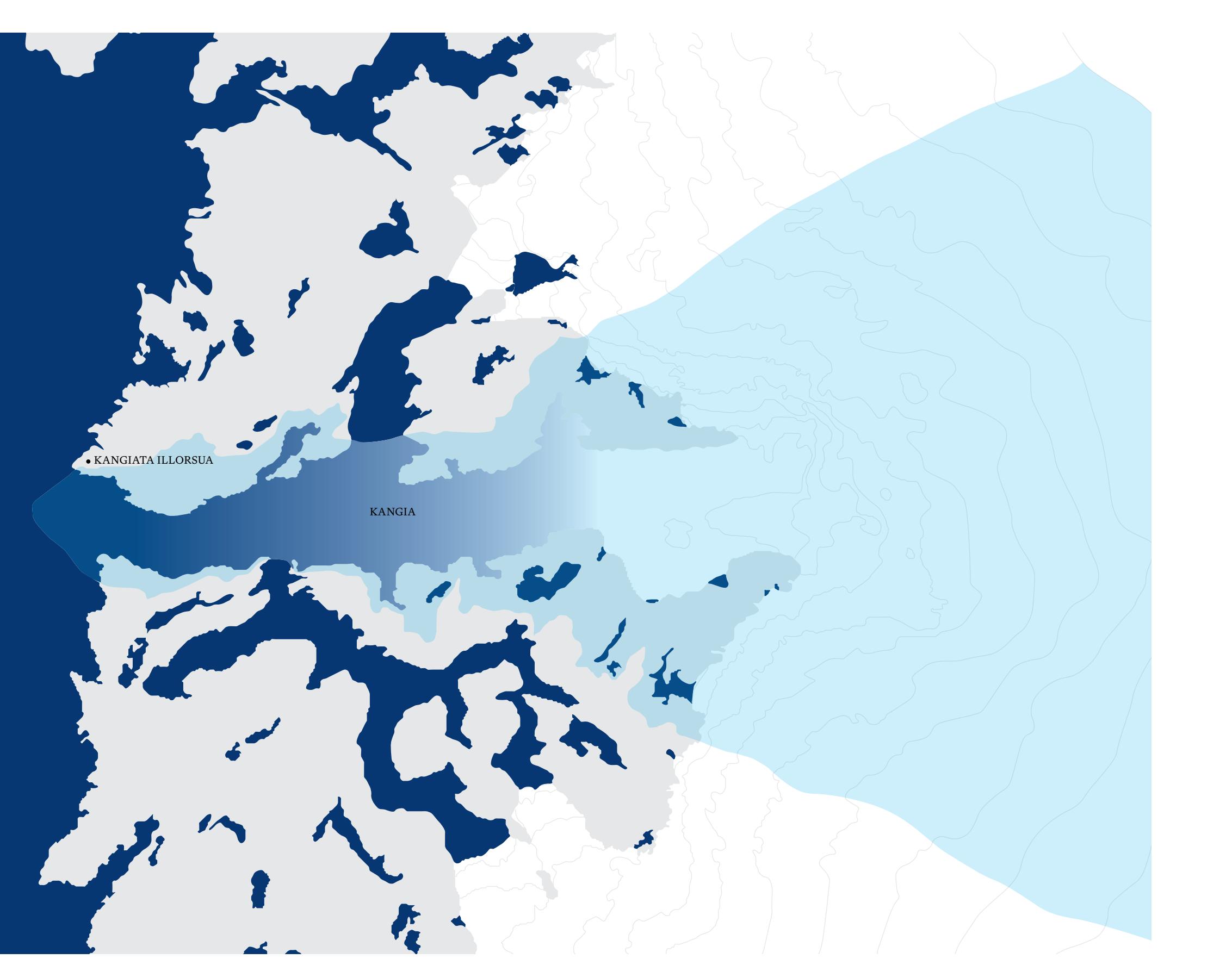
Piffissap taamaalinerani, ukiumut akunnittarfinni unnuinerit 13.000-it missaanniillutik, Ilulissat Kalaallit Nunaanni takornariat ornittagaasa annersaannut ilaareeropoq. Danmarkimi Slots- og Kulturstyrelsen, aamma Kalaallit Nunaanni kulturikkut kingornussanut akisussaasuni qullersaasoq, naliliivoq sumiiffik Nunarsuarmi kingornussassa-qfitt allassimaffianniilerpat, kisitsit taanna 40 procentit missaannik qaffattussaasoq.

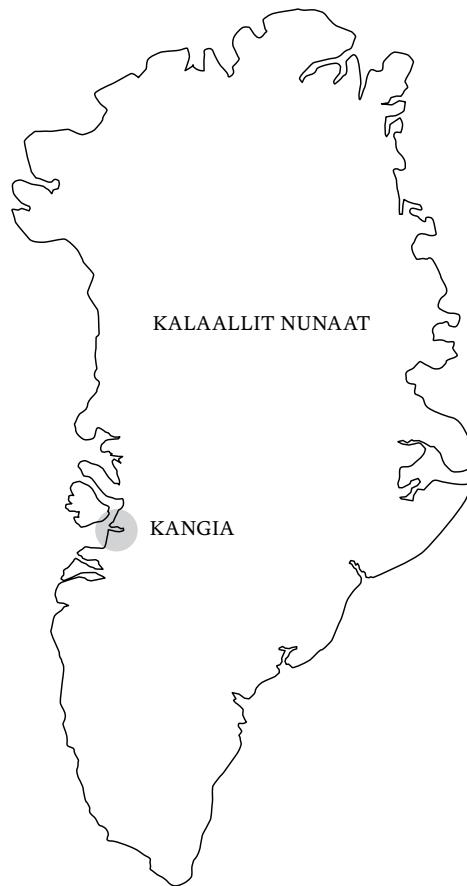
Suzhou-mi komité tapersersuivoq. Ilulissat Kangia nunarsuarmi kingornussassaqfitt allattorsimaffianni ilannngunneqarpoq, aammalut takornariat amerlippit. Taman-nalu takorloorneqartuniit annertunerungaarpooq. 2013-imi Ilulissani akunnittarfinni unnuinerit 21.000 sinnerlugit amerlassuseqalerlutik qaffariarsimapput. Tassunga ilan-ngutissapput takornariat umiarsuarmik takornariartaam-mik illoqarfimmut tikittartut. Paasissutissiisarfik kangia, pinngortitaq, kulturikkut oqaluttuarisaaneq aamma silap pissusaata allanngoriartornera pillugit oqaluttuarsinnaasus-saq pisariaqartinnejarpooq.

Taamaattumik Danmarkimi UNESCO-p nunami namminermi ataatsimiititaliarsua aamma Namminersorlutik Oqartussat peqatigiffimmut ikiuiniartartumut Realdaniamut saaffiginnipput. Kissaatigineqartoq tassaasimavoq oqaluttua-riasaanermi illut marluk paasissutissiisarfittut saqqummersit-sivittaqaqtutut atoqqinnejarpooq.

“Kangiata illorsuanut siunnerfigineqarpoq takornariat Ilulissani aamma Kalaallit Nunaanni amerlanerusunik

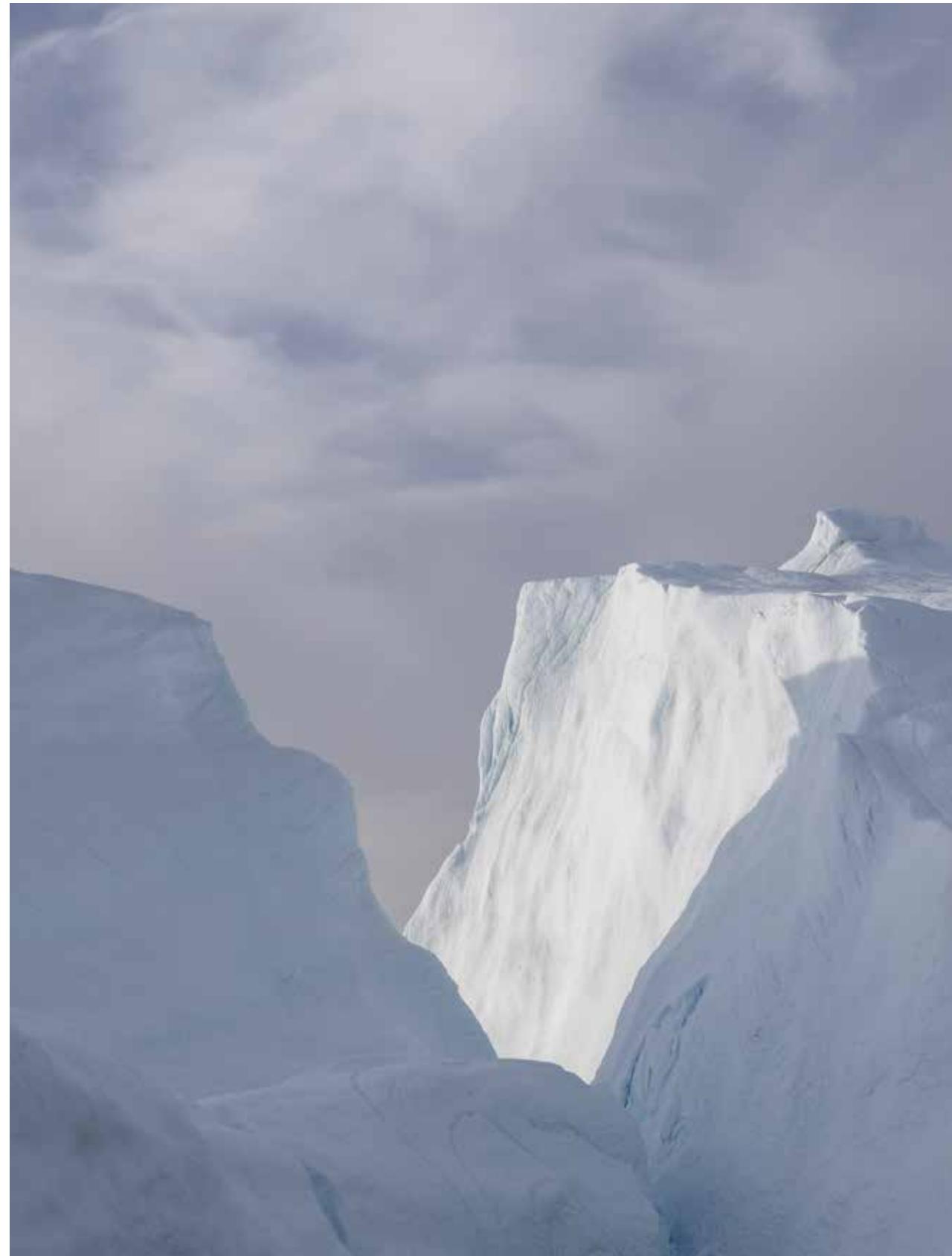
KALAALLIT NUNAAT

KANGIA

KANGIA

Kangia aammalu Sermeq Kujallermi sermersuaq UNESCO-p Nunarsuarmi kingornussassanut allattuiffiani ilanngunneqarput, uani tungujortumik nalunaaqutsigaapput. Sermeq Kujalleq pisoqarfiusorujussuuvoq. Ukiut tamaasa kangiani sermeq 35 kubikkilometerinit annertunerusumik uukkartarpooq aammalu Kalaallit Nunaanni ilulissat 10 procentii tassanngaaneersuupput.

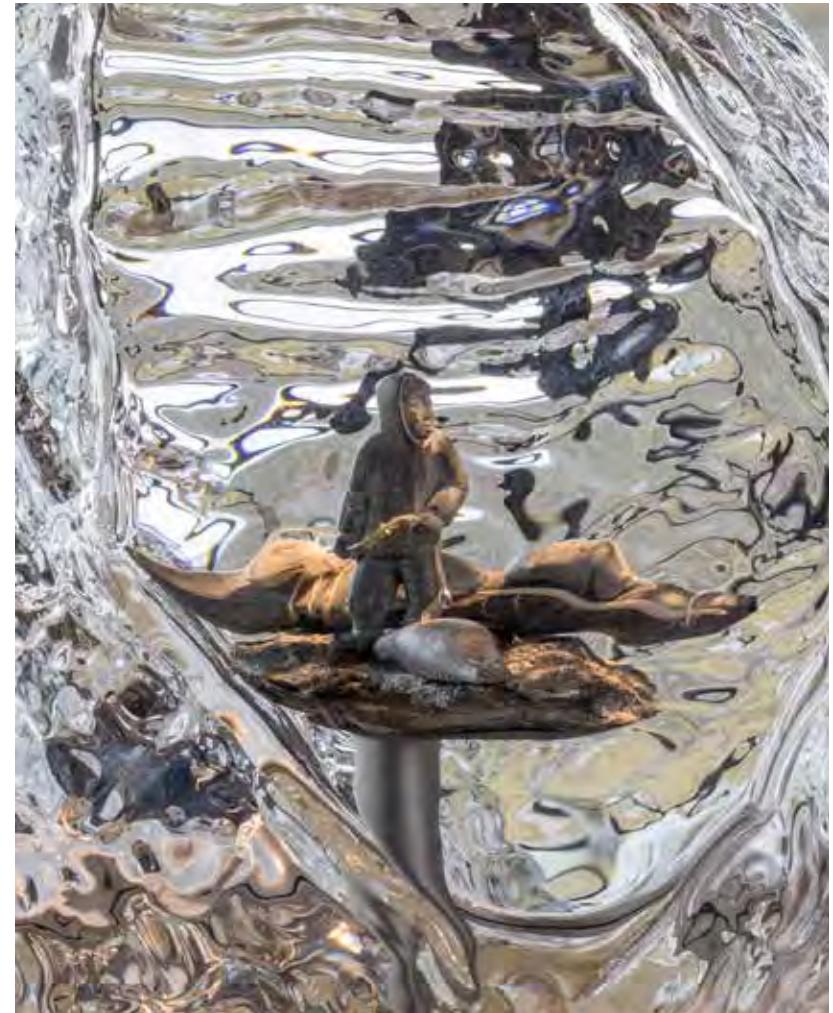
“Kangiata illorsuanut siunnerfigineqarpoq takornariat Ilulissani aamma Kalaallit Nunaanni amerlanerusunik misigisassaqarsinnaanissaannut iliuuseqarnerunissaq. Ilulissani amerlasuut aalisarneq inuussutissarsiutinit pingaarnersaasoq inuussutigaat, kisianni takornariartitsineq aamma suliassaqarfiuvoq ineriartortinneqarsinnaasoq. Illoqarfimmullu iluaqutaasinnaasumik aningaasarnerup assigiinngisitaartinnerulernissaanut aammalu inuussutissarsiortut tamatigoornerunissaannut tapertaa-sinnaasoq.”

– Pele Broberg, Namminersorlutik Oqartussani Inuussutissarsiortermut Niuerermullu Naalakkersuisoq

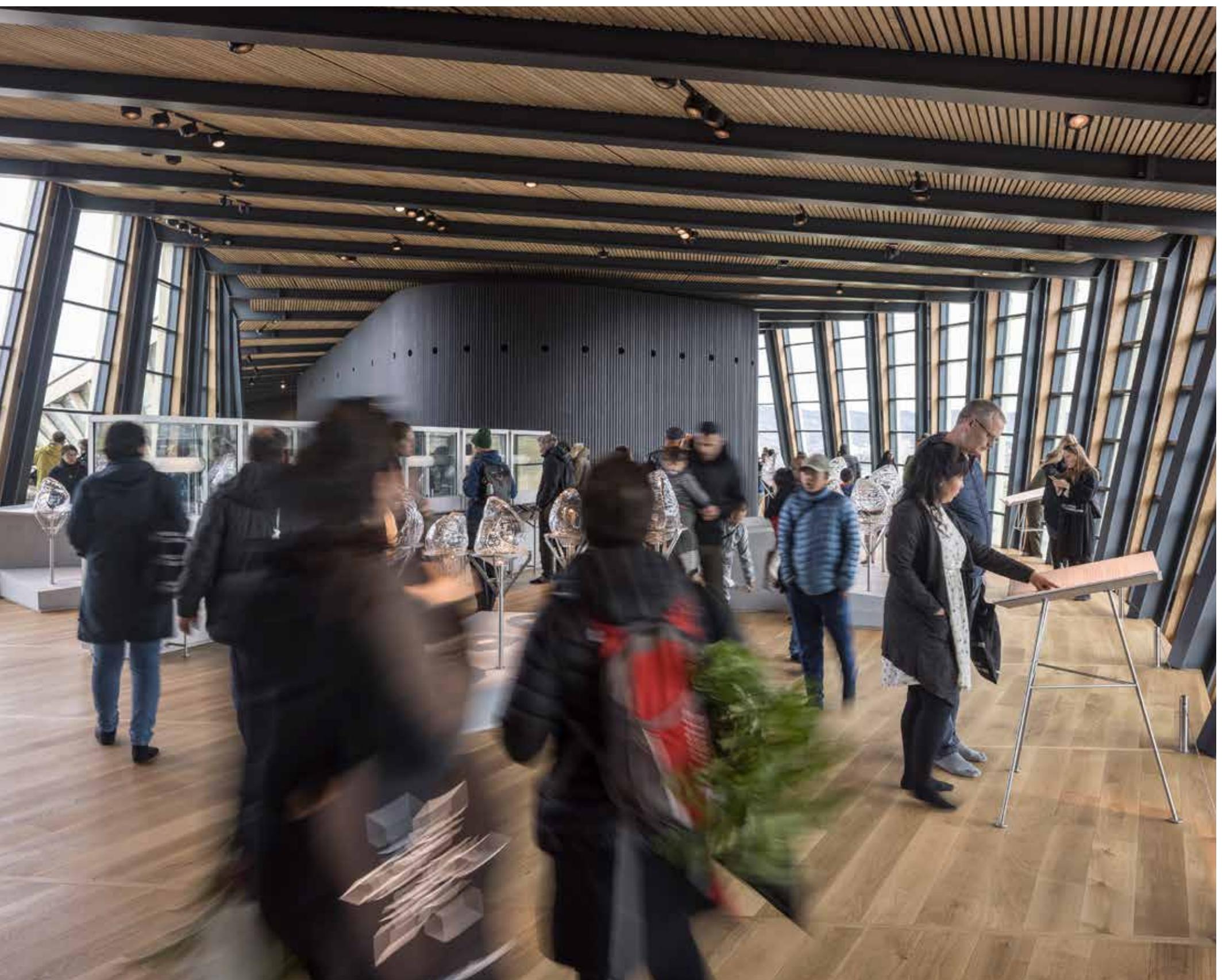
misigisassaqarsinnaanissaannut iliuuseqarnerunissaq. Ilulissani amerlasuut aalisarneq inuussutissarsiutinit pingaarnersaasoq inuussutigaat, kisianni takornariartitsineq aamma suliassaqarfiuvoq ineriartortinneqarsinnaasoq. Illoqarfimmullu iluaqutaasinnaasumik aningaasarnerup assigiinngisitaartinnerulernissaanut aammalu inuussutissarsiortut tamatigoornerunissaannut tapertaa-sinnaasoq.” Pele Broberg, Namminersorlutik Oqartussani Inuussutissarsiortermut Niuerermullu Naalakkersuisoq oqarpoq.

Realdania Ilulissat eqqaanni sumiiffimmi suliaqareerpoq. Kangiata kujataatungaani nunaqarfimmil Ilimannami suliniummi peqatigiffik suleqataavoq, tassani illut eqqissismatitat 1700-kkunneersut nutarterneqarlutik aammalu paassisutissiisarfittut, neriniartarfittut pisiniarfittullu aaqqissuunneqarlutik. Peqatigisaanik takornarianut illuaqqat 15-it sananeqarput, taamatullu attaveqaasersuutit pitsangorsarneqarlutik. Taamatut misilittagaqarnermini peqatigiffik annertunerusumik suleqateqarnissamut periarfissaqarpoq.

“Suliarisatta ilagaat sumiiffinnik immikkullarisunik ineriartortitsineq. Tassani Ilulissat Kangiatut ittumik ersarilluinnartumik sumiiffimmut atasunik pitsaassu-silinnik peqarpoq. Taamaattumik takornariartitsisarnerup najukkami inuussutissarsiutitut nukitorsarsinnaanissaanut tunngavissaqarluarpoq, tamatumunngalu Kangiata Illorsua

Illorsuup saqqummersitsivia ataavartoq, ‘Sermeq pillugu Oqalutuaq – Fortællingen om is’, aqutigalugu sernip piunermi ingerlaartarnera, kangiani uumassusilippassuit aammalu inuit ukiut tuusintilikkaat ingerlaneranni tamaani inuusimanerat pillugit takusaasut ilikkagaqarsinnaapput. Serminik prisme-t igalaamernit arlallit saqqummersitsivimmi pingarnertut ilaatinneqartut.

UNESCO-P NUNARSUARMI KINGORNUSSASSARITITAA

Nunarsuarmi kulturikkut pinngortitamilu kingornussassat illersorneqarnissaat pillugu nunani tamalaani isumaqtigissut UNESCO-mit 1972-imi akuerineqarpoq. Nunani tamalaani isumaqtigisummi kulturikkut pinngortitamilu kingornussassanik toqqartuinissaq piujuartsiniarnissarlu, UNESCO-p Nunarsuarmi kingornussassanut allattuiffiani ataatsimoortinneqartussat, siunnerfingineqarput. Allattuiffimmut siunertaavoq ataatsimoorluta kingornussassatta nunarsuarmi eqqumafingineqalersinnissaat, taamaallilunilu piujuartinnissaannik paaqqutarinissaannillu siuarsaanissaq.

Danmarkip aamma Kalaallit Nunaata Nunarsuarmi kingornussassat pillugit nunani tamalaani isumaqtigissut 1979-imi atuuttussanngorlugu akueraat. Kangia 2004-mi Kalaallit Nunaanni sumiiffinit siullersaalluni allattuiffimmi ilangutsinneqarpoq.

iluaquatasinnaavoq. Tamatumma saniatigut silap pissusaata allanngoriartornera peqatigiiffiup pingaartitaatut annertusiartorsimavoq. Taamaattumik Ilulissani paassisutissiarfeqarnissaq suliffeqarfimmuit paasinarluarpoq. Taamaattorli suliap eqqortuuneranut isumaqataanngilagut. Taamaattumik pissusiviusuni angerpugut aammalu naaggaarluta. Sulinnummut siunnersuutigineqartumut naaggaarluta, kisianni arlaannut peqataarusulluta angerluta,” Jesper Nygård, Realdaniami pisortaaneq oqarpoq.

ANNERTUUMIK TATIGINNINNEQ

Aallarniutaasumik arlaleriarluni oqaloqatigeereernermi Realdaniamit, Namminersorlutik Oqartussanit aamma Avannaata Kommunianit aallartitat 2014-imi aasakkut naapput. Avannaata Kommunia nunaminertamigut Spaniatut angitigaaq, sisamanik illoqarfegarpoq 23-nillu nunaqarfeararluni, tassani illoqarfik pingarneq Ilulissat ilaalluni.

Silap pissusaas unerisimatillugu ullorpassuarnilu pujortinnagu Ilulissani arsarnerit takuneqarsinnaasarp. Tamanna septembarimiit apriliip aallartinerata tungaanut misigneqarsinnaerusrarpoq.

Naapeqatigiinnermi siunnerfigineqarpoq Kangiata Illorsuanut ataatsimoorluni takorluugaqalernissaq aammalu tamatumta qanoq piviusunngortinneqarsinnaanissaata paasiniarnissaa.

“Uagut najukkami politikerit ukiorpassuarni Kangiata Illorsuanik kissaateqarsimavugut, periarfissallu assiagiinngitsut aamma oqallisigineqartarsimapput. Kisianni uagut suleqatigiit pingasuulluta immitsinnut sakkortoorujussuarmik tatigeqatigiilerpugut, piffissarujussuarmi oqaloqatigiinnermut atoratsigu. Oqaloqatigiinnerni taakkunani malugisinhaavara tamanna piviusunngortussaasoq. Aamma isumaqarpunga ilakka aamma taamatut misigisimasut,” borgmesteri Palle Jerimiassen oqarpoq.

Qaammatit arlallit ingerlaneranni suleqatigiit pingasut taakkua akornanni unammilligassat, akunnattoorfitt pingaarnersiinerillu oqallisigineqarput. Aallarniutaasumik misissuinerit misissueqqissaarnerillu kangiata illorsuanut ingerlatsinermut tunngaviusussat, taassumalu inisisimaffissa, angissusissaa imarisassaalu aalajangersimasut paasinarsisittussaavaat.

Suleqatigiinnermut oqaloqatigiinnernullu ataatsimoorluni takorluugaq tassaasimavoq Ilulissani Kangiata Illorsua sumiiffimmi alianaalluinnartumi asseqanngitsumik illutaqassasoq. Aammalu nunarsuarmi kingornussassaqarfiiup kulturikkut pinngortitallu oqaluttuarisaanerata asseqanngitsup paassisutissiutiginissaanut kangiata illorsuanik nutaamik sanaartornissaq pillugu isumaqtigissut ulloq 26. juni 2015 suleqatigiinnit pingasunit taakkunannga atsiorneqarpoq. Kangiata Illorsuata avatangiisini alianaalluinnartut ersarrunnerulersinnagit naleqquuttuutinneqassaaq.

“Kangiata illorsuanut takorluugaq illussanut titartaasartunut, illorsuarmik piviusunngortitsisussanut, qafafasissumik inissiivoq,” Pele Broberg, Namminersorlutik Oqartussani Inuussutissarsiornermut Niuernermullu Naalakkersuisoq oqarpoq.

AALISARTOQ

Eli Kristoffersen, aalisartoq

Aalisarneq Ilulissani inuussutissarsiuit annersaraat, tassani kilisaatit angisuit aamma umiatsiaaqqaat minnerusut ullaallu tamaasa pisaminik pilersuisuupput. Eli Kristoffersen 17-inik ukioqarlunili aalisartungorsimavoq ullaallu tamaasa kanganukartarluni.

Ilulissani umiarsualivimmi aalisartut umiatsiaaraat hunnorujulikkaat sanilerii-aaqqissaarlutik inissisimapput. Akornanniittumi POCA 600-mi 225 hk-nik motoorilimmi Eli Kristoffersen nikorfavoq. Oqaatsuniit ullaallu tikeqqammerpoq, ullumi qalerlittaminik tuniniaasimalluni tunniussisimallunilu.

Ullut tamaasa taamaattarpoq. Eli 17-inik ukioqaleramili aalisalersimavoq, aammalu 21-nik ukioqalerluni nammineq umiatsiaararsivoq. Ullaat tamaasa nalunaaqutaq arfinernut umiatsiaaqqani piareersartarpaa, aammalu nalunaaqutaq arfineq-marlunut immamut avalattarpoq ningittakkani 500 meteriusoq 1.000-inik oqummersarta-qartoq ningikkiartorlugu. Nalunaaquttap akunnialuinnai utaqqiinnartarpoq pitsa-nerpaanillu neriuuteqartarluni. Aasaane-rani unnuakkut aallaqqittarpoq, kisianni ullaakkut aalisakkeriviup ammarnerani unnuami pisani tunisinnaaleraangamigit uteqqittarluni.

Ningittagorsorluni aalisarneq peri-usaavoq Kalaallit Nunaanni kinguaariaani atorneqartartoq. Oqummersat neqitsorsor-neqareeraangata, ningittaqaq immap naq-kanut qalerallit nalinginnaasumik najorta-gaannut ninginneqartarpoq. Qalerlik 1,2 meterisut takitigilersinnaavoq aammalu 45 kiilu sinnerlugu oqimaassuseqalersinnaal-luni, taamaattoq nalinginnaasumik pisari-neqartartut 1,5 kiilunit 6 kiilu tikillugu angissuseqartarput.

“Siusinnerusukkut assaannan-nik uummatiga maskiinalarlugu aalisak-kat amuartarpakka,” Eli sakissani pat-taatigalugu oqaluttuarpoq. Ullumikkut

maskiinannguaqarpoq, ningittagaq amuar-lugu sulinermini iluaqtigisaminik.

Nammeneq isumaa malillugu Eli ullut tamaasa nuannersumik ulloqartarpoq. Aamma aalisarneq ukioq kaajallallugu sulerulunnaraluartoq. Ukiukkut Ilulissat avannaanut Torsukattammut aalisariarluni nalunaaquttap akunneri marlunnik sivisitigisumik ingerlaartarpoq aammalu ulloq naanngitsoq angerlaqqittarluni.

“Aalisakkat angisuut taavani pisarisarpakka, taamaattumik imminut akiler-sinnaavoq,” oqarpoq aalisakkallu qanoq angitiginersut takutinniarlugu qungujulluni tallini siaarlugit. “Allatuulli suliartortanngi-langa, imminut isumagivunga.”

Elip suliffia iluliarujussuit akornanniippoq, kisianni inuunermini sivisuumi imaaniissimagami taakkua sungiusimaan-narpai. Aammalu silap pissusaata allan-ngoriatornera immikkut maluginiarpal-laarsimanngilaa.

“Immaqa aalisakkat mikinerulersi-mapput, kisianni angisuut ornillugit avasinerusumukaannartarpunga. Ukiormannalu ukioq nilleqaaq,” oqarpoq.

Paarlattuanik illoqarfimmut takornariat amerlanerusut tikittalersimasut malugi-niarsimavaa. Aamma taakkua umiarsuali-vimmukartarpuit.

“Ilai aalisariaqataasinnaanerlutik aperisarput. Kisianni naameertuaannarpunga, tassami oqaatsit quianartut tamakerlugit paasisinnaangnilakka,” Eli illarpoq.

Umiatsiaaraq piareersarneqareerpoq aammalu Eli illoqarfiup pisiniarfiisa pisoqaa-nersaannukarluni qummukarpoq. Umiarsu-alivilik Ilulissat pisoqaanersaaniippoq, tassani illoqarfiup tunngavilerneqarneraniilli illutoqqat tamaaniittut takuneqarsinnaapput. Seqinnerpoq, kisianni silaannaq nillerto-rujussuuvoq, taamaattumik Eli kissartumik tiitorfimmut tiimik pisivoq aalisartullu allat aamma nerillutillu imeruersaleruttortut akornannukarluni. Ullumi pisatik oqaluuse-raat. taamaaliortuaannarput.

Dronning Margrethep Kangiata Illorsua takusarlugu Ilulissaniimmat Eli kiisami imaani angalasimanngilaq. Tamatumunga taarsiullugu Dronningi takuniarsimavaa. Kalaallit Nunaannut tikeraarnermini

siulliullugu Ilulissanut Kangiatalu Illorsua-nut takusaammat tullusimaarutigaa. Nam-mineq taakanissimanngilaq.

“Taanna takornariat angalaner-minni ornittalerumaarpaat. Illoqarfik alli-artuinnartoq malugisinnavarput, aammalu anginerusumik mittarfittaangajalerpugut. Tamanna aamma malugineqarsinnaassaaq, tamannalu illoqarfimmut pitsasuuvoq. Kisianni uannut pingaaruteqanngilaq. Ullora taamaaginnassaaq, allallu ineriar-tornermut malinnaajumaarput,” oqarpoq.

Tikeraat tikittartut amerlanerulerpata Ilulissanut pitsaassaaq, aalisartoq Eli Kristoffersen taama isumaqarpoq. Taamaattoq taassuma ulluinnai allan-ngortingarnavianngilai. Pisarnermisut imaanut avalattassaaq.

KAFFISORIARTITSISARTOQ

Carla Fussing, kaffillernermik aaqqissuussisartoq

Carla Fussing takornarianik kaffisoriaqqusilluni isertitsisussanngoraangami, tamatigut boor'lunik kaaginillu assigiinnngitsunik arlalinnik qalarlaanik nerrivimmiettoqartarpoq. Kaffisortitsinerup nalaani kalaallit ileqqi aammalu iluliansuit sanileralugit inuuneq Carlap oqaluttuarisarpai.

66

Carla Fussing Ilulissani inunngorpoq pero-riartorlunilu. Illoqarfimmi illumi politeeqarfiup akinnguaniittumi peroriartorpoq. Ataataa Tom siorna toqukkut qimaguppoq, taamaattumik angerlarsimaffik meeraaffini uinilu kingornussimavaat. Sungiussiartule-reersimapput namminerlu pimisuut pilersimallugu. Angajoqqaat aappariit meeqqallu marluk angerlarsimaffiat. Ernerat angajulleq ilinniarnertunngorniarfimmi atuarniar-luni illoqarfimmut allamut nuussimavoq. Ilulissani taamaattoqangimmat.

Illuanniat immamut iluliarujussuar-nullu isikkiveqarpoq. Isikkivik ullut tamaasa allanngorartuartoq. Silagissumi aammalu anorersuartumi. Takornariat aqqusinikkut sonioqqutuartarpuit. Ilai ataatsimoortuk-kaarlutik, allallu kisimiillutik pisunnissa-mut atortulisarlutik.

Ilaannikkut takornariat kaffisoriaq-qullugit qaaqqusarpai. Ileqqt malillugit ulloq tamaat ingerlanneqartarpoq, inuit aggerlutik, iserlutik ingillutik kaffisortar-lutik, kaagisortarlutik aammalu ingerlaqqit-tarlutik, alla inissamut paarlaanniassamat.

Ileqqoq Carlap peroriartornermini ilitsoq-
qussaraa.

“Taamaattuaannarnikuuvugut. Ileqqut malinnerlugit imaluunniit tamatuma aalajangersimasumik ingerlannissaa eqqaamaniarnissaa eqqarsaatigisanngilarput. Taamaaliuinnartarpugut, aammalu unitsissagutsigu eqqumiitsorujussusussaavoq,” Carla kaffisortitsisarnermik ileqqoqarneq pillugu oqarpoq.

Ukiut arfineq-marluk matuma siorna ataatanilu kaffisoriartitsinernik aqqisuussisarlutik aallartipput. Illoqarfimmi allat taamaaliortareersimapput, kisianni oqaatsit kalaallisut oqaatsiniit allaanerusut atorlugit ileqqup oqaluttuarinissa taakkua ajornakusoortippaat. Carla taamaaliorsinnaavoq, taamaattumik naatsorsuuserivimmi sulinermi saniatigut kaffisoriartortitsisar-tunngorpoq.

“Ataatama kaffisortitsineq nuannrisorujussuua aammalu kalaallit ileqqisa oqaluttuarinissaat Kalaallit Nunaatalu nittarsaannissaa nuannarisuullugu. Taamanikkut issittumi naatsiveqarpoq, qaq-qameersunik naasuuteqarluni aammalu naatitsiveqarluni naatitanik naatitsisarluni, taamaalilluni Kalaallit Nunaanni naatitsiso-qarsinnaasoq takornariat takusinnaavaat. Tamanna tupallaatigisarpaat,” Carla qungujuppoq.

Crlap kaffisortitsinermini ileqqut oqaluttuarisarpai. Qanga nalliuторsiorto-qarnerani nammineq tiitorfik nassarlugu aggiinnartarallarmata. Kingusinnerusukkut kaffisorlutilu aamma kaagisortaler-simallutik, ullumikkulu tamanna anner-tunerulersimavoq, aamma nerisassanik

sassaallertoqartalerluni. Amerlanertigut tuttup neqaa. Takornariat isertikkaagamig-git boor'lunik, iibilikaagimik aammalu kaa-ginik nalinginnaasunik allanik marlunnik pingasunilluunniit sassaallertarpoq.

“Taamaassasoq taamanikkut ataata-galu toqqarparput. Tamannalu ingerlatiin-narpara,” oqarpoq.

Ilulissanut isikkivilimmi inimi takornariat qassiusarnersut allanngorarpoq. Ilaannikkut 25-usarput, ilaannilu marluin-naasarlutik.

“Kisianni nuannertuaannarpoq, tamatigullu assigiingitsorujussuusarluni. Takornariat ilai aggiinnartarpuit kaffisori-narlutik kaagisorniarlutilu issiaartarlutik. Allat igaffimmi ikuuittarpuit, kingornalu erruinerni ikuuunniarlutik isersimaannar-tarlutik,” oqaluttuarpoq.

Kaffisorusaajutigaluni erruinerullu nalaani aamma Ilulissat, iluliarsuit, silap pissusaata allanngoriarnera aammalu illoqarfip uummaarissup takornariarpas-suillu imminnut oqimaaqtigiiissinniartar-nerisa oqaluuserinissaannut aamma piffis-saqartarpoq.

“Illoqarfimmut tikeraarpassuit tikitarerat nuannaarutigisorujussuuarput, kisianni tamanna unammillernartorta姜an-ngitsuunngilaq. Atualeqqaartooraangatta takornariat assileerusuttut saneqqunniartarneri ajornakusoorluinnangajattarpoq. Tamanna aamma kuisittoornerni, ilisi-nerni allanilu nammineq angerlarsimaf-finni pisuni misigineqartarpoq. Takornariat pisimasuinnik angerlaassaqarusuttarmata paasisinnaalluarpara, kisianni paarlattuanik aamma uagut nammineq inuuneqarusuttar-pugut. Taamaattumik oqimaaqtigiiissaare-qatigiittussavugut,” Carla Fussing oqarpoq.

Carla Fussing assammini talerperlermi qanga inuit kakiorittarnerattut kakioressimavoq. Kulluani napaattooq, naasoq ukiukkut uumaannartartoq. Carla inussamini marlunni Sassuma Arnaanut ilisarnaataasunik marlunnik titarneqarpoq.

PIFFISSAQ

“Kalaallit Nunaat arlalitsigut silap pissusaata allan-
ngoriartorneranut takussutissaavoq. Tassani taakkua
ersaripput, minnerunngitsumik Ilulissat eqqaanni.
Sermersuaq aakkiartorpoq, aammalu imaq sikusarun-
naarpoq, pingaartumillu kingulleq Kalaallit Nunaanni
inuit eqqummaariffigaat. Tassami imaq eqqaalu
inuuniutigigamikku.”

– Minik Rosing, Kalaaleq ujarassiooq aamma Københavnip Universitet-iani ujarassiutut professori

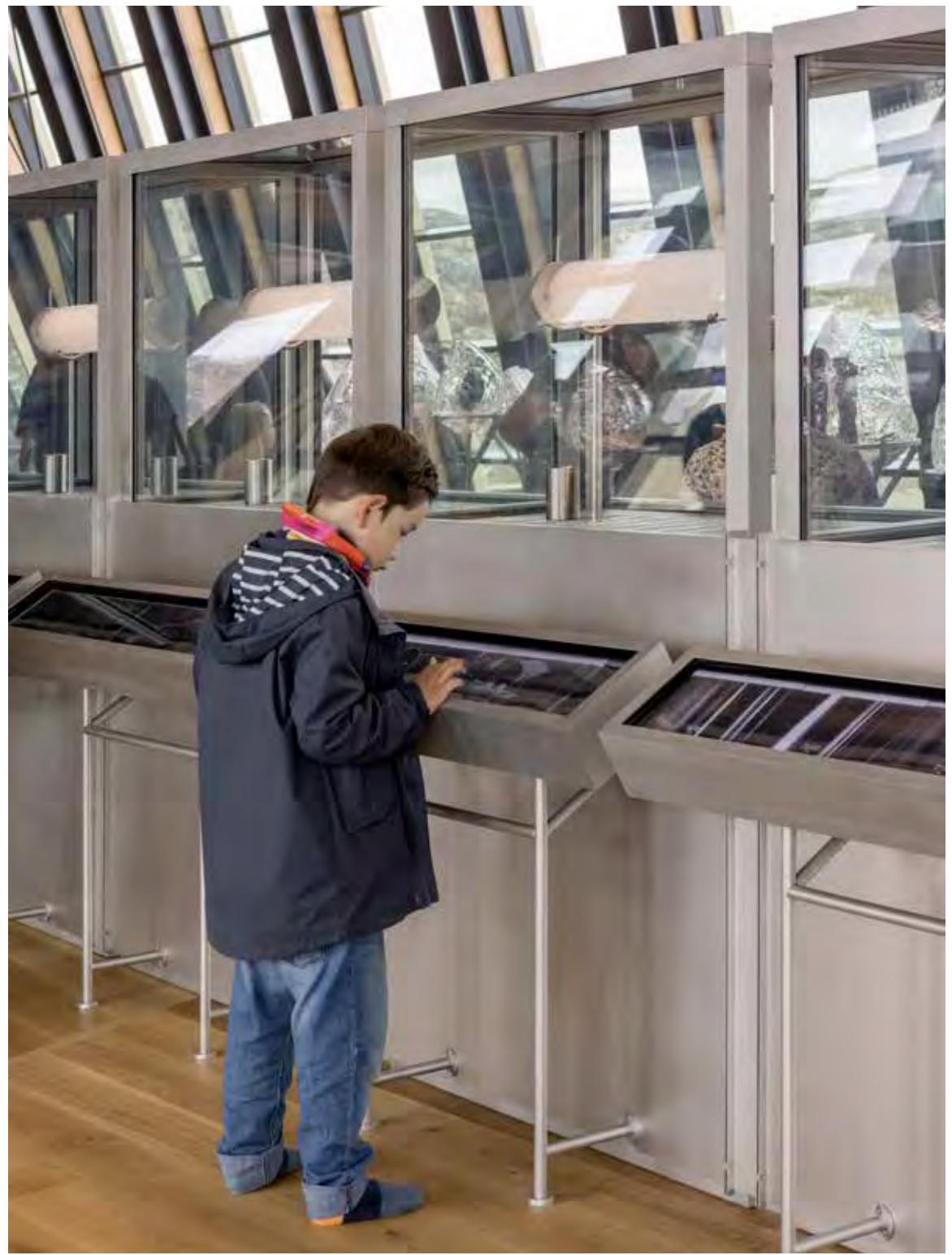
“Piffissaq immini tigussaasorujussuuvoq aalajangersimasuugami, aappaatigulli aamma paasiuminaatsorujussuulluni. Ujarassiuut silarsuaanni ukiut 4,5 mia. piffissatut suliaqarfigaagut, tassalu nunarsuup piusimanera tamaat. Atugartuussuserli eqqartorutsigu ukiut 10.000-it taamaallaat eqqartorneqassapput. Inuiaqatigiillu amerlanersaanni qanoq iliussanersugut piffissamilu qaninnerpaami taamaaliussanersugut piffissap aalajangertarpaa. Suleqatit aperigukku ullup qeqqasioqatigiissanersusi, pineqartup nalunaaquuttani qiviassagaa ilimanaateqartorujussuuvoq. Soorlulu tassa kaannerluni piffissaq aalajangiisusoq. Kisianni qanorluunniit agguaraluaraanni, piffissaq sammi-veqarpoq.

Kalaallit Nunaanni piffissaq pinngortitarlu imminnut ataqatigiittoru-jussuupput. Sorpassuit pilersaarusrorsiqarsinnaanngillat. Inuit Kalaallit Nunaannut tikeraartussanngoraangata oqartarpunga suut misigerusunnerlugu git paasiniassagaat. Kisianni qaqquguussanersoq paasiniassanngikkaat. Pisut ingerlanerat malillugu pisariaqarpoq. Kalaallit Nunaanni najugaqaraanni taamaappoq, tassami suliffinni qangaaniit aallutarisani sulisuugaanni taa-maappoq. Silarluppat aalisartoqarsinnaanngilaq imaluunniit piniariartoqarsinnaanani. Silagissinissaa utaqqineqartariaqarpoq, aamma allanik pisassaqa-raluaraanniluunniit. Angumerigaanni tassa qujanaq. Angumerinngikkaanni allatut ajornaqaaq.

Ataasiarlunga Kalaallit Nunaanni Tunumi sulivunga, nunaqarfiusimasmuut Saqqisikuimmukartussaalluta. Sapaatit akunnerini tallimani sikumi mattussaalluta nikeriarsinnaanngilagut. Tassani piffissaq allanut naleqqiun-neqarsinnaanngilaq, tassami qanoq ilioriarsinnaannginnatta. Umiarsuup anillaqqinnissaa utaqqiinnarsinnaavara.

Kinguariit siuliini inuit silap pissusaata allanngoriartornera pimoorullugu oqaluuserilerpaat. Ikittuinnaat tusarnaarput, suli ikinnerit iliuuseqarput. Amerlanersaasa – politikerit aamma suliffeqarfiiit angisuut – tullianik qinersinissaq, naatsorsuutit tullii, ukkataraat. Piffissaq

Sermimi qillerlugit qaqtat piviusuusut,
sermersuarmiit tikiunneqartut, saqqummersitsinermi
qitiutillugit takutinneqarput. Taakkua piffissamik
naatsorsuisalerneq ukiunik 124.000-inik
sioqullugu kulturi aamma silap pissusaa pillugit
oqaluttuartuupput. Sermersuaq aputit ukiut
tamaasa nakkaasartut qaleriaarnerinit aammalu
tamatuma kingorna apinerani oqimaassusaannit
naqinneqariartuarnerannit ilusilersugaavoq.

eqqortuusimagaluarpoq taamaakkaluartorli eqqortuunani, tassami iliuuseri-sassanik iliuuseqarnissamut pimoorussisumik piareersimasoqanngilaq.

Ullumikkut tamanna allaaneruvoq. Tamatumunnga taamanikkut mee-raasut inersimasunngorsimanerat, atuisunngorsimanerat qinersisartunngor-simanerallu annertuumik pissutaavoq. Taakkua suaartaatiginnippuit, iliuuse-qarnissamik piumasaqarlutik nammineerlutillu iliuuseqarlutik, tassami taak-kua kinguaariinni peqatima atuvallaarnerannut qimataannullu akiligassaq akilertussanngortussaavaat.

Kalaallit Nunaat arlalitsigut silap pissusaata allanngoriartorneranut takussutissaavoq. Tassani taakkua ersarippuit, minnerunngitsumik Ilulissat eqqaanni. Sermersuaq aakkiartorpoq imarlu sikusarunnaarpoq, pingaartu-millu kingulleq Kalaallit Nunaanni inuit eqqummaariffigaat. Tassami imaq eqqaalu inuuniutigamikku.

Immap sikusarunnaarnerata kulturikkut allanngoriartorneq malitsigaa. Siusinnerusukkut nunaqarfimmiit nunaqarfimmuit allamut sikukkut qimus-sertoqarsinnaasimavoq. Ukiukkut piffissaqarluarsimapput. Maannakkut ukioq tamaat umiatsiamiit aalisartoqartalerpoq. Peqatigisaanik takornariat tikerarput, taamaattumik aalisarneq aallaaniarnerlu isertitaqarfiusuni kisiar-taajunnaarput.

Pingaartumik tikeraat nunarsuaq tamakkerlugu timmisartumik aamma umiarsuarmik takornariartaammik tikittalernerat Ilulissani misigineqarpoq. Nammineerlutik silap pissusaata allanngoriartornera takuniarlugu Kangia-talu Illorsuata atuutilernerani sermeq pillugu oqaluttuarisaaneq paasiniar-lugu paasilluarusullugulu tikittalerput.

Kangiata Illorsuanik titartaasup illorsuup pileriartorneranut tunnga-tillugu suliamini peqataatimmanga iluatsitsilluarpunga. Taanna naapittar-fiussasoq isumaqatigiissutigaarput. Sumiiffik takornariat nunaqartullu naa-pittarfiat, kisianni aamma piffissap – qanga pisimasut siunissamilu pisussat – naapiffiat ataqtigiielerfiallu. Tassani sermeq ukiullu sermeqarfiusut pillugit

oqaluttuarisaaneq inunnut qanoq pingaaruteqarsimanersoq qanorlu suli pi-ngaaruteqarnersoq oqaluttuarisinnaavagut. Ukiut 4.400-t matuma siorna ujaraannarnik sakkqarallarnerup nalaani inuusut siullit nunassinnerat aammalu nunaqarfimmik Sermermiunik pilersitsinerat Saqqaq kulturillu nalaani inuusutut ilisimaneqalersut pillugit oqaluttuat. Aammattaaq sermersuup qaleriiaarnerini qaqqat anitsisartut, qanga silap pissusaata allanngoriartorsimaneri silaannarsuarmilu gassit silaannarmik kissatsitsisartut annertussaat qanoq takusinnaanerigut pillugit oqaluttuat.

Imminuinnaq eqqarsaatigissagaanni maannakkut silap pissusaata allanngoriartornera Kalaallit Nunaannut pitsasuuvoq. Piffissat pitsasuupput. Kisianni silap pissusiata allanngoriartornerisa nunarsuarmi isumanerluitigineqarnerat kalaallit amerlanerpaartaasa eqqumaffigaat. Taamaattumik Kalaallit Nunaat takussutissaannaassanngilaq aaqqiissutissanili ilaassalluni.

Ukiut kingulliit ingerlaneranni ilisimatuumt suleqatigiit peqatigalugit gletsjermel-imik taagugarput suliaqarfigaara. Taakkua tassaapput qajuusaasat qaarsumeersut Kalaallit Nunaata qaqlaanni sermip tangiuffigisimasai nas-satarisartagaalu. Qajuusaasat aatsitassanik ulikkaarput, nunarsuarmi sumiiffinni allani, pingartumik kiattuniittuni, narsaatini naggorissaatitut pinngortitameersutut atorneqarsinnaasut. Misileraaffigisatsinni 30-50 %-inik annertunerusumik pissarsiaqarfiupput. Tamanna soorunami atorluassavarput, taamatullu sermersuarmiit imeq aattoq, minguitsumik nukissiorsinnaasunik erngup nukinganik nukissiorfiliornissamut periarfissiisoq atorluassavarput.

Inuit silap pissusaani ajornartoornermik pilersitsisuupput, kisianni ajornartorsiutit iluarsinissaannut periarfissagut allaat atorluarsinnaajunnaarlugit tamanna kanngusuutigissanngilarput. Tamanna sianilliornerrulluinnartussaavoq. Aammalu sianilliornissamut piffissaqanngilagut.

Siunissami ujarassiut ukiut 10.000-t qaangiuppata sermersuarmi imaluunniit qaarsumi qaleriiaat misissorunikkit, uagut nalitsinni gas-sit silaannarmik kissatsitsisartut annertoorujussuarmik qaffassimasut

79

“Silap pissusaata allanngoriartornerata
annertoorujussuusup, Ilulissat kangianiikkaannilu
ersarissorujussuusup, iliuuseqarfiginissaa
piffissanngorpoq. Kalaallit Nunaat anigorniagassanut
takussutissaannaassanngilaq, kisianni aamma
aaqqiissutissanut ilaatinneqassalluni.”

MINIK ROSING

Minik Rosing kalaaliuvoq ujarassiooq nunarsuarmi tusaamasaasoq aammalu 2000-mili Københavns Universitetimi, Geologisk Museumimi ujarassiutut professoriusoq.

Rosingip Nunarsuup nunavittaani, imarpinni amma silap pissusaani nunap sannaata ineriarterneranut uumassusillit sunniutat suliaqarfikai. Ilaatigut Kalaallit Nunaanni qaarsup ilaani 3.800 mio.-inik pisoqaassusilimmi uumassusilnik malunnartoqartoq paasisimavaa. Taamaalilluni Nunarsuarmi maannamut uppernarsarneqartuniit ukiunik 300 mio.-inik siusinnerusumi quajaatit qeqqussallu ilaattut ilusilinnik uumassuseqartoqarsi-masoq uppernarsisinnasimavaa.

Ujarassiutut sulinermi saniatigut Minik Rosing atuakkanik arlalinnik saqqummersitsisimavoq amerlasuunillu oqalugiariar-tornissaa piumaneqartorujussuusarluni. Ilisimatusarnerup eqqumiitsuliornerullu akornanni akuttungitsumik suliaqartapoq, taamaalillunilu assersuutigalugu Ilulissani Kangiata Illorsuata illussanik titartaanikkut suliarineqarnerani peqataasimalluni aammalu 2012-imi Venedig-mi nunani tamalaani illuliortaatsit pillugit saqqummersitsinermi Danmarkimit – Possible Greenland – aaqqissuussisut pingaarnersaattut aaqqissuisuusimalluni.

Minik Rosingip apersorneqarnera tunngavigalugu Steen Breinerimit allanneqarpoq

takusinnaasussaavaat. Neriutigaara taakkua aamma nalimmakkiartortoqartoq imaluunniit allaat annikilliartortoqartoq takusinnaassagaat.”

KULTURERPUT PINNGORTITARLU UUMMAARISSUMIK PIMOORUSSIVIUSUMILLU PAASISSUTISSIISUTIGINEQASSAPPUT

Pauline Knudsen, Greenland Visitor Centerimi pisortaq

82

Itsarnisarsiuutut Pauline Knudsen inuunermi
ilarujussua pinngortitamiissimavoq.
Maannakkut Kalaallit Nunaanni pinngortitap
oqaluttuarisaanerullu takornarianut aammalu
nunatsinni meeqqanut inuusuttunullu
paasissutissiisutigisarnissaa akisussaaffigaa.

Takornariat taamatullu najukkami meeqqat atuarfianni atuartut Ilulissani Kangiata Illorsuanut imaluunniit takusaasarfitt tallimat allat Kalaallit Nunaanni pilersinneqartussat arlaannut takusaanerminni alutorsarlutillu sammisqaqtinnejartassapput. Pauline Knudsenip anguniakkat annertuut eqqartorneqartut piviusunngortinnissaat akisussaaffigaa.

Meeqqat atuarfianni atuartut Ilulissaneersut kangiata illorsuanut takusaagaangata malugisaatit tamarmik atorneqartapput. Inuuusuttut Kalaallit Nunaat pingortitarlu pillugit ilikkagaqartinnissaat kisimi siunnerfigineqanngilag, kisianni inuuusuttut kulturip pinngortitallu oqaluttuarisaanerata paassisutissiissutigisarnissaanik inuuniuteqalernissamik immaqa nammineerlutiik toqqaasalerlutiik soqutiginnelersinnissaat, aamma siunnerfigineqarlungi.

Inuunermi siunnerfit allanngortinnerat arlalippassuarnik pissuteqarsinnaasarpooq. Pauline Knudsenimut itsarnisarsiuutut Kalaallit Nunaanni pinngortitamut ornigulluni sulinissap qaqqanilu arpaqattaarnissap piffissap ingerlanerani ajornaatsuinnaajunnaartussaanera paasinarsisimavoq.

“Allanik suliaqarnissamik eqqarsaateqalerninnut pingaartumik ukiukka pissutaasimagunarput. Aammalu Namminersorlutik Oqartussat Greenland Visitor Centerimut pisortassarsiortut takugakku qamanit ilunni malugaara atorfik taanna perusullugu,” Pauline oqarpoq.

Greenland Visitor Center tassaavoq nuna tamakkerlugu sullissivik nutaaq, piffissap ingerlanerani takornarianut sullissivinik arfinnilinnik ingerlatsilertussaq. Kalaallit Nunaanni kommunini tallimaasuni tamaginni ataaseq aammalu alla ataaseq Tunumi pilersinneqassapput. Takornarianut sullissiviit Kalaallit Nunaata takornarianit ornigassatut soqutigineqaleraluttuinnarnera pisutigalugu taakku pilersinneqartussaapput.

“Taamaattumik takornarianut ornigassanik misigisassarsiornissamullu periarfissanik pitsaasunik pilersitsinissaq sulissitigissavarput. Namminersorlutik inuussutissarsiortut unammilleqatigisussaanngilagut, taamaattumik neriniartarfinnik ataatsimeersuartaarfinnillu ingerlatsisussaanata,

tamatunngali taarsiullugu tapertaas-salluta. Tikeraarnissamut pissutissat ilaat,” Pauline oqarpoq.

Ilulissani Kangiata Illorsua takornarianut sullissiviit arfinnilit ilagaat. Aammalu matunik ammaasut siullersaralugu. Tasani saqqummersitsinermi ‘Sermeq pillugu Oqaluttuaq – Fortællingen om is’ piffissap ingerlanerani pisimasut takusaasut angalaarfigissavaat.

SAQQUMMERSITSINEQ UUMMAARISSOQ

Kangianiippoq sermersuaq, Sermeq Kujalleq, nunarsuup avannarpasissuani sermit uukkartartut anginersaat uummaarinner-saallu. Tassanngaaniit ilulissat nakkakaatinneqarput, Ilulissat paavata tungaanut kangiaticoorlutik alutornarluinnartumik ingerlaalersartut. Sermersuaq 7 kilometerinik atitussuseqartoq ukiut tamaasa siku-nik 35 kubikkilometerinik pilersitsisarpoq.

Sermersuaq inunnut Qeqertarsuup Tunuani najugaqartunut inuuniutaaju-annarsimavoq. Aasakkut imaroraangat

uumasullu sineriammut qalligaangata, inuit tuttunniarlutik, eqalunniarlутik qale-ralinniarluttillu aasisarsimapput. Aalisartut piniartullu pinngortitaq iluaqtissartaqrtoq inuuniarfisgarsimavaat, ullumikkullu Ilulissat eqqaa sikusanggimmat pingartumik qalerallit raajallu pisarineqartarpuit.

Kangiannitaaq silap pissusiata allanganngoriartorneri inunnit pilersinneqartut ersareqaat. Sermip Kujalliuup aakkiartornera assut sukkatsikkiartorpoq, sermersuarlu kilometererpassuit tiffarsimavoq. Issittoq 1850-ikkunniilli kissatsikkiartorsimavoq, nunarsuup sinnerani sukkassutsit marlo-riaataannik kissatsikkiartorusimalluni.

Tassami taakku marluk, sermeq aamma silap pissusaata allanganngoriartornera, kangiata illorsuani saqqummersitsinermi sammineqarput. Saqqummersitsineq JAC Studiosimit ineriaartortinneqarpoq ilusilersorneqarlunilu, saqqummersitsineq digitaliusumik tusaaneqarsinnaallunilu takuneqarsinnaasunngorlugu suliaavoq, misikkarissisitsisartumik qisuariartitsisus-sangorlugulu, takusaanerup nalaani kin-gornatigullu eqqaamaneqartussangorlugu suliarineqarpoq.

“Saqqummersitsineq Kalaallit Nunaanni qanga pisimasunik nalingin-naasumik paassisutisisarnermi nutaa-liorneruovoq, tassani saqqummersitat tul-leriissaartunngorlugit inissinneqarlutik, taamaalilluni isiginnaarneqarsinnaallutik. Kangiata illorsuani saqqummersitsivim-mik uummaarissumik tikikkuminartumillu suliaqarnissaq kissaatigisimavarput. Neqeroorutissaqarpugut, kulturerput, pinngortitaq aamma silap pissusaa, amerlasuut ilisimariinngisaat. Taakua silap pissusaata allanganngoriartornera sermerlu takuniarlugit Kalaallit Nunaannukartarput, tamannalu saqqummersitsinermi atorluarpalput. Silap pissusaata allanganngoriartornerata ilunger-sunartunera inunnut paasitikkusuppar-put,” Pauline nassuiaavoq.

Takornariat ilisimasaqarneruler-sinnissaasa saniatigut Kangiata Illorsua aamma meeqlanut atuartunut sullissive-qarpoq, tassani Ilulissani meeqlat atuarfiini atuartut tamarmik takusaasarpuit. Tamanna illorsuarmi pisortap, siusinnerusukkut

nammineerluni atuartitsisarsimasup nuannaarutigaa.

“Oqaluttuat inuusuttunik tiguaasut takullugu pissarsiaqarnartorujussuuvooq. Sammisanut nammineq nuannarisanut allat soqutiginnilersissinnaallugit. Taamaattumik kulturitta aammalu pinngorititap oqaluttuarisaanerisa paassisutissisutigisarneri aamma inuuniutigineqarsinnaasoq inuusuttunuttaaq takutissavarput, minnerunngitsumik siunissami takornariat Kalaallit Nunaat pillugu paasisaqnarnerosuttut amerlanerulerlertussaammata,” Pauline oqarpoq.

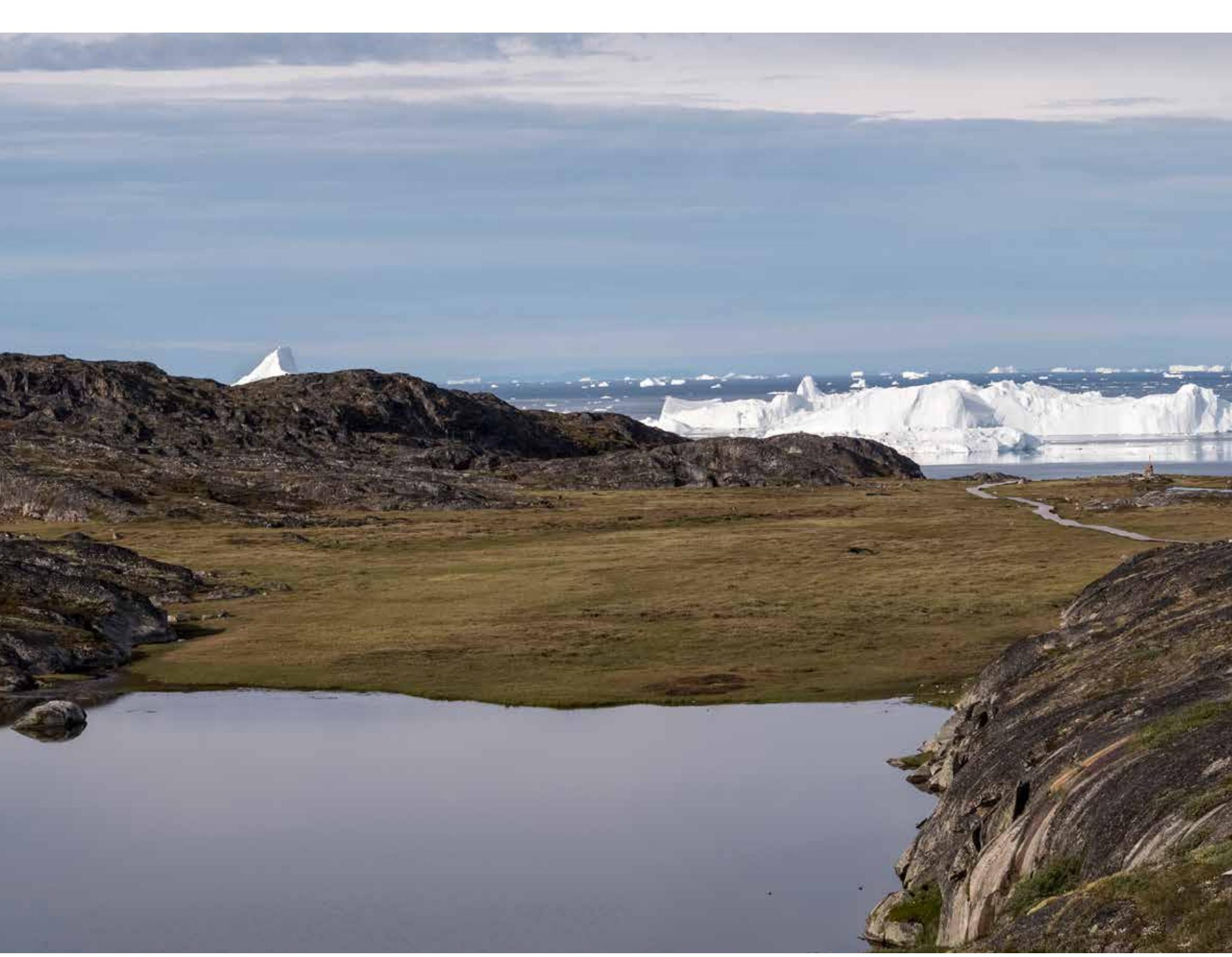
MISIGISAQ PUIUGASSAANNGITSOQ
Nammineerluni Upernavimmi inunngorpoq
Kalaallit Nunaatalu kitaani illoqarfinni arlalinni sulisimallunilu najugaqartarsimavoq.
Ullumikkut illoqarfitt pingaarnersaanni,
Nuummi, allaffeqarpoq, ukiulli marlussuit
kingullit Kangia Illorsuata sananeqarnera
malinnaaffiginiarlugu akuttunngitsumik
timmisartorluni Ilulissanukartarsimalluni.

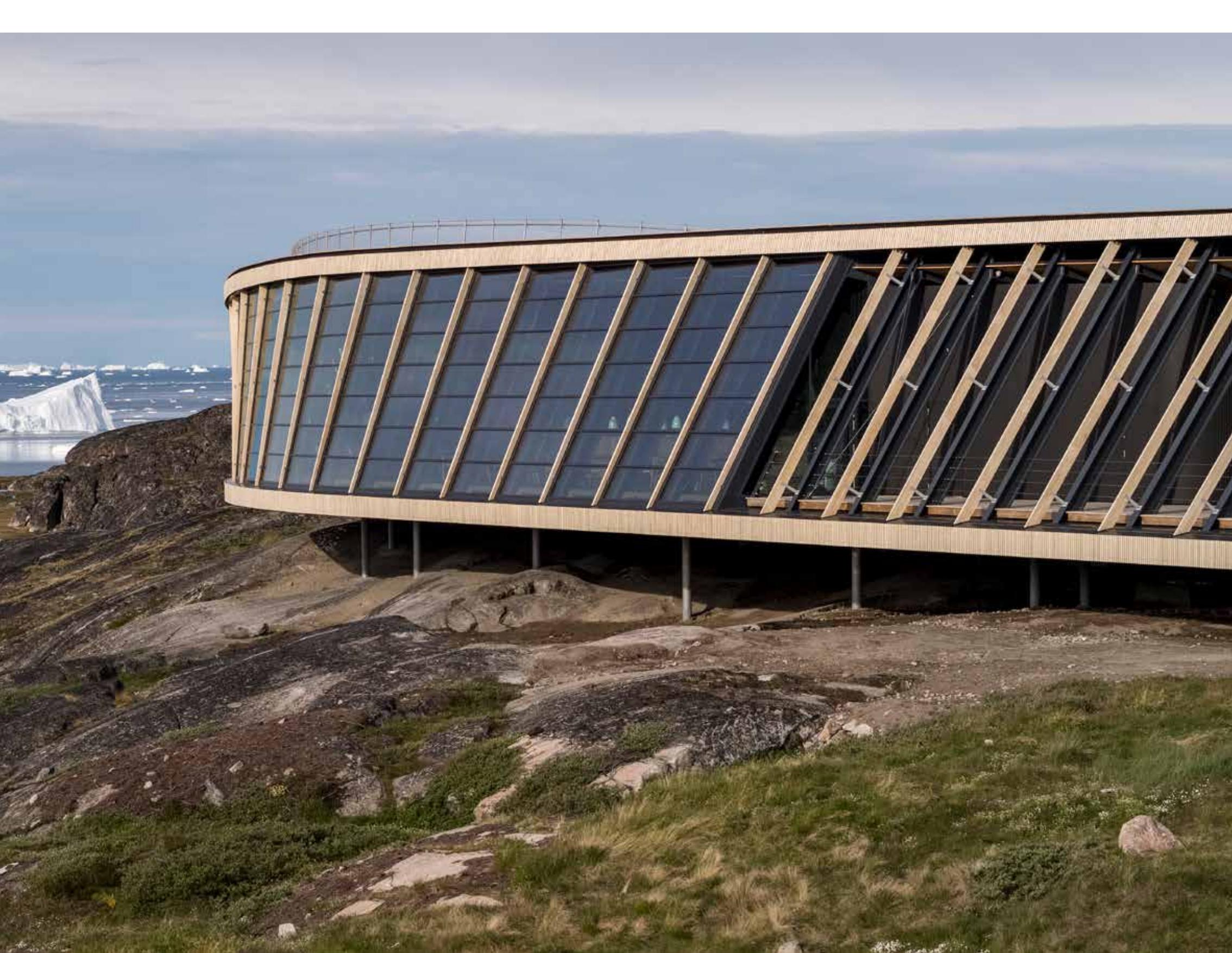
“Sermip aninera isiginnaarlugu alutornarluinnarpoq. Aammalumi arferit sermip killingani nerisut. Paasilerpara sermeq ummassuseqanngingitsoq. Iluliarssuit eqqaanni sarfaq aalarulutsitsarpoq, immap naqqata naasuisa naajartortarneran-nut iluaqtaasumik immap naqqani kaavittuliortitsumik. Tamannalu ilaatigut arferit inuussutigaat. Taamaattumik iluliaq iluliaannaanngilaq. Uumassusilippassuarnut tunngaviliisuuvooq,” Pauline oqarpoq, taannalu takornarianut siunnersutissaqarpoq:

“Saqqummersitsineq takuniaruk, aammalu kangia sinerlugu pisuttuarit. Arferit anersaartarneri tusaakkit, iluliarssuillu sarsuasut isiginnaakkit. Iluatsilsiluaraanni aamma ulikartunik takusaqarto-qarsinnaasarpoq. Misigisaq puigorneqarsin-naanngitsoq.”

Iluliaq takuinnarlugu umassuseqanngitsutut isikkoqarpoq, kisianni pissusiviusuni umassusilinnut tunngaviliisuuvooq. Ilulissap eqqaata sarfarnerani immap naqqa kaavittumik aalaterneqartarpoq, tamatumalu immap naasui arferit inuussutigisaat annertunerulersittarpai. Taamaattumik aamma kangiani arferit akuttunngitsumik misigineqarsinnaasarput.

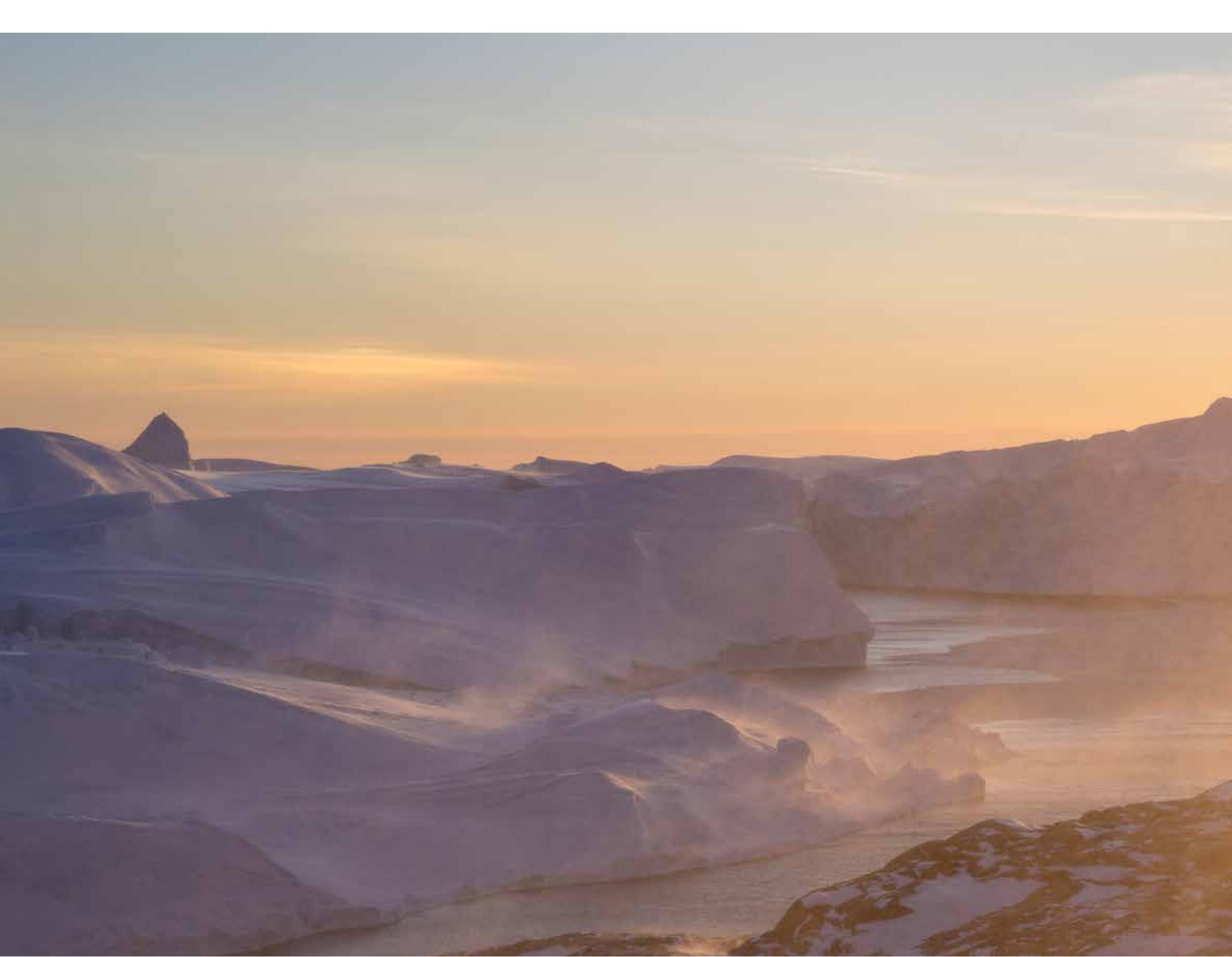

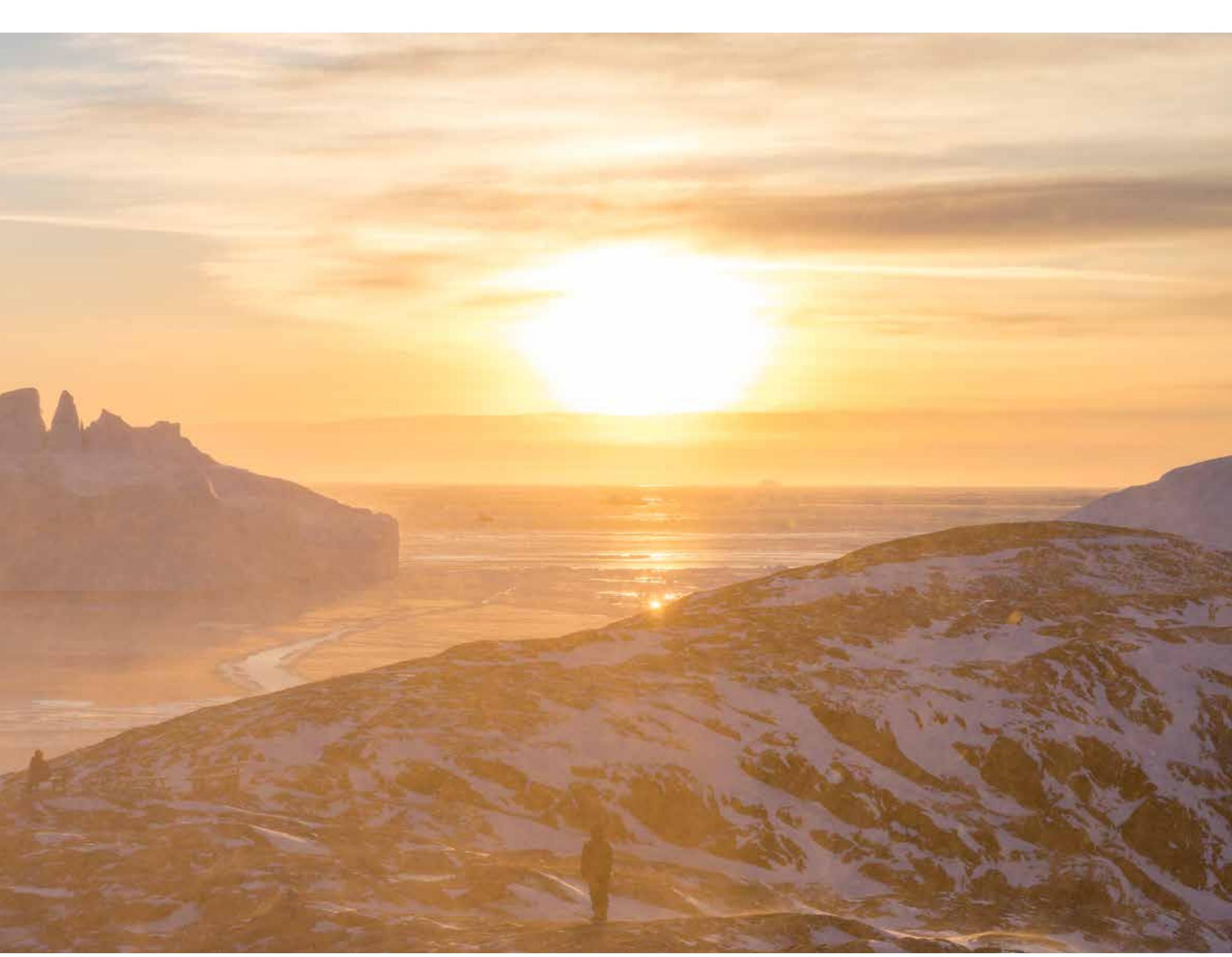

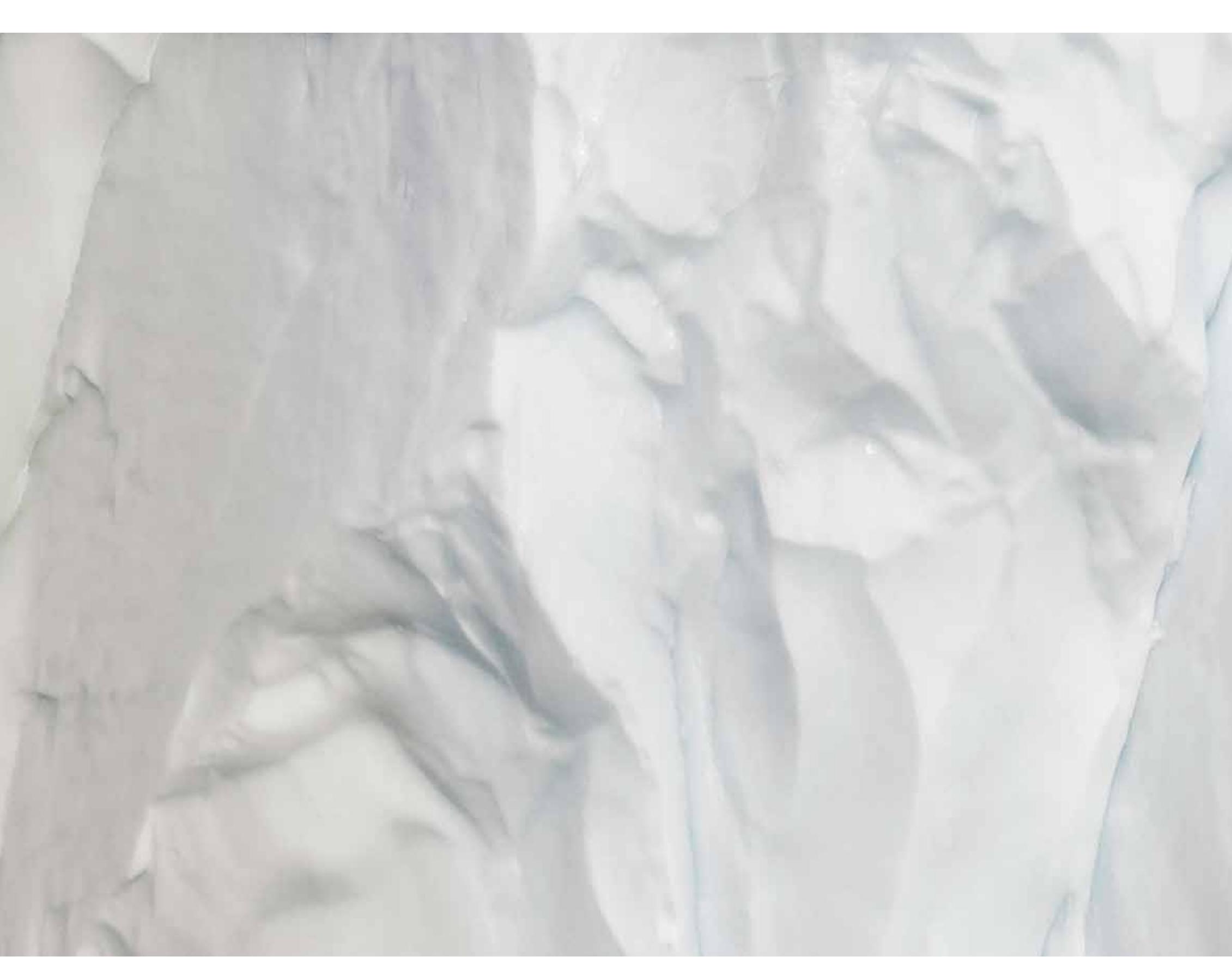

Uppik pinngortitaq qulaatilaarlugu timmisoq. Dorte Mandrup Arkitekter takorluukkat anguniagaqarnerillu annertuut illungortippai, illuliortaaseq asseqanngitsummat imminermini angalaneq pissarsiaqarflusussaalluni, peqatigisaanillu najukkami innuttaasunut naapittarfiulluni.

ILLULIORIAASEQ

98

"Aallaavigisarput tassaavoq sumiiffimmut atasunik pitsaassutsinik ataatsimoortitsisussamik pilersitsinissarpot taakkuninngalu erseqissaasussamik kivitsisussamillu illussamik titartaanissaq. Sumiiffik tassaniittullu aallaavigalugit illussaq aalajangerneqartussaasimavoq," Dorte Mandrup Ilulissani Kangiata Illorsuata ilusilersorneqarneranik suliaqarneq pillugu oqarpoq.

Nunani tamalaani titartaasartuni nersugaasup Dorthe Mandrupip suleqataasalu illussat titartagaasa sanaartornermi pilersikkiartuarneqarneri takullugit misigisaq immikkullaarilluinnartarpoq.

"Taamaalillunga qularinagu nalusanngilara illuliaq piviusunngortussanngortoq. Tamatuma tungaanut sorpassuit ajortoorsinnaasarpot. Unammeqataasarsimavugut ajugaaffigisatsinnik, illuliassap piviusunngungisaannanneranik kinguneqartumik pisoqartarsimalluni. Aammalu unamminerni suli amerlanerusuni peqataasarsimavugut ajugaaffiginngisatsinnik. Ilulissani Kangiata Illorsuanut tunngatillugu titartaasarfiit pikkorissut arlallit neqerootuteqartut, ilagiinnarpaatigut" Dorte Mandrup oqarpoq.

Nammieq titartaasarfimminik, ullumikkut Københavnip qeqqani 75-it missaannik sulisoqartumik, 1999-imiilli ingerlatsisimavoq. Titartaasarfik ukiut ingerlaneranni illiassanik malunnaatilinnik suliaqartarsimavoq. Ukiuni kignullerni Dorte Mandrupip suliniutit arlallit, ilusilersorsimavai, assersuutigalugu Jyllandip kitaani Vadehavscsentret, Kangiata Illorsuatuulli UNESCO-p nunarsuarmi kingornussasaqarfiani pinngortitamiittooq.

Taamaattumik Dorte Mandrup Arkitekter 2015-imi piukkunnartussarsiuussinermi titartaasarfiit arfinillit, Ilulissani Kangiata Illorsuanik titartaanissaq pillugu unammisussat ilaattut toqqarneqarmat misilittagai piginnaasaqarfiilu inissilluarsimareerput. Unammisitsisunut suleqatigiillutik tunuliaqtsiisut tassaapput Namminersorlutik Oqartussat, Avannaata Kommunia aammalu peqatigiiffik ajunngitsuliortartoq Realdania. Anguniagaqarnerit annertoorujussuusimapput, tassami suleqatigiit illuliamik asseqanngitsumik kissaateqarput. Taamaattumik missingersuutini tamarmiusuni 150 mio. DKK. sinnerlugit (20 mio. EUR miss.) immikkoortinneqarsimapput.

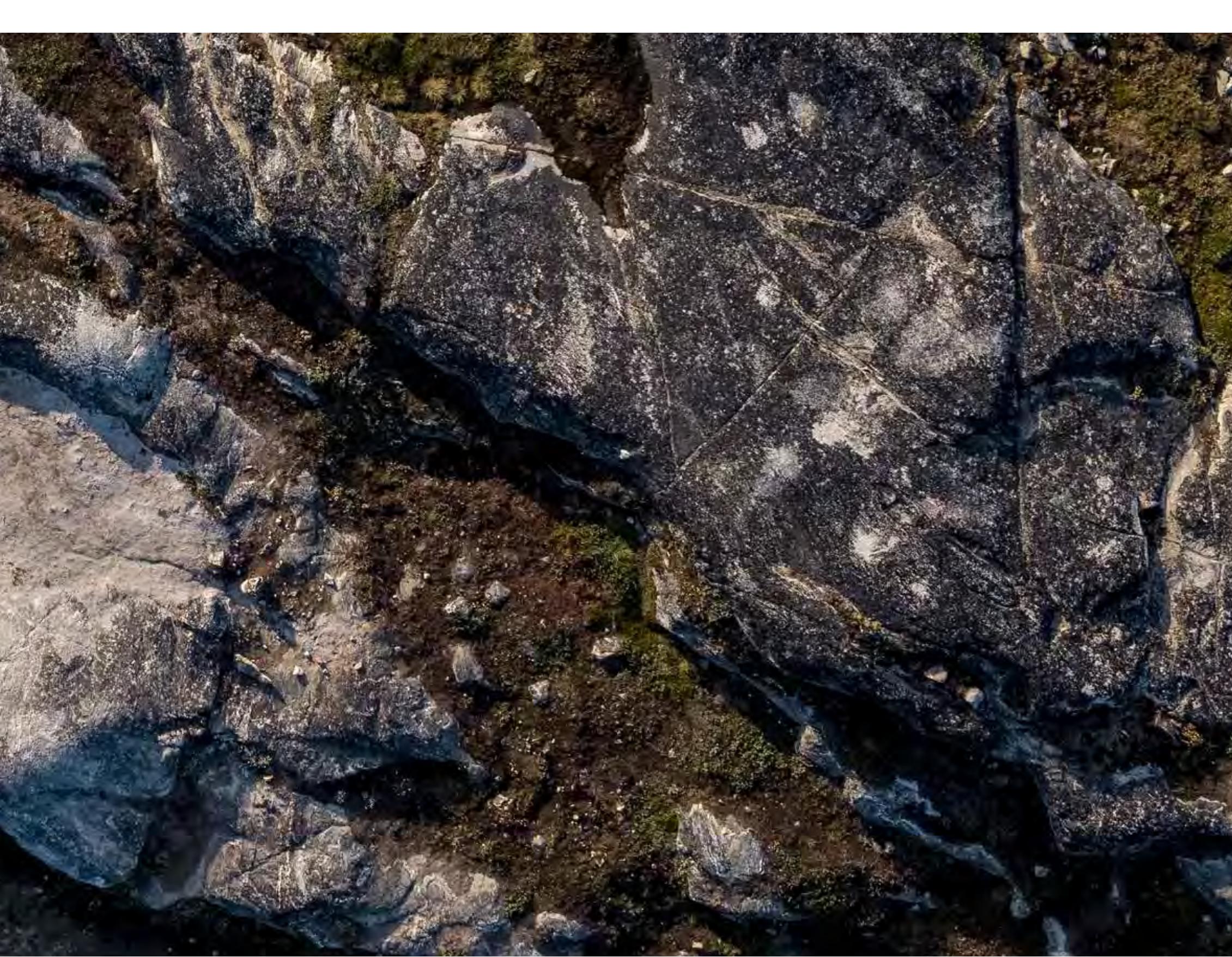
Ilulissat – kangiata Qeqertarsuup Tunuanut killilluni inissisimanerani – aallaaviatigut asseqanngilluinnartunik neqeroorutissaqarfiuvoq. Kisianni takornariat amerlassusaat aammalu takornariagassat amerlassusaat imminnut ataqqatigiittut, piareersaataasumik misissueqqissaarnerup suleqatigiit suliarititaata takutippaa. Kangiata Illorsua kangianut tunngavissiiginnartussaanngilaq, takornarialli amerlanerulaartut Ilulissanukartalernerannut sivisunerulaartumillu Ilulissaniittalernerannut imminermini iluaquataasumik asseqanngitsuusussaalluni.

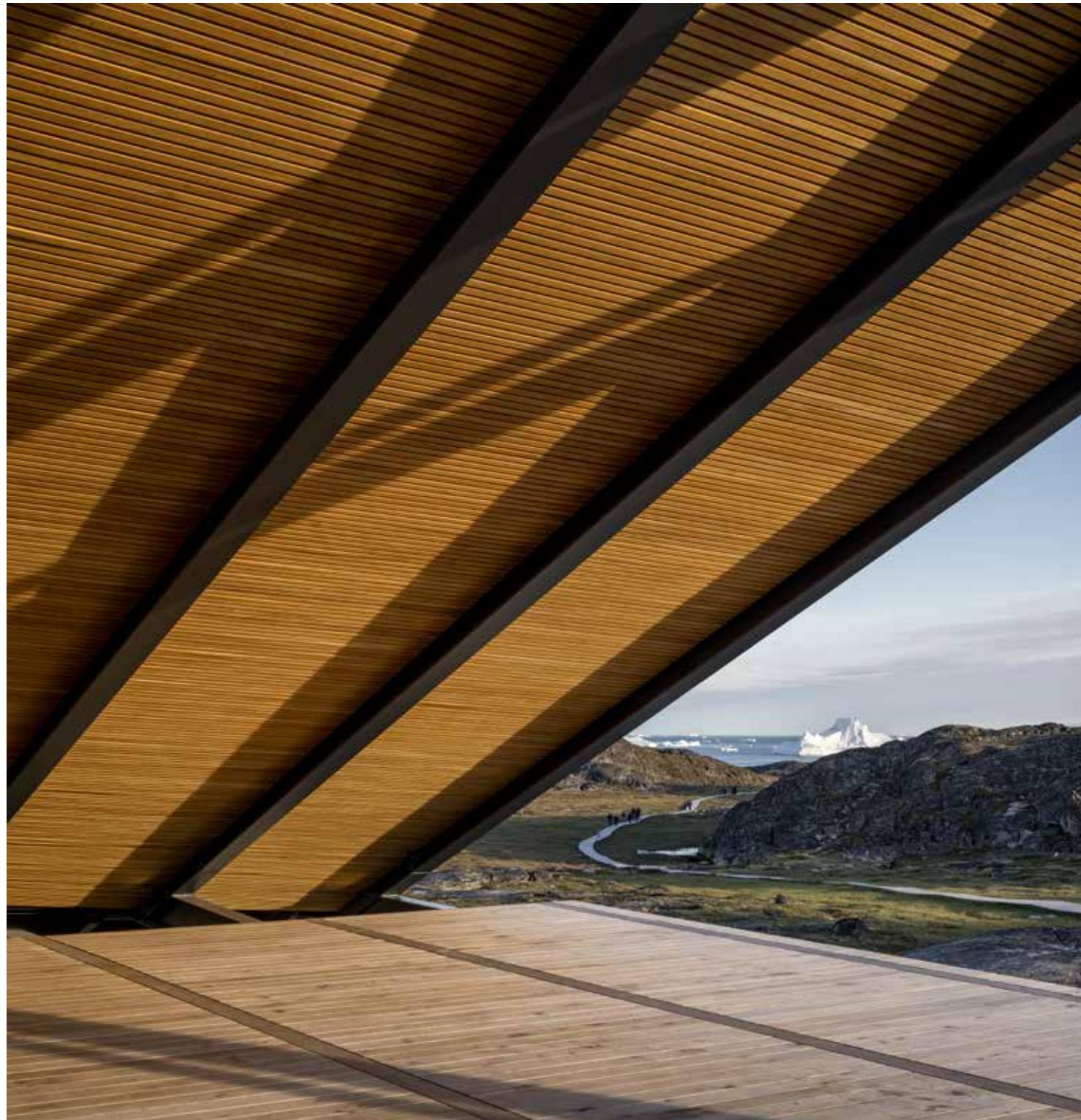
ILISIMASAT, TAKORNARIARTITSISARNEQ NAAPITTARFILLU

Kangiata Illorsuartaavata siunertat pingasut, illussamik titartaanermut ilanngullugu eqqarsaatigineqartussat naammassisussaasimavai: Kangia, pinngortitaq, kulturikkut oqaluttua-risaaneq kiisalu nunarsuarmi silap pissusaata allanngoriar-ternera ersarissoq pillugit ilisimasanik paassisutissiinissaq.

Kangiata illorsuata isuini tamaginni ammasumik quisaqarpooq, tassani takusaasut sonioqquittullu apummut anorimullu oqqiffissarsisinnaaassallutik. Peqatigisaanik qulisaat marluk taakkua tamarmik illup qaava ilanngullugu takornarianut najukkameersunullu naapittarfittut atorneqartussaapput.

Najukkami nunamilu nammainermi takornariartitsinermut periusissiamut tunngavissiinissaq aammalut kanganut tike-raanut tikittarfuniissaq. Taamatullu illoqarfimmik innutaaasunut naapitarfissaq pingaaruteqartoq.

Suleqatigii tamatuma saniatigut anguniagaraat sumiiffiup immikkularissunera, najukkami pinngortitaq kulturilu ataqqillutit aammalut piujuartitsinissaq ukkataralugu illuliortoqassasoq.

Kisiannili illussanik titartaasartunik unammisitsinermi ilaatinneqanngitsoq tassaavoq saqqummersitsivittaa. Taanna danskit illussanik titartaasartut suliffeqarfiat JAC Studios, nunarsuarmi saqqummersitsinernik ilusilersuinermi immikkut ilisimasaqartuusoq suleqatigalugu suliap ingerlanerani siusissukkut aallartinniarlugu suleqatigii aalajangiuppaat. Illussanik titartaasartut illup saqqummersitsinerrullu qanoq uumassusillit ataqtigittunngortinniarnerlugit siunnersuutiminni takutittussaasimavaat.

Illussanik titartaasartut unammisinneqarnerat immikkoorttunut marlunnut avinneqarpooq. Immikkoortumi siullermi illussanik titartaasartut arfiniliusut tamarmik ilaatinneqarput, pingasuunnaalli immikkoorttumut kingullermut aalajangiisuuusussamullu ingerlaqqittussaallutik. Aallaqqaammut suleqatigiaat arfinillit taakkua Ilulissanut qaaquneqarput, tassani sumiiffiup paasiniarnissaa aammalut suut ajornassannginnersut maluginiarnissaa Dorte Mandrupimut suleqataanullu pingaaruteqarsimallutik.

“Toqqavissaata annertussusissa uuttortarsinnaasimangilarput, tassami orpeqanngilaq illoqaraniluunniit, taamaattumik innersuuvissiqaarsimanata. Taamaattumik paasissutissat pissarsiari sinnaasagut tamaasa katersorpagut pinngortitarlu paasilluarumallugu timmisartumik nuna qulaavaallugu. Taakkua titartaasarfimmut angerlaratta pinngortitamut ilusiliamik sananitsinni atorpagut, tassani suliariiniakkatta UNESCO-qarfimmit isikkivianut sunniinginnissaa qulakeerniarlugu sumiiffimmit 100-t missaan-nik titarsilluta misissuilluta. Aaqqiissutissarsiniarnitsinni misissueqqissaarnerit, misileraanerit ilusiliarpassuillu suliaraagut. Paasissutisanut angerlaassimasatsinnut tunngatillugu maniguuttarialqarsimavugut ammaffigisariaqarsimallugillu, taavalu quisuarifigisariaqarsimallugit,” Dorte Mandrup oqarpoq.

Isumaliutersuutigineqartut ilaat tassaasimavoq Kangiat Illorsua nunamut assaanneqassaneroq. Taamaattoq isumassarsiaq taanna titartaasarfiiup taamaateeqippaa qaarsup annertoorujussuup qaartiterneqartussaanaeranik tamanna kinguneqartussaammat. Amma napasulialior-nissaq isumaliutersuutigineqaraluarpoq, taamaalilluni illutaa appasissumiissinnaassammat, kangia napasuliamit takuneqarsinnaassalluni. Eqqarsaat taanna amma taamaatinneqarpoq napasulialq pinngortitamiit ersarip-pallaassammat.

“Tassani aatsaat pinngortitamut sanilliullugu illuliortaa-seq qanoq innersoq siullermeerlunga paasivara. Tassalu aamma inunnut illersuusiinissaq tassaniittooq. Siornatigut tamanna suliaqarfigisimanngilara, tassami Danmarkimi pinngortitami navianartoqanngilaq. Aamma Danmarkimi tammartajaartoqarsinnaanngilaq, kisianni Kalaallit Nunaanni tammartajaarnissaq ajornanngitsuaraavoq. Aqqutissaq uniorlugu ingerlagaanni tammapallattoqarsinnaavoq.”

– Dorte Mandrup, illussanik titartaasartoq

Naggataatigut titartaasarfiiup illu boomerangitut iluseqartoq, portussusilerlugu, takissusilerlugu silissusilerlugu ingerlaavartutut isikkoqartoq titartarpaa, illup qaava nasittarfittut kanganut isikkivilerlugu ilanngunneqarluni.

UPPIUP SULUI SIAARSIMASUT

“Illumik sumiiffiup pitsaussusaanik ataatsimoortitsisussamik taakkuninngalu erseqqissaasussamik kivitsisussamillu titartaanissaq aallaavigaarpuit. Sumiiffiup imarisaasalu illuttaa aalajangertussaallugu, taamaattumik illu asseqanngitsoq taanna qaarsup killerpiaani qangatasutut ittoq titartassal-lugu aalajangerpugut. Ilisarnaammik, nunarsuarmi sumi-lunniit inissisimasinnaasumik, illulioriarsimanngilagut, illuli piffissap ingerlanerani soorunami ilisarnaatinngorsinnaalluni. Tamatuma saniatigut illu saqqummersitsivik cafeetaqartoq naleqqatigillutik inissisimappata uagutsinnut pissusissamisoorsimavoq. Saqqummersitsinermi takusassat tamarmik etagemi ataasiinnarmiippata ingerlalluarnerusus-saavoq” Dorte Mandrup oqarpoq.

Illussanik titartaasartut suleqatigii uppiup sului siaarsimasut isumassarsiorfigalugit ilusilersuinerminni atorpaat. Uppik angisujuvoq, suanganulluni, ilaatigut Kalaallit Nunaata avannaani aamma Tunup Avannaarsuani piaqqisarluni, aammalut pinngortitaq qulaallugu pukkiluni timmisarluni. Peqatigisaanik Kangiat Illorsua qaarsut

---

DOMMERKOMITÉMI ILAASORTAT ARFINEQ MARLUK

Lars Autrup, suliniutinut pisortaq, Realdania

Thue Christiansen, eqqumiitsuliortoq, Namminersorlutik Oqartussanit toqqagaasoq

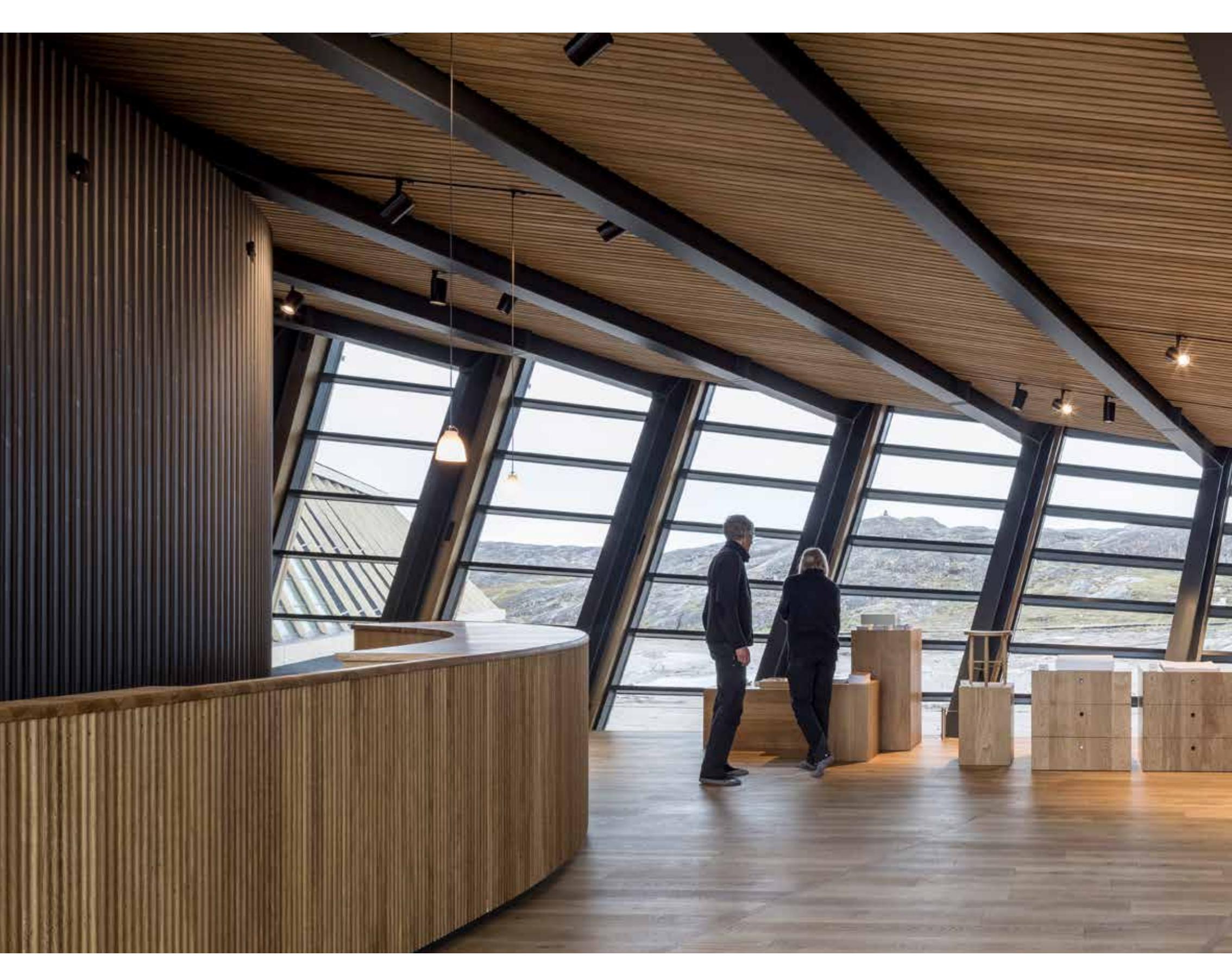
Ono Fleischer, Qaasuitsup (maannakkut Avannaata) Kommunianit toqqagaasoq

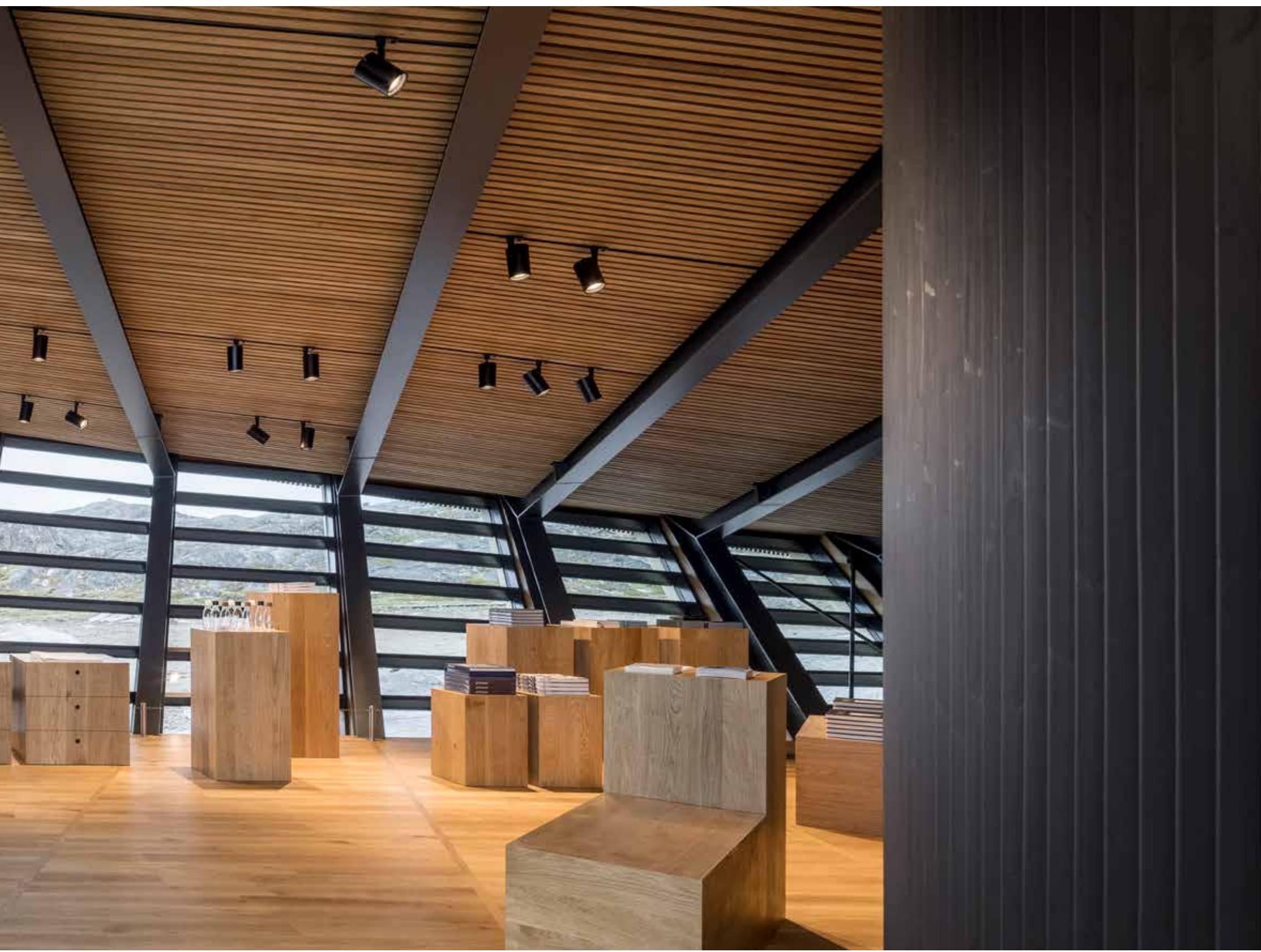
Hans Peter Svendler, immikkut siunnersorti

Jan Søndergaard, professori, illussanik titartaasartoq, piginnejataasooq, KHR Arkitekter

Torben Schønherr, landskabsarkitekti, illussanik titartaasartoq, piginnejataasut utoqqaanersaat, Schønherr A/S

Carsten Rode, professori, ingenjøri, DTU BYG.

“Uagutsinnut pingarnerpaasimavoq Kangiata Illorsuata kikkunnut tamaginnut tunngatinneqarnissaa. Isumaqa-pungalu tamanna iluatsilluarsimagipput. Paasisinnaavara aallaqqammut kalaallisut taagorneqarsimasoq ‘takorna-riartarfissaq’, kisianni maannakkut taagorneqalersimasoq ‘kikkulluunniit ornissinnaasaat’. Taanna allaassutaavoq annertoorujussuaq tulluusimaarutigisorujussuusara.”

– Dorte Mandrup, illussanik titartaasartoq

Illuliortaatsimut tunngatillugu aput qanoq apeqquaati-ginersoq suleqtigii suliaqarnerup ingerlanerani ilinniarpaat. Amerlanertigut isertarfik oqquiffiusussaasarpooq, kisianni ano-reqanngitsorpiaq apinerusarpooq. Tassalu isertarfik anorlertar-tumut inissinneqartariaqarpooq, tamannalu anorlertsivimmi pisuusaartitsilluni misilerarneqarpooq. Tassanngaaniit misilit-takkat aamma qulisanik ammasunik marlunnik inissiinermi atorneqarput, tessani takusaasut sanioqquuttullu anorlernerani apineranilu oqquiffissarsisinhaassallutik.

“Tassani aatsaat pinngortitamut sanilliullugu illu-liortaaseq qanoq innersoq siullermeerlunga paasivara. Tassalu aamma inunnut illersuusiinissaq tessaniittooq. Siornatigut tamanna suliaqarfigisimanngilara, tessami Danmarkimi pinngortitami navianartoqanngilaq. Aamma Danmarkimi tammartajaartoqarsinnaanngilaq, kisianni Kalaallit Nunaanni tammartajaarnissaq ajornanngitsua-raavoq. Aqqutissaq uniorlugu ingerlagaaanni tammapallat-toqarsinnaavoq.”

Titartaanerup ingerlanerani paasinarsivoq pinngor-titami pisartuni anori apullu kisimik unammilligassaan-ngitsut. Illu annertoorujussuarnik igalaartalersorlugu titar-tarneqarpooq, aammalu piujuartitsinissamut tunngaviusoq aallaavigalugu seqernup kissarnerata atorneqanngitsup atorluarnissaa pingaaruteqarpooq. Paarlattuanik aasaanerani seqernup tarrissaarnerani kissarululernissaa pinngitsoor-tinniarneqartussaavoq. Tamanna illup sangutialanneratigut iluarsineqarpooq.

“Titartaanerup aallartinnerani atuuffissai, kisianni aamma sukumiisortai imminnut akerleriittutut ittut tamaasa ilanngunniarnissai, annertuumik suliaraagut. Illup iluata silallu kissassusaat ukiukkut assignngitsorujussuu-sarmat, illup iluata silallu akornanniittut qanorissappat? Teknikkikkut aaqqiissutissat qanorpiaq isikkoqassappat? Illup annertuumik oqorsagaanerani aammalu silap 30 gradi-nik issinnerani isugutsertartut aalannguutinnginnissaallu qanoq iliorluta isumannaarsinnaavagut? Assersutigalugu sannai qisuit illup iluaniit silamukartissinnaangilagut, nunarsuarmi sumiiffinni allani pisarnitsituut, taamaassap-pat aalanguuttartoqalissaaq aammalu qisuit aalertussaallutik. Nalungilara amerlasuut isumaqartartut kusanartunik titartaanissaq illussanik titartaasartup pingarnertut sulias-sarigaa, kisianni illup taassuma teknikkikkut sapinngisamik isumannaannerpaamik suliarineqarnissaanut pifissarujus-suaq atorparput,” Dorte Mandrup oqarpooq.

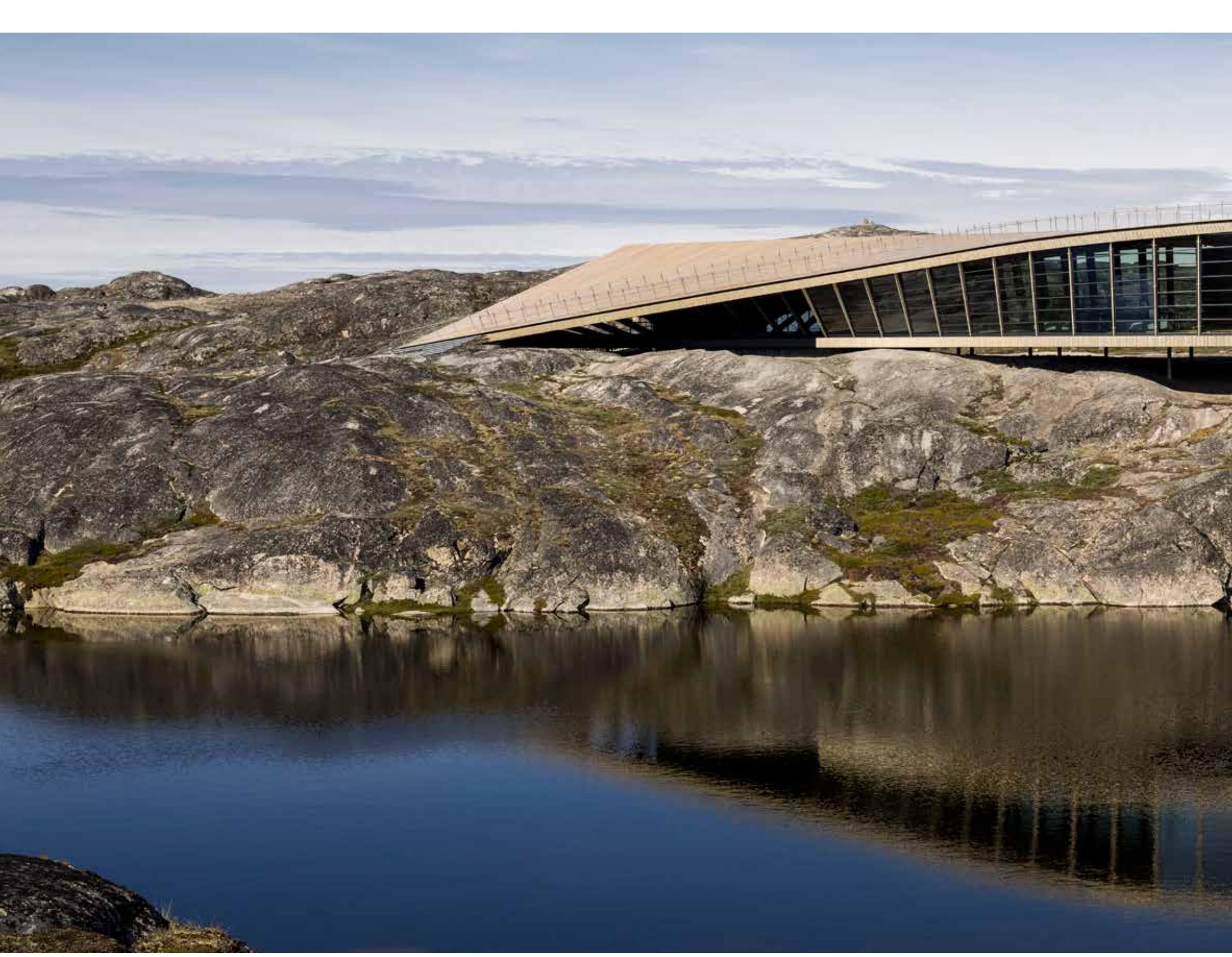
ILLUP QAAVA NAAPITTARFINNGORPOQ
Ilulissani Kangiata Illorsua takornarianuinnaq tunngatin-neqassangitsoq najukkameersulli allallu saqqummersit-sinermik takusaanngikkaluit naapittarfigissagaat, unam-misitsinermi titartaasarfinnut arfiniliusunut tamaginnut pisussaaffiliisumik suliakkiissutigineqarpooq. Kangiata

qlaanni qangatasoq takuneqarsinnaasoq paasinarsisinniar-lugu, illu toqqavianiit qangattartinneqarpooq. Uppiuq suluni siaarsimallugit timmisup innersuussutiginerata saniatigut aamma taamatut aaqqiineq allamik pissuteqarpooq, Dorte Mandrup nassuiaavoq:

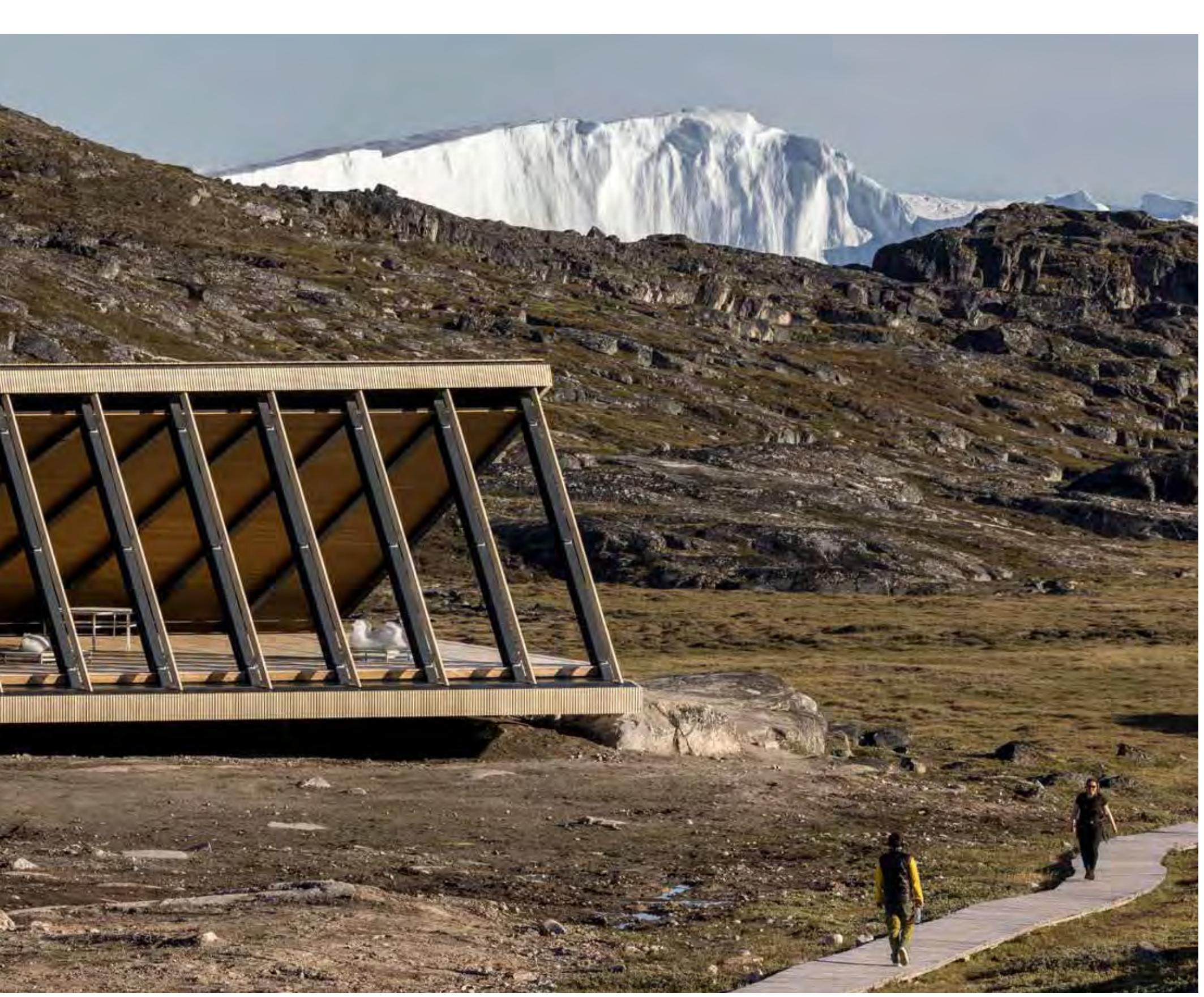
“Kalaallit Nunaanni naasut uumasullu amerliartorteq-qinnissaat sivisorujussuusarpooq. Pinngortitaq mianernar-tuovoq. Taamaattumik sapinngisamik annikinnerpaamik qaartiterinissaq pinngortitallu sapinngisamik annikinner-paamik sunnerneqarnissaa eqqarsaatigalugu toqqavissaani-it kivipparput aammalu sukartaannut illutaa inissillugu,” oqarpooq. “Maniguunnissaq aammalu tunngaviusumik pinngortitap pinngoriartornerminilu piffissarujussuup ingerlas-i manerata ataqqineqarnissaat tessani pineqarpooq. Inuit uagut sivikitsuinnarmik maaniissimavugut, aammalu pinngortitap qanoq iliorfiginissaanut tunngatillugu maniguutissaagut. Pinngortitaq ataavartuovoq illulu pingaaruteqannginnerulluni.”

Ilulissani Kangiata Illorsua illoqarflup kangiatalu
akornanni pisuinnat aqquaanni katerittarfittut
inissisimavoq. Taamaartumik illussanik titartaasartup
Dorte Mandrupip illup qaavata tikinneqarsinnaanissaa
aammalu pisuinnat aqquaannut ilanngutsinnissaat
toqqarsimavaa. Illup qaavaniit takusaasut kangianut
aammalu iluliarujussuarnut isikkivigissorsuarmut
isikkiveqassapput.

Illorsua pisulluni aqqutaasartunut naapittarfimmi inissisimasussaammat, illup qaavata taakkununnga ilaalersillugu ilanngutsinnissaa Dorte Mandrupip toqqarsimavaa.

“Illup qaava pisuttuarnermut ilaalersikkusussimavarput. Eqqarsaataavoq illup qaavaniit illuatungaanut aqqaraanni, illoqarfik tunullugu ingerlalersimanissaq aammalu aqqutissat inissisimareersut aqutigalugit kangianut ingerlasinnaanissaq. Peqatigisaanik illup qaava tassaassaaq kikkut tamarmik – tikeraat aammalu najukkameersut – naapiffigisnnaasaat, assilillutik imaluunniit isikkivigisumiiqinnarlutik. Pitsaunerpaamik eqqarsaraanni tamat ornissinnaasaat. Aammalu cafe soorunami najukkameersut nuannannissaannut, oqalugiarnissamut aammalu takornariat tikerarfigisangisaanni pisunut allanut inissaqartillugu annertussusilerneqarpoq,” Dorte Mandrup oqarpoq.

2016-imi upernaakkut dommerkomitéiittut Kangerlussuarmi naapipput. Ilaasortat arfineq marluusut siunnersortillu arallit siunnersuutit arfinillit illussanik titartaasartunit Islandimeersunit, Norge-meersunit, Tysklandimeersunit, Japanimeersunit Danmarkimeersunillu titartarneqartut misissornissaat suliassarisimavaat. Dommerkomité-miipput illussanik titartaasartut pingasut, landskabsarkitekti, ingeniøri issittumi illiulortarnermik annertuumik misilittagaqartoq, equmiitsuliortoq aammalu ilisimasassarsiortut siuttuat. Atituumik katitigaanerat nalilersuinerit allangorartuutiniarlugit aalajangiullugu toqqarneqarpoq.

Suliassat pingasut sorliit ingerlaqqissanersut pillugu sukkasumik isumaqatigiipput. Ajugaanniuttussat pingasut taakkua suleqatigiinnik oqaloqateqarput, tassani titartaasarfitt suliassamik naammassinnginneranni illussanik titartaasarnikkut unammilligassaqartinneqarlutik.

Qaammatialuit qaangiuttut dommerkomité inaa rutaasumik aalajangiiniarlutik Kangerlussuarmi naapeqqipput. Aamma tassani sukkasumik isumaqatigiipput. Dorte Mandrupip Ilulissani Kangiat Illorsuassaanut siunnersuutaa toqqarneqarpoq, tamannalu dommerkomitép oqaasertalerneratut ima tunngaveqarpoq, “suliassaq kil-litsinnartorujussuulluni takorlooruminarmat, illulioriaaseq tamakiisutitsilluni pingarnertigut takorluukkanik kusnarluinnartumik tunngavissiilluni. Illorsuassaq pinngortitaq ataqqillugu pinngortitamut alutornarluinnartumut kusnar-tumik ataqtigissinnejarluni inissisimalissaq.”

Dorte Mandrupip oqarasuaat sianermat suleqatinilu toqqarneqarsimallutik nalunaarfigineqarami misigissuseq suli eqqaamavaa.

“Nuannaartorujussuvunga. Unamminerit ajugaaf figerusuttorujussuusama taanna ilagaat. Suliassaq pileriginerpaasara, uannut titartaasarfimmullu pingaruteqarto-rujussuaq, aammalu suliassaq sivisuumik ingerlasimasoq. Sianerfigitereernerma kingorna ullut marlussuit qaa-niuttu aasaanerani festerpugut, aammalu eqqissillunga

Dorte Mandrupip Ilulissat illoqarfíllu avataani sumiiffik UNESCO-mit illersugaasoq arlaleriarluni tikeraartarsimavai, aammalu Kangiat Illorsua tullusimaarutigalugu. Pingartumik illoqarfimmi innuttaasut illu atorlualersimagaat immikkut maluginiarsimavaa.

oqaatigisinhavara nalliuottorsiutigatsigu,” Dorte Mandrup qungujuppoq.

Ilu naammassereersoq ullumikkut isigeleraangamiuk tullusimaarneq misigisarpaa. Uppiup taamatut kis-saatigisamisut neriuutigisamisullu missimanerinnaa kisiat pinnagu, aammattaari aallaqqaataaniilli siunnerfigisat allat tassani anguneqarsimammata.

“Uagutsinnut pingarnerpaasimavoq Kangiat Illorsuata kikkunnut tamaginnut tunngatinneqarnissaa. Isumaqarpungalu tamanna iluatsilluarsimagipput. Paassisinnaavara aallaqqaammut kalaallisut taagorneqarsimasoq ‘takornariartarfissaq’, kisianni maannakkut taagorneqalersimasoq ‘kikkulluunniit ornissinnaasaat’. Taanna allaassutaa-voq annertoorujussuaq tullusimaarutigisorujussuusara.”

TAKORNARIAT INNUTTAASULLU KATERSUUTTARFIAT

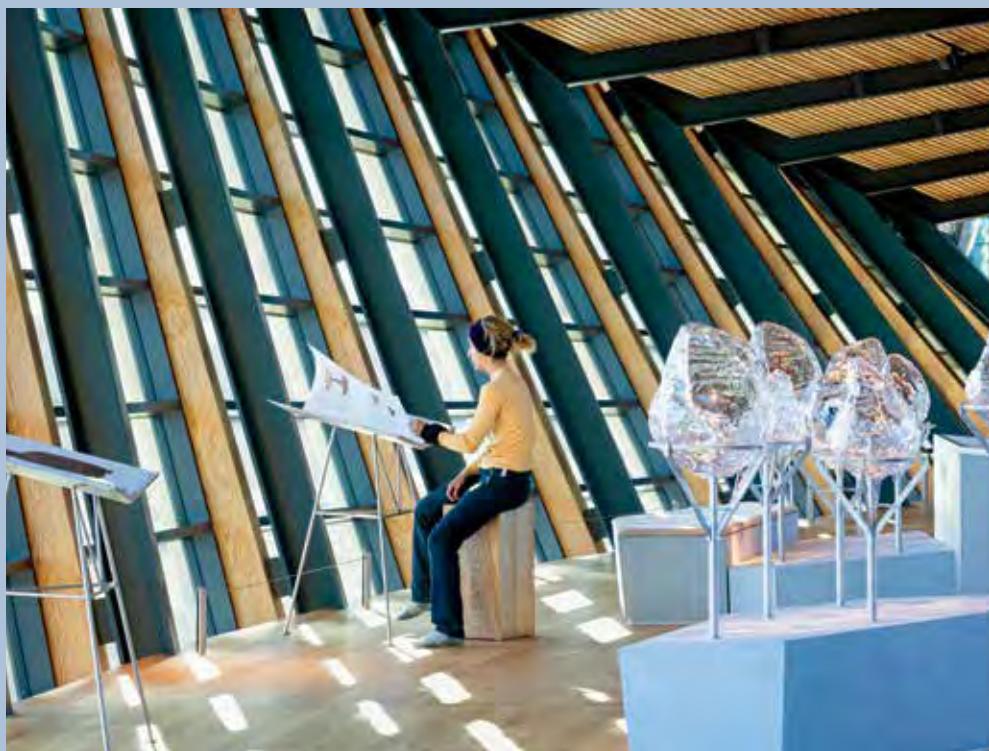
Elisabeth Momme, Kangiata Illorsuani pisortaq

114

Elisabeth Momme Kalaallit Nunaanni inunngorpoq,
kisianni iniusuttuaraalluni ilinniariartorluni
Danmarkiliarsimalluni, aammalu tassani
inersimasuunini tamaat najugaqarsimalluni.
Maannakkut nunamut sorlaqarfimminut
utersimavoq Kangiatalu Illorsuata imarisaannik
ilusilersueqataanini nuannaarutigalugu.

Inuaqatigiinni ikittuinnaasuni Kangiata Illorsuatut ittumik asseqanngitsumik pilersitsigaanni, taanna ukioq tamaat atorneqartariaqarpoq. Taamaattumik ukiukkut kaperlalernerani takornariaqannginnerani illu uummaarifiussaaq aammalu illoqarfimmi innuttaasunut periarfissaqassalluni, kangiata illorsuani pisortaq, Elisabeth Momme oqarpoq. Atorfininnermini Kalaallit Nunaannut, angerlarsimaffimmisut taagukkaminut, uterpoq.

Kangiata Illorsuani pulaartut, siullertut kamillaqquneqartarpuit. Tamanna eqqumii-ginarsinnaavoq, killissanik qaangiinerune-rulluniluunniit, kisianni taamaangnilaq. Tassami illumut iseraanni, aamma pulaartuulluni, kamillartarneq Kalaallit Nunaanni ilequuvoq.

“Tassami ipeq illup iluanut eqquneqannginniassamat. Ukiukkut aput masallu naterniilertarput. Aasakkut ujaqqat, ujaraaqhat allallu ipittut kamippaat aluinut nippusuuttarput, taamatullu naqqit kigartorneqarsinnaallutik,” Elisabeth Momme, Kangiata Illorsuani pisortaq nassuiaavoq.

Nammineerluni suliffimmini meqqu-lualinnik isersimmateqartapoq. Aammalu akuttungitsumik kalaallit ileqqusumik katersuuffigisartagaanni kaffisoriraangami, allatuulli paarlerni kamillartarpoq. Amerlasuut katersuussimatillugit kamippaat nassaariniarneranni ilaannikkut paatsiveeruttoqarsinnaasapoq. Kangiata Illorsuani ajornannginnerusariaqarpoq, tassami tasani kamippannut immikkut inimik kamilarfissaqarpoq.

“Pulaartut kamillartarnerat pit-saasunik allanik marlussunnik sunniute-qarsimavoq. Natini qisunni kusanartuni eqqiaanermut aserfallatsaaliuinermullu aningaasarpassuit sipaartarpagut, aammalu matuma eqqiluitsuunera nipaanneralu pulaartut namminneerlutik nuannarisoru-jussuaat. Alersaannaalluni angalaarneq angerlarsimasutut misigititsisarpoq. Taa-valu aamma sermeq isiginnaajutigalugu inussat aalatinneqarsinnaapput,” Elisabeth Momme oqarpoq.

ILLOQARFIUP ILLUA

Nunarsuarmi tuniluuttoqarnera nuimasunik tikeraaqarluni, ilanngullugu Dronningi, pisortatigoortumik ammaanissamik tassangaannaq unitsimmat, takornariarfissami angisuumi nutaamilu pisortat amerlanersaasa pakatsissutigerujussuassagaluarpaat. Kisianni Elisabeth Momme pakatsinngilaq. 2021-mi aasakkut Kangiata Illorsuata atoqqaarfissiorneqarnissaa COVID-19 pissutigalugu taamaatinneqartariaqarsimavoq, Elisabeth Mommeli pisoq “iluatsitsinermiit iluatsitsinerusutut” nassuiarpaa.

“Tamatumunnga taarsiullugu Ilulisat tamakkerlugu atoqqaarfissiorneq ingerlanneqarpoq. Borgmesteri sivikitsumik oqalugiarpooq, taavalu kaffisortitsisoqarpoq tamanullu ammasumik qaaqquisoqarluni. 1.000-t missaanniittut takusaapput, tassalu innuttaasut tallimaappata ataaseq sinnerlugu. Tassalu maannakkut illoqarfiup illorilerpaa, tassami innuttaasut siulliullutik atoqqaarmassuk. Tamanna sumiiffiup siunissaanut pingaruteqarluinnarpoq,” Elisabeth Momme oqarpoq.

Kangiata Illorsua sermeq pillugu oqaluttuarisaanerup oqaluttuarinissaar pillugu pilersinneqarpoq. Sermip ingerlaartarnera, kangiani uumassusilippassuit aammalu ukiut tuusintilikkaat ingerlane-ranni inuit tamaaniissimanaerat pillugit pilersinneqarpoq. Kiisalu silap pissusaata allanngoriarnera sumiiffimilu pinngoritrap ataqatigiinneranut sunniinera.

“Saqqummersitsineq pingarner-tut pissusiviusunik saqqummersitsine-ruvoq, taamaalilluni qanoq pisoqarnera paasineqarsinnaanerulissalluni. Tassani

Iulissani Kangiata Illorsua ammarmat Kalaallit Nunaat Covid-19 pissutigalugu tikittusanut matoqgasimavoq, taamaalillutik tikeraat nunanit allaneersut tikissinnaasimanatik. Tamatumunnga taarsiullugu illoqarfimmi innuttaasunut kaffisortitsisoqarpoq borgmesterilu oqalugiarluni ammaaneq malumartinneqarpoq. Innuttaasut 1.000-it missanniittut takkussimapput.

inuit pinngortitaq aquissinnaanngikkippuit, najuunnerpullu silap pissusaani unammilli-gassanut annikinnerulersinnissaanut peqtigilluta soleqatigiiffisassatsinnut ilaasoq, paasisinnaassagipput.

Saqquimmersitsinermiipput ilaatigut atuagarujussuit eqiasuilluni misissuataarneqartartut.

“Pulaartutta atuakkat taakkua nuunarisorujussuaat. Ilisimasarpassuit imarisai, atuartitsinermi atugassatut ilangunnisaat sulissutigileruttorparput. Najoqutasat Kalaallit Nunaanni suliarineqarsimasut, pinngortitamut attuumassuteqartut ilisimasallu kalaallit kinguariit ineriaortortissimaasa atorsinnaalersinnissaat pisariaqartineqarput. Tamanna nunami namminermi imminut paasinissamut pingaaruteqarto-rujussuovoq,” Elisabeth Momme oqarpoq.

KALAALLIT NUNAANNI MEERAASIMAVOQ

Kangiata Illorsuata pisortaa inersimasuunini tamangajaat Danmarkimi najugaqarsi-magaluarluni aammalu danskinik angajoq-qaaqaraluarluni, Kalaallit Nunaat kalaallillu eqqartoraangamigit oqartarpooq “tamatta” aamma “uagut”. Sooq taama oqartarnersoq nassuaatissarsinissatsinnut ukiut 60-it sinerlugit utissaagut. Taamanikkut tuberkulosip tuniluunnera Kalaallit Nunaanni atuuppoq, Elisabeth Mommellu angajoqqaavi iniusuttullutik Danmarkimiit aallarput, Nuunmi Dronning Ingridip Sanatoriaanik aallartitseqataajartorlutik. Soraarningor-nissamik tungaanut nunatsinniipput.

“Isumaqpunga iluatsitsilluarsimallunga, angajoqqaakka nalaatsortumik

najugaqanngikaluarlutit sermip aakkia-
tornera soqtiginniinnarsinnaanngikkit.
Nunarsuup kissatsikiartornera tamatsin-
nut sunniisunik aallartitsisimasoq. Silap
pissusaata allanngoriartornerpiaa saqqum-
mersitsinermi toqqaannartumik oqaluuse-
rineqanngilaq, kisianni ilusiliat sermersuup
Sermek Kujalliuup, kangiani uukkartartup,
ukiuni 6.000-ini 70 kilometerinik kangia-
tersimaneranik takutitsipput. Taamanikkut
saqqaa kangiate paavanut, Kangiata Illor-
suata maannakkut inissisimaffianut, killissi-
mavoq, kisianni maannakkut takuniaraanni
kangiani ilorpartertariaqarpoq,” Elisabeth
Momme oqarpoq.

“Aammalu ukiut 6.000-it sivisoor-
rujussuartut takorloorneqarsinnaapput,
taamaattumik ajornartorsiut immaqa pa-
siuminaassinaavoq. Eqqaamaneqassaaq
ukiut 150-it missaat matuma siorna tikillugu
tamanna arriitsuaqqamik ingerlasimammat
maannakkulli sukkasoorujussuanngorsimal-
luni. Tamannalu saqqummersitsinitsin-
ni takutipparput,” ilassutigalugu oqarpoq.

Kangiata Illorsuata saqqummersit-
siveqarnermini ilisimatusarneq nalingin-
naasumik ikittuinnarni ingerlanneqar-
tartoq paasiuminartunngorlugu saqqum-
mersikkusussimavaa, taamaalilluni inuit
nalinginnaasut paasisinnaassallugu isum-
mersorfigisinnaassallugulu. Aammalu uagut

Kalaallit Nunaannut nunassissimammata uangalu nukaralu tassani meerartaalaruta, taamaalillunga meeraanera inuuusuttuuneralu tamaat nunami nuannerluinnartumiippunga. Meeqqamut kiffaanngissuseqarneq aammal Danmarkimi illut akornanni aqqusinermi akuerisaanavianngitsunik suniluunniit iliuuseqarsinnaalluni misigisaq nuannerluinnarpooq. Allaanngilaq nassaarsiorfimmeli allaffimmeli najugaqarluni, tassami suut tamaasa pisariinnarsinnaanngilagut, taamaattumik ikioqatigiittarpugut kikakunnguilla kingoraartissanut pissarsiisinnaanngisatsinnut taarsiullugit atorsinnaasarlugit,” Elisabeth Momme oqarpoq.

Peroriartornermini pissarsiaasa annersarismavaat meeraalluni inissismaffeqarluni misigisimaneq. Umiatsiaq iluarsanneqartussaasarpooq imaluunniit aallaaniarnermi aalisarnermiluunniit iluquaalluni. Atorfissaqartinneqarluni.

“Ilikkarpara iluatsitsisoqassappat piginnaasaqarfippassuit ataatsimoortinnejassasut. Ilaannikkut inuiaqatigiit tamakernissaat pisariaqarsinnaasarpooq. Kisianni aamma angajoqqaakka qaninnerat, ullunnarni aammal sulineranni, uannut tunisiaasimavoq,” oqarpoq.

Elisabeth Momme atualerami klassit taamanikkut danskisut kalaallisullu oqaluttunut agguagaapput. Dankisut oqaluttut kalaallisut atuartinneqartanngillat, aamma ilaqtariit kalaaliugaluarpataluunniit. Taamanikkut isummertaaserineqarpoq ilinniarnissamut danskisuinnaq ingerlanneqartumut ingerlaqqisagaanni kikkut tamarmik danskisut oqalussinnaasariaqartut. Taamaattumik oqaatsit puigorneqartarpuit, Elisabeth Mommellu kalaallisut atuarsinnaaneq, paasisinnaaneq imaluunniit oqalussinnaaneq ilikkanngilai.

Kisianni Danmarkimi sivisuumik inuuusimagaluarluni tarninga kalaaliuju-aannarsimavoq. Taamaattumik Elisabeth

piffissami takornariarfiusartumi ullut tamaasa tulattarput.

Aasap qaammatai aamma Kangiata Illorsuani suliaqarfiuserpaasarpuit. Kisianni Illorsuaq ukioq tamaat ammasarpooq, aamma kaperlalernerani takornariaarunneranilu, Elisabeth Momme erseqqissaavoq.

“Meeqqanut atuartunut, nipilersorluni tusarnaartitsinernik, oqalugiarernik allanillu sammisassanik neqerooruteqarpugut. Ineriartornermut pitsaasumut ilaanissarpuit illoqarfimmullu tunniussaqarnisarpuit kissaatigaarpuit. Tunissutitut uagut-sinnut isigaagut, isumaqarpungalu aamma illoqarfimmeli innuttaasut taama isumaqartut,” ilassutigalugu oqarpoq.

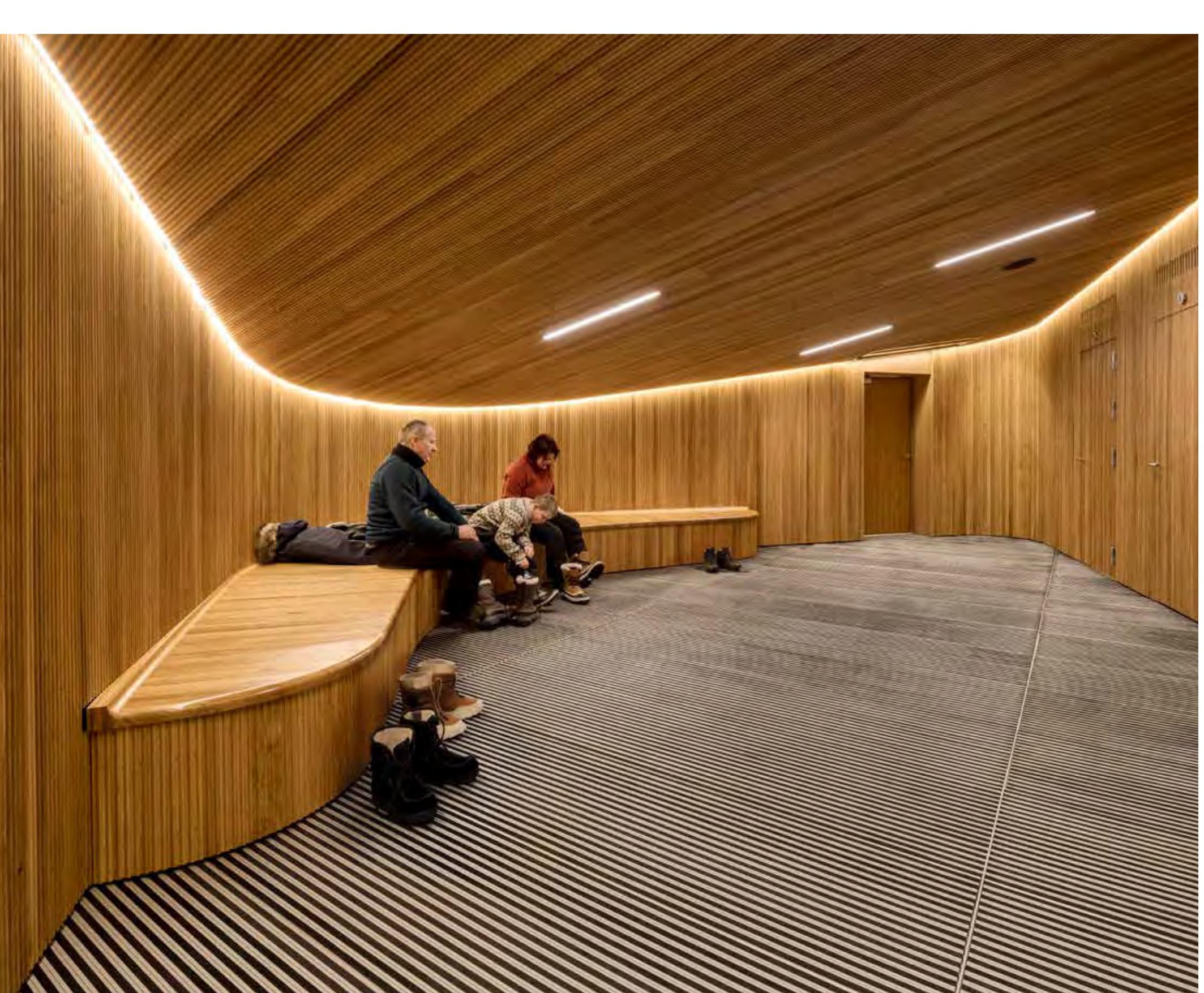
Momme amerlanerit soraarinngornisamik eqqarsaateqalerfigisimasassaannik ukioqalersimagaluarluni, periarfissaqale-rami Ilulissanukarniarluni inuunermini sorlaqarfini tamaat qimassallugu aammal ukiuni 21-ni suliffiminut inuullaqqusisalluni toqqarsimavaa.

“Angerlarusussimavunga. Taamaaliorinssara ilisimajuannarsimavara. Aala-jangiinissaq ajornanngitsuaraasimavoq, ingerlalluassanerlungal sukkulluunniit annilaanngatigisimanngilara. Ilulissat illoqarfieuvoq nuannersoq angerlarsimaffigalugu misigisimaffigisara. Peqatigisaanik nukara, ningaara aammal taamanikkut tassani najugaqarallarninni ikinnguterpassuakka Nuummiippuit. Inussiarnisaarput suut tamarmik allanngorsimasut mianersoqqul-lunga oqarfigalunga, kisianni mittarfimmi malugisinnalereerpara suut tamarmik pisarnertut ittut. Timip eqqaamasai ingerlaannaq takkupput. Nuna pingortitarlu annertoorujussuuvoq, allanngoriartorsi-mannerit takussaanngajallutik,” oqarpoq.

ILLOQARFIK SUKKASUUMIK INERIARTORTOOQ

Taamaattoq Kangiata Illorsua Ilulissani allanngoriartornerit sukkasuujunerannut uppernarsaatissaavoq. Ukiut qulikkaat ikit-tuinnaat ingerlaneranni illoqarfik Kalaallit Nunaanni takornarianit ornigassat annersarlersimavaat Ilulissat suli pingaarnertut aalisartoqarfugaluartoq, takornariartitsisarnermi suliffissat amerliartorput. Akunnittarfifit allallu unnuisarfifit ingerlaavartumik ammarneqartarpuit umiarsuillu takornariartaatit juunimiit septembarimut

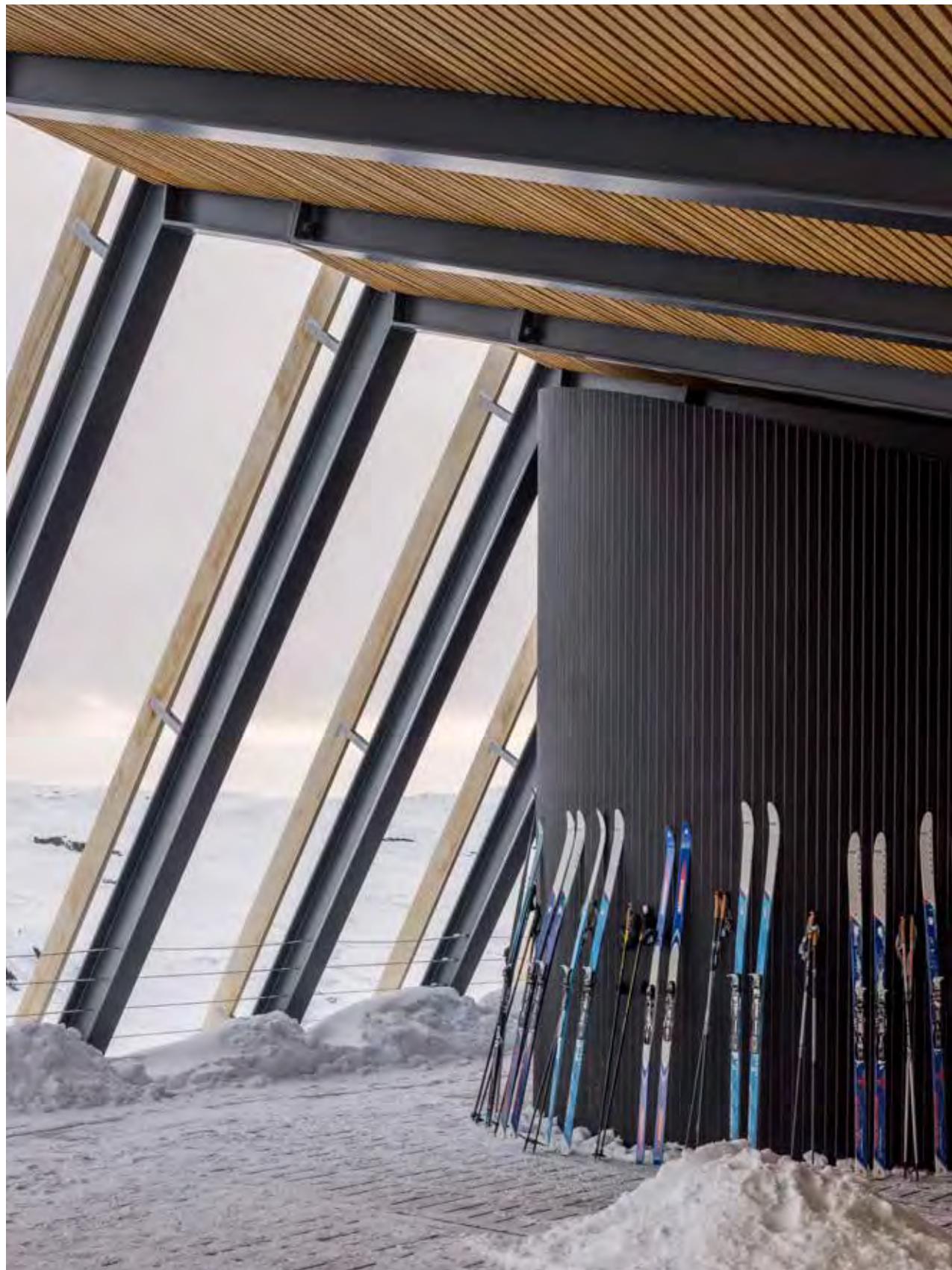

Kangiata Illorsuanut takorluukkat inissinneqareerput. Illussanik titartaasartut titartagaat aamma inissitsinneqarput. Kisianni illussamik taama amerlatigisunik immikkuullarissunik sukumiisortaqartumik piviusunngortitsiniarneq suliassaavoq ajornaatsuinnaanngitsoq. Issittumi taamaaliornissamut peqqissaartumik aaqqissuussinissaq, annertuumik naammagittarsinnaaneq aammalu asseqanngilluinnartumik suleqatigiinnissaq pisariaqarput.

ILLORSUALIORNEQ

128

Kangiata Illorsua tatsip minnerusup sinaanut qaartitsilluni aallartinneqarpoq. Realdaniap pisortaanerata, Jesper Nygårdip, taamanikkut Nammingersorlutik Oqartussani Inuussutissarsiornermut, Nukissiuuteqarnermut Ilisimatusarnermullu Naalakkersuisusup, Jess Svanep aammalu Avannaata Kommuniani borgmesterip, Palle Jerimiassenip peqatigillutik toortagaq toorpaat.

Illuliassat annertuut aallartinneqalerneranni sanatitsisup, entreprenørip, illussanik titartaasartup allallu nivariarnermut siullermut katersuuttarnerat ileqquuvoq. Kalaallit Nunaannili toqqaannarnerusumik iliuuseqarnissaq pisariaqartarpoq. Tassami nunami sumiiffit sermeqanngitsut annerturnersai qaarsummata, tamatumunnga taarsiullugu nallitorsiorpalaartumik qaartsinissamat qaaqqusisoqartarpoq.

Ilulissat borgmesteriata, Palle Jerimiassenip, Kalaallit Nunaanni Inuussutissarsiornermut, Nukissiuuteqarnermut Ilisimatusarnermullu Naalakkersuisup, Jess Svanep, aamma Realdaniap pisortaanerata, Jesper Nygårdip, 2019-immi aasaanerani ataatsimoorlutik attataasaq toormassuk qaarsumil Kangiata Illorsuata sananeqarfissaani putoq siulleq qaartimmassuk aamma taamatut pisoqarpoq. Kangiata Illorsua suleqatigiit pingasut taakkua ataatsimoorlutik piivusunngortitaat.

Kangiata Illorsua tatsip minnerusup sinaanut illoqarfimmillu kangiata tungaanut pisuinnaat aqqtai atuataarlugit inissinneqarpoq.

PEQQISSAARTUMIK PIAREERSARLUNI SULIAQARNEQ

Taamaalinerani illussanik titartaasartup Dorte Mandrupip kangiata illorsuata titartarnissaa pillugu nunani tamalaani illussanik titartaasartut unammisinneqarneranni ajugaareerneraata kingorna ukiut pingasut ingerlareersimapput. Ukiut pingasut taakkua ingerlaneranni illuliassaq sanaartornissamut pilersaarisorneqarpoq sukumiisumillu pilersaarisorneqarlungi. Qaasuitsup killeqarfiaata avannaani isorartojujussuarmi piffissaq illuliorfiusussaq sivikitsuusarmat silallu pissusaa peqqarniittarmat, illuliornissap peqqissaarullugu pilersaarisornissaa pisariaqartarpoq. Peqatigisaanik Kangiata Illorsua nalinginnaasumik illulianit allaanerullunarnarpoq. Atortussat tamarmik, soorlu assersuutigalugu sisammik sannai, igalaartai aammalu iigaanut qilaavinullu listit immikkut ilusilersugaasut Danmarkimi suliarineqarput umiarsuarmillu Kalaallit Nunaannukaanneqarlungit.

Tamarmik iluatsinnissaannut akisussaaffik Realdaniap immikkoortortaanut ingerlatseqatigiiffimmut Realdania By & Byg-imut, nutaaliornuni illulianik sanaartornermik annertuumik misilittagaqartumut aammalu siusinnerusukkut Ilimanami Ilulissanut sanilliullugu kangiata illuatuungaaniittumi oqaluttuarisaanermi illutoqqanik marlunnik nutarterinermik isumaginnituusimasumut, akisussaaffigittineqassasoq suleqatigiit alajangerpaat.

“Siullerpaatut Dorte Mandrup-ip illussanik titartaasartui ingenioriilu peqatigalugit illuliassaq tamaat misissuataarparput. Suliassaq sananeqarsinnaalersinnejartussaalluni, teknikkikkut, suliaqarnikkut aningaasaqarnikkullu. Kalaallit Nunaanni misilittakkakka malillugit takusinnaasara tassaasimavoq unammilligassaq tassaassasoq illup ilaata nammattuinut qisuit niputitikkat atorneqarnissaasa, teknikkimik kusanassutsinillu pissuteqartumik, pitsaasusussaannnginnera. Silap pissusaata allanngoriatornerata malitsigisaanik silaannaq Kalaallit Nunaanni isugutannerulersimavoq, tamannalu qisunnut niputitikkanut naleqquppallaanngilaq. Taamaattumik aalajangiisoqarpoq tamatumunnga taarsiullugu sisak atorneqassasoq,” Frants

130

Pinnigortitamik sappingisamik annikinnerpaamik innarliinissaq eqqarsaatigulu Kangiata Illorsua sisannik napasunik, qaarsumut cementikkanik toqqaveqartinneqarpoq. Sisaat napasut Danmarkimi sananeqarput Ilulissanukaanneqarlutillu, taamaattumik putuliat eqqoqqissaartumik inissinneqarnissaat aalajangiisulluinnarsimavoq. Annikitsuaraannarmillunniit nikinggaqalaarpat, tamatuma illuliorneq sapaatip akunnerinik arlalinnik kinguattoortissinnaavaa. Kisianni suut tamarmik pilersaarutit malillugit ingerlapput.

Frandsen oqarpoq, Realdania By & Byg-imi suliniummut aqtsisoq, taanna illuliap naammassinissaata qulakkeernisaanut akisussaasunngorpoq.

Sisak atorlugu illuliornissamik aalajangiineq aamma piujuartitsinissamik mianerinninnissaq aallaavigalugu aalajangiunneqarpoq. Sisak sivisunerusumik atasinnaavoq aammalu qisunniit aserfallatsaalioratoriaannginnerulluni, kiisalu 80 %-ii sisammik atoqqitamik atuiffiusinnaalluni.

ISSITTUMI MISILITTAGAQARNEQ

Aallarniutaasumik aalajangiinerit inissitinneqareerneranni suliassaq annertooq alla saqqummerpoq. Kikkut illussanik titartaasartut titartagaat naammassillugu illuliarissavaat? Suliffeqarfii Issittumi illuliornermik misilittagaqartut amerlavallaanngillat. Silami ukiup ilarujussua issilluni taarlunilu saamaannarfjungitsumi illuliortoqartussaavoq.

Entreprenørit suliffeqarfii Kalaallit Nunaanni Norgemilu aallaaveqartut ikittuinnaat soqutiginnipput, kisianni naggataatigut isumaqtigiissut entreprenørit qaartiterisarttullu suliffeqarfiannut KJ Greenlandimut Ilulissani inissisimasumut isumaqtigiissutigineqarpoq.

“Suliffeqarfiiup najukkamit aallaaveqarluni Ilulissaneersunera uagutsinnut aalajangiisuuvvoq. Ilaatigut najukkami sulliviit eqqarsaatigalugit aappaatigulli aamma taakkua Kalaallit Nunaanni illulioraanni misilittagaqarfisiariaqartup eqaatsumik periaaseqarnissamik sungiusimasaqarmata. Assersuitigalugu issitorujussuuppat imaluunniit anorersuarpat, suut tamarmik unittoortinnaveersaartaariaqarput. Taava tamatumunnga taarsiullugu illup iluani suliaqartoqartariaqarpoq. Taamaattumik aallaqqataaniit Issittumi illuliortoqarsinnaanngilaq, kisianni ataatsikkut allatut iliuusissanik pilersaaruteqartoqartussaalluni,” Frants Frandsen oqarpoq.

Isumaqtigiissut 2018-imi atsiorneqarpoq, tassani illuliorneq aallartissasoq pilersaarutaalluni. Kisiani takorloorneqariinngitsunik ajornartorsiuteqartoq sukcasumik paasinarsivoq. Illussanik titartaasartut ukiut marlussuit tamatuma siorna siusinnerusukkut illuliorfissamiimmata aputeqarsimavoq, taamaattumillu qaarsaq toqqavissaa pillugu paassisutissat sanaartugassamik pilersaarusrornermut tunngavigineqartut, tutsuiginarnerat naammassimanngilaq. Nutaanik misissusoqartariaqarsimavoq, illuliornissarlu ukiumik ataatsimik kinguartinneqartariaqarsimalluni. Suli sukumienerusumik pilersaarusrornermut suliallu tamaasa arlaleriarluni misissornissaannut piffissaq taanna atorneqarpoq.

“Aalajangiineq taanna pitsasuusimavoq, illuliornerup qularnaatsumik naammassitinnissaanut iluaqtaalluni, tassami illuliorneq pisariusorujussuuvvoq. Assersuitigalugu sisat containerini assartorneqarfissaanniiissinnaanissaannut takinerusussaasimannngillat silinnerusussaanaatilluunniit. Ilulissanut tikiunneqarpata putunut qaarsuni

qillerneqareersimasunut kuisanit ikkussorneqartussaapput. Katiterineq ataatsikkut annertoorujussuusimavoq, aammalu annikitsuinnarmilluunniit kukkusumik naatsorsuisimangutta, centimeterip affaannaaluunniit, katitigassat imminent naapertuukkunnaassapput. Allanngortiternissaallu sapaatit akunneri arlallit sivisussuseqarsinnaalluni. Saqqautaaq taamaassimavoq, taakkunani igalaamernit tamarmik asseqanngitsut, assigiinngitsunik uuttuutillit aammalu sukaasa sisat akornanni millimeterimik naammattussat 450-it missaanniillutik. Tamatumani annertoorujussuarmik naammagittarnissaq, pilersaarusrornerup sanaartornerullu ukkatarinissaat pisariaqarluni,” Frants Frandsen oqarpoq.

ILLULIAQ ILUSINIKKIARTORPOQ

2019-imi upernaakkut Mads Nørgaardip, KJ Greenland-imi sanasut aqutsisuata, Ilulissani sanaartorfik

Kangiata Illorsuata immikkullarissumik ilusilersugaanera sanasunut annertuumik unammillernarsimavoq. Illuliami ikkussugassat amerlanersai tlluarsarneqartussaapput, killorneqartussaallutik aammalu qiverniliinerit iluarsineqartussaallutik. Suliat sivisuumik ingerlanneqartussaammata naammagittarnissaq akuersinissarlu pisariaqarsimavoq.

pulaffiginerujartorpa. Suliassami atortussat ingeniori peqatigalugu misissorneqarput, naatsorsuinerit atortussallu allassimaffiat sukumiisumik misissorneqarlutik. Aallaqqaammut nassiunneqartussanut ukiumut ataatsimut naammattussanut pilersaarusiornissaq siunertaralugu.

“Issittumi illuliornissamat aqutsissagaanni aallarttinginnermi naggataatigut inernissaata annertunerpaatigut takorloorsinnaanissa pisariaqarpoq. Assersuutigalugu qaqqugukkut qisuit qallersuutissat atorneqassanersut paasisinnaanissa naammanngilaq, Kalaallit Nunaannulli tikiunneqareerunik sungiussiartortussat nassiunneqarnissaat ukiup affaanik utaqqineqartussasut sanarfineqaaq-qaartussaanerilu ilisimaneqartussaavoq. Taamaattumik qisuit illuliornermi atorneqarnissaat ukiumik ataatsimik sioqqullugu inniminnerneqartussaapput,” Mads Nørgaard oqarpoq, taanna sanasutut ilinniarsimanermi saniatigut aamma konstruktøriuvoq. Marloqiusamik misilittagaqrneq kangiata illorsuata sananeqarnerata nalaani atorluarpaa.

Suliassaq naammattunngorlugu ilisserlugu suliari-neqarmat Danmarkimiillu containerini nassiunneqartut saniatigut allanik illuliornermut atortussanik periarfissaqarani, sanaartorfimmi aaqqiissutissanik nutaanik isumassarsiorissaq inissaqartinneqanngilaq. Taamaattumik isumassarsiat titartarneqareersut sanaartornissaannullu pilersaarusiorneqareersut qanoq piviusunngortinneqar-sinnaassanersut paasiniassallugu tassani sammineqarneru-voq. Sulisullu sunik tamaginnik suliaqartussat, illuliamulli tamarmiusumut paasisimaarinninngitsut qanoq attaveqaqtigineqarnissaat tassani aamma pingaaruteqarpoq.

Peqatigisaanik Kangiata Illorsua narlusuunik qiver-nilerlugu illuliaanngilaq. Illup ilusaa pissutigalugu illulior-nermi ikkussugassat amerlanerpaat naammattunngorlugit iluarsineqartussaapput. Tamatigut nutaanik kipisisoqartussaavoq, nutaanik qiverniliisoqartussaavoq imaluunniit nutaanik takissusiliisoqartussaalluni. Tamatumani naam-magittarnissaq aammalu suliassap sivisunerata akuersaar-nissaa pisariaqarput.

“Tamanna sanasutsinnut annertuunik tunniussaqartarnermik sungiusimasalinnut, nalinginnaasumillu ullormiit ullormut suliamik siumut ingerlaneranik takusaqsinnaasartunut unammilligassaasimavoq. Qilaamut qaarajuttumut qisuit listit meterit marluk missaannik takissusillit 20.000 meterit ikkussortussaagaanni aammalu sanasut talitik qummuinnaq isaassimallugit ikorfaniit sulia-risussaallugit, aallartinnermi naammassinssamat piffissaq sivisuginarsinnaavoq,” Mads Nørgaard oqarpoq.

Pinngortitamut sapinngisamik annikinnerpaamik innarliinissaq eqqarsaatigalugu kangiata illorsua toqqavimmik nalinginnaasumik toqqaveqartussaanngilaq. Tamatumunnga taarsiullugu putut 38-t qillerneqarput, taakkunani kuisanut sisannik ikkussuisoqarluni, taakkunani

“Kalaallit Nunaanni ukiunera qanoq peqqarniitsigi-sarnersoq allanut nassuiaruminaappoq. Pingaartumik uagutsinnut peroriartornitsinni tamatuminnga sungiusi-masaqanngitsunut. 30 gradinik issippoq taarlunilu. Qaa-manituaq sanaartorfimmi qullerneersuuvoq seqersertaa-tineersuullunilu. Issinnerata kingunerisaanik silami suli-sunut ullormi suliffiusumi arlaleriarluni unikkallarnerit inissittariaqarsimavagut, taamaaliortoqarsinnaagaangat. Taakkua uunnassimaartinnissaannaat eqqarsaatigalugu.”

– Mads Nørgaard, sanaartornermi aqutsisoq

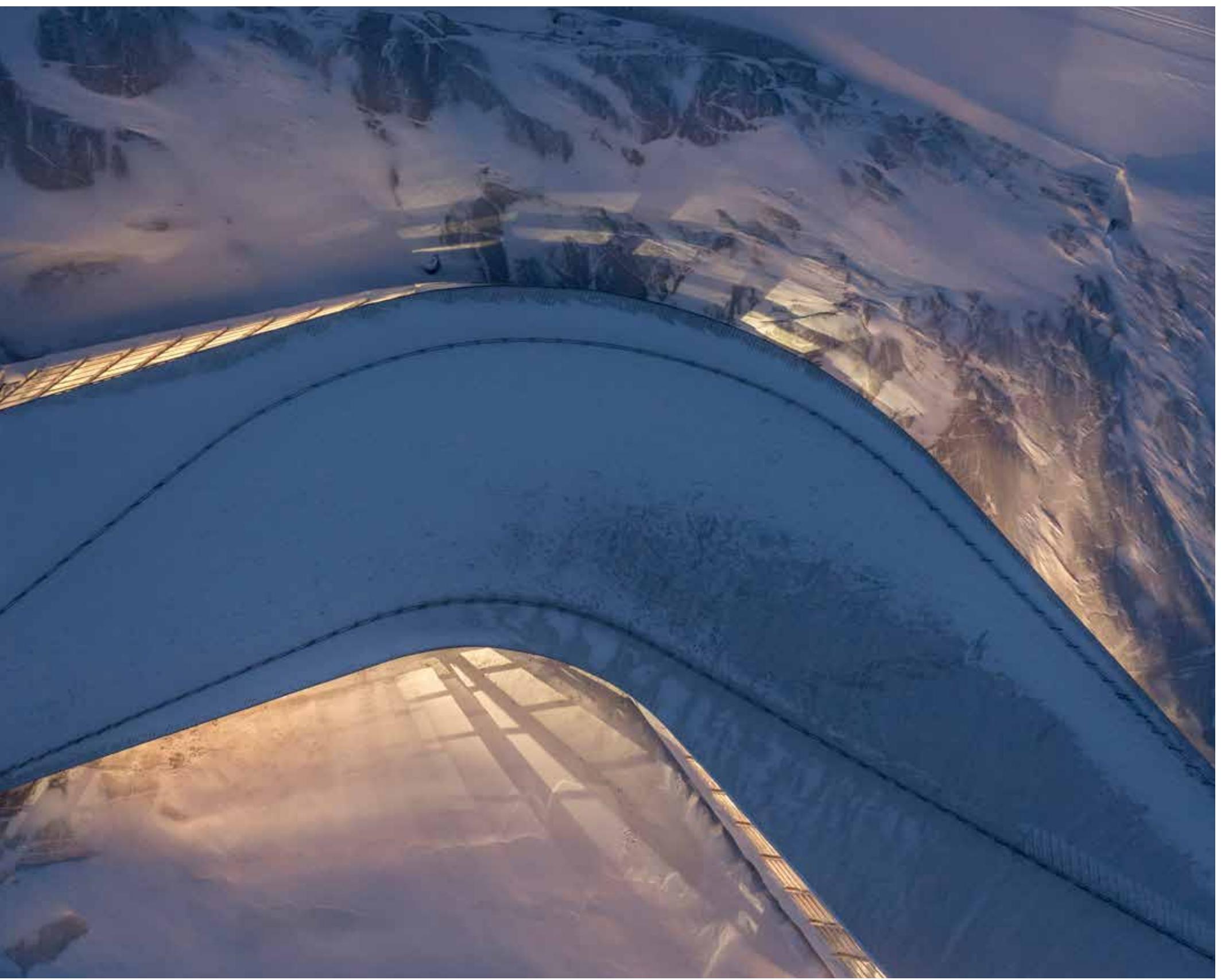
illuliassartaa inissinneqartussaavoq, qaarsup qulaani qa-ngatalluni. Toqqaviliinermi periaaseq taanna sanaartorfim-miittut arlaatalunniit siusinnerusukkut misilissimanngilaat, aammalu sisaa sannassai Danmarkimiit tikimmata pissanga-neq annertusimalluni. Kisianni taakkua naammagupput. Peq-qissaartumik sivisuumillu piareersarneq eqqoqqissaartumik suliariinninnermut ataqtigiisillugu tamanna iluatsippoq.

2019-imi aasaq saaniisa sisaa manngertut nappar-nissaannaannut aammalu saqqaata igalaartaasa ikkussor-nerannuunnaq atorneqanngilaq. Illup ilaa saqqummersit-sinermut ininullu allanut atorneqartussaq peqatigisaanik oqorsaasersorneqarpoq matuneqarlunilu, taamaattumik ukiuneri niaqartussaq illup iluani ingerlanneqarsinnaa-lerluni, salliarnartani marluusuni qaavanilu suliaqarnerit pisariaqartuinnarnut annikillisinneqarlutik.

“Kalaallit Nunaanni ukiunera qanoq peqqarniitsigi-sarnersoq allanut nassuiaruminaappoq. Pingaartumik uagutsinnut peroriartornitsinni tamatuminnga sungiusi-masaqanngitsunut. 30 gradinik issippoq taarlunilu. Qaa-manituaq sanaartorfimmi qullerneersuuvoq seqersertaa-tineersuullunilu. Issinnerata kingunerisaanik silami suli-sunut ullormi suliffiusumi arlaleriarluni unikkallarnerit inissittariaqarsimavagut, taamaaliortoqarsinnaagaangat. Taakkua uunnassimaartinnissaannaat eqqarsaatigalugu,” Mads Nørgaard oqaluttuarpoq.

ILLOQARFIMMI INNUTTAASUNIT

ATOQQAARFISSIORTINNEQARPOQ

Nunarsuup sinnerani pisut assigalugit Kalaallit Nunaat aamma 2020-mi COVID-19-imik eqqugaavoq. Tamatumma kingunerisaanik aallaqqammut qaammatini sisamani tamakkisumik matusisoqarpoq, tassani sulisussat nunatsin-nukarsinnaajunnaarlutik, tamatumalu kingorna immikkut ittumik aaqqissuussoqarpoq, tassani tamanna qinnutigaanni inuiaqatigiinni pisariaqartinneqartut sulisussat tikisinnaalerlutik. Tamuma pappialarsornermut piffissamik atuinarnerata saniatigut aamma sanasut Danmarkimeersut Ilulissani sanaartorfimmi atorfininnerminni illoqarfimmi akunnittarfifit ilaanni ulluni 14-ini mattusimagallarnermik aallartittariaqarsimavaat. Unammilligassaq taanna piffissap ilaani illuliornerup naammassinissaata kinguaattoortinnisanik aarlerinartorsiotsitsivoq.

Taamaattoq tamanna pinngitsoortinneqarpoq, tas-sami aasap naalerterani Kalaallit Nunaanni coronamut allattoqarfik suleqatigalugu naammassisqaarusulluni aaqqiissutissarsisoqarmat. Sanasut mattusimagallarnissamik eqqugaasut unnuakkut suliartorsinnaanerat akuerineqarpoq, silami sulinissaat, sanaartorfimmi taakkuinnaanissaat aammalu ullukkut akunnittarfimmi mattusimasarnissaat, tunngavissaatinneqarlutik. Kinguaattoorutit angummaf-figineqarput, 2020-llu ingerlanerani Kangiata Illorsua ilisarnarsinerulluni ilusinippoq.

Illutarpiaata naammassilernerani 2021-mi upernaakkut kangiata illorsuata kiassagaasortaata aaqqissuunneqarnera aallartinneqarpoq, ilanggullugu saqqummersitsiviup sumiiffissa 400 kvadratmeterinik annertussuseqartoq. Ataavartumik saqqummersitsineq ‘Sermeq pillugu Oqaluttuaq – Fortællingen om is’, filmertarfittaqartoq aammalu eqqumiitsulianik ikkussugartaqartoq inissitsinneqarpoq, 2021-milu juulimi Kangiata Illorsuata takusaasunut siulernut matuni ammarsiinnaalerpai.

Pilersarutaaqqaaruuarpoq Ataqqinartorsuup Dronning Margretheb kangiata illorsuata atoqqaarfissiornera ammassagaa. Coronali pissutigalugu killilersuinerit aammalu Kalaallit Nunaannut tikeqqusajunnaarnerup tamanna unitsippaa. Tamatumunnga taarsiullugu illoqarfimmi innuttaasut kaffisoriartoqquneqarput, kalaallit kaffillerlutik arlalippassuarnillu kaagillerlutik katerisimaarnermut ileqqattut.

Mads Nørgaard aamma peqataavoq. Tassunga tamanna peqatigisaanik suliassamik naammassinninneruvoq, suliassamut aqutsisunut aammalu sanasutut suliaqarnini anner-tuumik tullusimaarutigalugu kingumut qiviartigisaminik.

“Isersimaffigigaanni suliaq qanoq annertutiginersoq malugisassaarpianngilaq. Angalaneq tupinnarluinnartuu-voq. Siullermik qaarsut qaavannuit putulianiilluni aammalu sanaartornermi eqqagassanik piaalluni, peqatigisaanillu

suliassaq pisariusoq aquttussaallugu. Taavalu alliartortoq isigalugu. Siullermik annertoortai atorlugit, soorlu sisait sannai, saqqaasa igalaartai aammalu qaliata sannai, kingor-natigullu atortussat illuliornissamut toqqarneqarsimasut kusanartut tamaasa suliarylugu. Aammalu soorunami pif-fissaq eqqorlugu naammassillugu. Suleqataasut tamarmik pikkorissorujussuummata tamanna aatsaat pisinnaasimavoq,” Mads Nørgaard oqarpoq nangillunilu:

“Uagutsinnut arlalinnut kangiata illorsuatut ittumik taama alutornartigisumik sanaqataalluni misigisaq asse-qanngitsuuvvoq, tamannalu inuuninni eqqaamasassaalluin-narpoq.”

Aamma Frants Frandsen Realdania By & Byg-imeersoq kangiata illorsuata sananeqarnera nuannersunik eqqaamas-arluni kingumut qiviarpaa. Piffissap ingerlanerani unam-milligassaqarluartoq, piffissaq sanaartorflusoq ujariagaa.

“Sanaartornerup nalaani aalajangersimasumik tamaaniinngilanga, kisianni Danmarkimiit tappavunnar-nikka tamarluinnaasa – sapaatit akunneri arfinillikkaar-lugit – qilanaartarpunga. Kalaallit Nunaat aamma Ilulissat uannut atalluinnalerput, aammalu maqaasisorujussuuara,” oqarpoq.

MEKANIKERI

Jesper Sandgreen, Ilulissat Marine Servicemi mekanikeri

142

Ilulissat biilerpassuaqanngilaq, paarlattuanilli umiatsiaaqqaq angallatillu hunnorujulikkaat tamaaniippuit. Taamaattumik Jesper Sandgreen biililerisuujuunnaarluni umiatsianut mekanikerinngorsimavoq.

Jesper Sandgreen ukiuni qulingiluani Danmarkimeereerluni Ilulissanut angerlarluni nuukkami, siullerpaatut iliuuseralugu immiartorferujussuaq ulikkaarlugu imermik imerpoq.

“Taavalu kangianiit silaannaq tamaat naamaarpa. Ilulissanut uteqqilluni nuannerluinnarpoq. Silaannaq allaaneruvoq, imeq allatut mamassuseqarpoq. Minguinerujussuulluni nutajullunilu,” Jesper biiilerisutut ilinniarsimasuusoq oqarpoq.

Taamaattumik aamma Danmarkimiittoq angerlarluni imminni sulilerusunnersoq aperiniarlugu Ilulissat Marine Service sianerfigimmani nangaasimanngilaq. Aappaa maskiningeniøriusoq aamma aalalarusussimavoq, taamaattumik maannakkut illoqarfuiup qeqqani illumi meeqqatillu marluk najugaqarput. Aammalu ilaqtat ikinngutillu qanillugit.

“Ilulissat biileqarpallaanngilaq, taamaattumik maannakkut biililerisuunermut taarsiullugu angallatinut mekanikerivunga. Tamatumta kingunerisaanik ilikka-gaqartorujussuvunga suliassaqarfinnilu suliarisinnaasakka amerlanerulerlutik, taamaattumik periarfissaqarluarpunga, aamma siunissami,” Jesper oqarpoq, imaq sikualunik ulikkaartoq isigiutigalugu.

“Nuannaanngilerniarnissaq ajornakusoopoq ilaa?” aperivoq.

Nuannaarnerpiaq Danmarkimiinnernmini maqaasisaasa ilagisimavaat. Aammalu qaninneq illoqarfissuarni misigisassaangitsoq. Tassani nalunaaquttag akunnera avillugu suliartorluni atortarpaa, aammalu meeqqani ulluunerani paaqqinnitarfimmuit aasinnaasarsimanagit. Tamakkua tamarmik isumagissaarniarneranut nukisaqarniarneranullu neriuusuarsimapput.

“Mattukkaluttuinnarpunga inissimanageralnu naammagiunnaariartuinnarlugu. Taamaattumillu angerlamut uterneq pissusissamisorluinnarpooq. Maanna suut tamaasa ornissinnaavakka, meeqqakka aasinnaallugit, pinngortitaq aammalu uannut pingaaruteqartut qanissinnaallugit. Billeeruppungaluuunniit, tassami suut tamaasa pisullunga ornissinnaavakka. Peqatigisaanik Iluliarmiut inussiarnersorujussuupput aalaterisarpullu taleq qasusuinnanngorlugu,” mekanikeri qungujorujussuarluni oqarpoq.

Qanittumiinneq inussiarnersuunerlu takornariat aamma misigissagaat Jesper neriuppoq. Kangianilu Illorsuaqalermaat tikeeraat suli amerlanerulissasut qularinngilaa. Tamannalu qilanaaraa.

“Illoqarfiga takutikkusuttorujussuara, takusassarpassuaqarput misigisassarpassuaqarlutillu. Peqatigisaanik takornariat amerlarnerulerpata immaqa aamma allamut nuussimasut allat uterusulersinnaassapput, soorlu uagut taamaaliorismasugut. Tamanna nuannissagaluarpoq. Amerlaneruppata ajunginnerussaaq,” oqarpoq.

Jesper Sandgreen Ilulissanut uterluni angalarsimagami usorsisimaarpoq. Takornariat aamma illoqarfimmi qanittumiinneq inussiarnersuunerlu misigissagaat neriutigaa .

ARNAQ QAJATTORTARTOQ

Pia Jensen, Qajaq Ilulissanut siulittaasoq

Pia Jensenip mikigallaramili nammineerluni qajartorneq ilinniarsimavaa. Maannakkut teknikkinik ernini ilinniartippaa, sungiffimminilu meeqqat inuuusuttullu Ilulissaneersut sungiusartarlugit.

Ilulissat qaqqasaqa qaavanniippoq illunnguaq tungujortoq. Napparsimavimmut aappalututumut qaqortortalimmum, oqaluffimmut qernertumut, illoqarfimmi illunut minnerungitsumillu Qeqertarsuup Tunuanut ilulisanullu isikkivilimmi. Pia Jensen aappanilu Karl Peter, ernini pingasunik ukiulik Knud, ilaqtariillu ikinngutiglluagaat Kaspaaraq illumia tassani najugaqarput. Ilaqtariinneq ulluinnarni inuunerata ilaminiinnaraa. Tamatumami saniatigut illoqarfimmi qajartortartut peqatigiiffiannut, 50-inik ingerlat-sisunik ilaasortaqaartumut, siulittaasuuvvoq aallussilluartoq.

Nunarsuup annertunersaani qajaq umiatsiaaqqatut glasfiberimik, kulfiberimik imaluunniit plastikkimik sanaajusutut mikisutut, amitsutut, takisutut ilisimane-qarpoq, kalaallit qajaat ileqquusut malillugit qisunniq amernillu atortoqarluni sanane-qartarpoq. Umiatsiaq kinguaariinni Kalaallit Nunaanni aamma Amerikap avannarliup issittortaani inuit aallaaniarnermut sakku-gisimavaat inuunerannut pisariaqarluinnartoq. Maannakkut timersuutitut pinnguar-nermullu atorneqarnerulersimavoq.

“Qaannamiunerusoq peroriartorpunga. Ataataga oqartarpoq iliuusai isigin-naaqissaartassagikka, tamannalu qajartor-nissannut ilinniartikkaminga periaaserivaa. Eqqaamanngilara nalunarnersoq imaluun-niit ajornaatsuunersoq, kisianni Paamiuni pingasunik ukioqarlunga unammisunut peqataaqqaarpunga. Maanna ernera ilin-niartippa, kisianni allaanerulaartumik ilinniartissagunarpapa,” Pia ernerminiin-naanngitsoq iinniartuteqartoq illarpoq. Pingaartumik meeqqat 4-16-inik ukiullit sungiusartarpai. Peqatigiiffimmi qaannamik soqutiginneqqilerneq maluginiarneqarpoq, pingaartumik meeqqaniit, taamaattumillu sungiusarneq annertunerpaatigut aasaane-rani imaani ingerlanneqartartoq annertuu-mik ingerlallugu.

“Aasaq sivikitsoq qajartornermut atorluarniartariaqarpoq. Ukiukkut aamma allunaasani marlunni nivinngarsimasuni nukitorsarnermut, gasujaallisarnermut kingunaveersaarnermullu sungiusarner-mut piffissaq atorneqartarpoq,” Pia oqa-luttuaroq, taanna inuuusuttut ilulissanik

ataqqinninnissaannik ilinniartillugit immik-kut sammisaqartarpooq. Nammineerluni paarnermik misilittagaqartutut misilittagaqarluarnerminit ilulissanut ataqqinnit-tuuvooq.

“Qanillivallaarusuttanngilakka, tas-sami qaqugukkut assakaalissanersut nalunar-tuaannarmat. Tamaattoqalerpallu uagut inuit iluliarujussuarnut sanilliulluta mikisuaraa-vugut.”

Qajartorluni unammisarnerni ilaqua-tariit Jensenikkut tamarmik, angajoqqaavi qatanngutaalu ilanngullugit, peqataaffig-i-sarsimasaannit ujaminnattaarpassui inimi iikkami nivingapput. Ilulissat avannaani 200 kilometerit missaanni ungasitsigisumiit Uummannamiit Kalaallit Nunaata kuja-sinnerpaartaanut Nanortalimmum. Ukiut tamaasa Kalaallit Nunaanni qajartornermi unammersuartitsisoqartarpooq, tassani nuna tamakkerlugu peqatigiiffit tamarmik unam-miuartarlutik.

“Aappaagu taanna Ilulissani ingerlan-neqartussaavoq, taamaattumik siulittaasut naammattunik isumagisassaqarpunga,” Pia oqarpoq, qaqqami illumit tungujortumit Oqaluffiup iterlaani qajartortartut peqati-giiffiata illuutaata tunganut tummeqqakkut sivingasukkut ingerlaatigaluni.

Ukiunera aamma qaannat aser-fallatsaaliornerannut aammalu nutaanik qaanniiornermut atorneqartarpooq. Tamanna qanga ileqqut, Piap aamma ataataminuit ilik-kagai, malillugit pisarpoq.

“Uanga nammineerlunga qaanniор-sinnaanngilanga, kisianni qanoq iliorterner-sut nalunngilara. Ataatanga taamaalior-toq isiginnaartarsimaqigakku niaqqunni filmi-tuut takorloorsinnaavara. Taamaattumik allat qanoq ilioqqinnaassanersut ilitsors-sinnaavakka,” oqarpoq.

Ataaqqinartorsuaq Dronning Marg-rethe 2021-mi oktoberimi Ilulissanut tikeraarmat Pia siulittaasutut Kangiata

Illorsuanut kaffisortitsinermut qaaqusaa-voq. Dronningi nerriveqatigalu issiasus-saalluni paasigamiuk qajartortartoq eqqis-sisimalluinartuugaluartoq annilaangale-raluarpoq.

“Kisianni ajunngitsumik ingerlavooq, misigisaq nuannersorujussuuvooq. Qajaq inuuninni pingaruteqartorujussuaq inuu-ninnnullu ilaalluinartoq sinniisuuffigis-in-naagakku nuannaarpunga. Aammalu Dron-ningi soqutiginnittorujussuuvooq. Qajaq qanga ileqqut malillugit atoripput, aammalu qaannat plastikkiungitsut paasigamiuk tupaallaatigerpasippaa,” Pia Ataaqqinartor-suarmik naapitsinini pillugu oqarpoq.

Kalaallit qajaat siusinnerusukkut Kalaallit Nunaanni inuit piniarnermi sakkugisimavaat pingaaruteqartoq. Maannakkut timersornermut pinnguarnermullu seqernullu tarrikkiartornerani nuannisaarluni angalaarernut atorneqarnerulersimavoq.

AKUNNITTARFIMMI PISORTAQ

Anders Okholm Gadeberg, Hotel Icefiordimi pisortaq

Hotel Icefiordimi pulaartut taamatullu
akunnittarfimmi pisortaq Qeqertarsuup Tunuanut
ammalu ilulissanut mikisunut angisuunullu
kangianiit imaanut anillakkiartornerminni
sanoioqquttartunut asseqanngitsumik isikkiveqarput.

IGALAARSUARNIIT ISIKKIVIK
Hotel Icefiordip neriniartarfiata igalaarsuar-
niit isikkivia nassuiagassaanngingajappoq.
Akunnittarfik Qeqertarsuup Tunuata kil-
lerpiaaniippoq. Igalaat silataanni ilulissat
mikisut iluliarsuillu kangiata ilorpiaaniit
immamut avalannerminni sarsuarusaarput.

Takornariat takusaq inuunerminni
misigisassaraat. Piniartut marluk nerriviu-
ilaanni ingilluartitersimasut inuunerannut
ilaaginnarpooq. Ulluinnarsiutaasoq, isikki-
vik taamaattoq taamatut isigneqarsinnaa-
lersinnaassappat.

Piniartut marluk taakkua umimmaat
neqai 350 kiilut akunnittarfip pisortaanut
Anders Okholm Gadebergimut, maannakkut
akilerniarlugit aggersumut, tunniunniarlu-
git akunnittarfimmiippuit. Tamanna sulias-
saasa assigiinngitsorpassuit ilagiinnarpaat.

“Akunnittarfimmi ulluinnaat allaan-
ngilaq qamani kangiani immami sikorpa-
suaqartumi, iluliaminerpassuaqartumi
iluliarujussuaqartumilu angalaaginnar-
luni. Taavunnaruit piffimmiit piffimmut
apuutiinnartussaanngilatit. Sikut tamaasa
uiarteqqaartussaavatit aammalu aqqufissap
illuatigut aappaatigulluunniit sukkuussa-
nerlutit aalajangeqqaartussaallutit. Aqqufis-
sap aappaa pitsaunerua imaluunniit ajorata
tamaasa anigorpagut? Ilulissani akunnittarfimmi
pisortatut sulinermut tamanna asser-
suutissaqqipoq,” oqarpoq Anders.

Pisortamut inuuusuttumut tamanna
misilittagassarsiorluni misigisassarsiorusun-
nermik aallartippoq. Taamaattumik 24-nik
ukioqarluni angalatitsinermi aqtsisutut
pikkorissarnissamut ilannguppoq, taman-
nalu Ilulissani angalatitsinermi aqtsisutut

atorfininneranik kinguneqarpoq. Ilinniar-nini naammassiartorniarlugu Danmarkimut uternissani aalajangiuteqqammigaa akunnitarfimmi pisortatut atorfimmut neqeroorfingeqarpoq.

“Niaqora ilumoornuinnartumik mar-lussoriarluni ernalup iluanilaartariaqarsi-mavoq,” Anders oqaluttuarpooq, wakeboard aliikkuturalugu annertuumik sammisaqartartoq. Soqutigisarilluinnakkani Ilulissanut nassarsimavaa, maannalu aasakkut kangiani ingerlattarlugu.

Naggataatigut akuersivoq, aammalu 2018-imi decembarimi pisortanngorlaap Kalaallit Nunaanni taamanikkut siviktsin-narmik misigisaqarfingisimasamini inuuler-niarluni ilaqtutani, ikinngutini ilisarisima-sanilu inuullaquai. Issittoq Europamiit allaanerulluinnartoq Andersip ingerlaannaq paasivaa. Atorfinitciaannartoq imaatigut kabelimi, Kalaallit Nunaata avannaanik nunarsuup sinneranut attaveqartitsisumi aammalu internetip naleqqutipajaartumik sukkassuseqarnissaanik qulakkeerisumi, unittoortoqarpoq.

“Nunarsuup sinneranut attaveeru-tingajalluinnarpugut. Tikeraagut interne-tikkut attavinissinnaanngillat, aammalu tikeraat maannarusuttut attaveqarfingis-in-naajunnaarlutigit. Unnuakkut nal. 3 makita-riaqartarsimavugut mailinik nassiussiniar-luta. Qaammaterpassuarni Kalaallit Nunaat tamakkerluni sakkortusaavikkoortumik nunarsuarmut attaveqarpoq, taamaannerani attaveqaatit arriitsuaraasimallutik. Tassani paasivara angerlarsimaffinniit aammalu taa-maattusaannartut isigisannit tamaniit unga-sissorujussuarmillunga,” oqarpoq Anders.

Akunnittarfiup pisortaa aamma nuannersuni nuanniitsunilu inuiaqatigiit ikittuinnaasut akornanni najugaqarneq sungiunniartussaasimavaa. Nuannersor-taanni ilaavoq kikkut tamarmik ilassisar-nerat imminnullu ilisarisimanerat, kisianni aamma inuit immaqa nuannarivallaanngi-sat naapinngitsoorneqarsinnaannginnerat tamatuma kingunerisarlugu. Imaluunniit sulisut soraarsittariaqarsimasat.

Taamaattoq unammilligassat arlaa-taluunniit Anders nikallortinngilaat. Na-a-merluinnaq. Ukiut marlussuit kingullit ingerlaneranni illoqarfimmi takornarianut misigisassarpassuarnik nutaanik ineriartor-titsisimavoq. Pingartumik takornarianut najukkamilu najugaqartunut mamaasaakka-nik nerisassiornissamut periarfissat immik-kut eqqumaffigai.

“Nerisassanik eqqannguatsinniittu-nik ‘nunamiit nerrivimmuit’ aallussinissa-mut asseqanngitsunik periarfissaqarpugut. Uillut, qeqqussat, umimmaat allarpassuillu nerisassiat. Eqqusat nutaajupput, aatsaat qanittumi misilippagut,” oqaluttuarpooq.

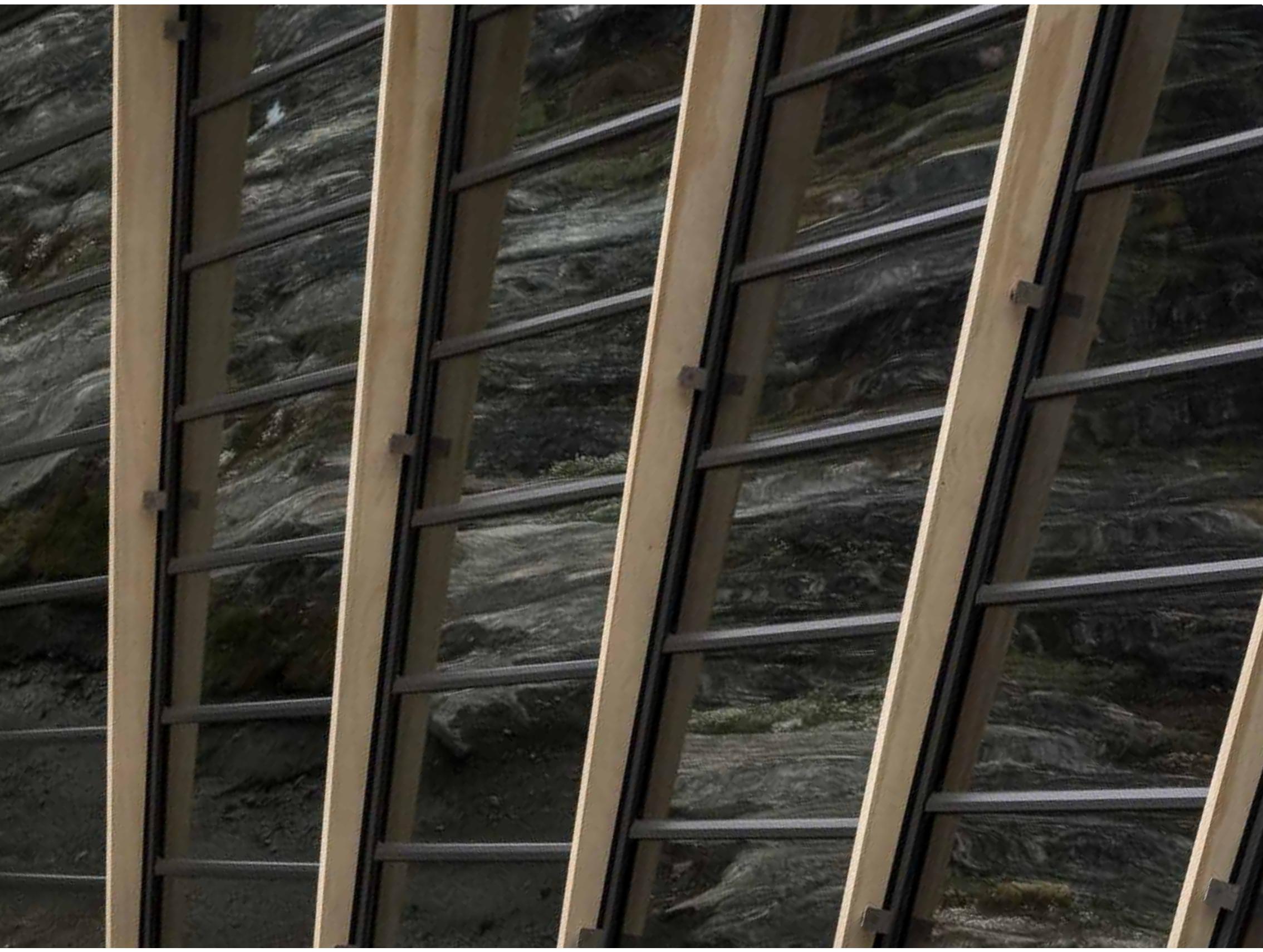
Takornariat Hotel Icefiordimi ineq-qanut 51-inut toqqammavissanik qulakkee-riisuupput. Taamaattumik akunnittarfimmi pisortap aamma Kangiata Illorsuata piler-sinneqarnera, tikeraanik pilerisaarinian-nermi ilaalluinnartutut isigilersimasani, nuannaarutigisorujussuuaa.

“Arlarpulluunniit kisimiilluni inger-lasinnanngilaq. Kangia soorunami tikeraar-toqartarneranut pissutaasarpooq, kisianni sinilluarsinnaanngikkunik, nerilluarsinnaan-ngikkunik aammalu maannakkut Kangiata Illorsuata kusanarluinnartup oqaluttuassar-taa tamaat ilanngullugu takusarsinnaanngik-kunikku tikeraartartut amerlassusaannut, taa-maalliluunilu Ilulissat uummaarissuunissaanut kinguneqartussaavoq,” oqarpoq Anders.

Akunnittarfimmi pisortaq, Anders Okholm Gadeberg, Ilulissat Kangianut isikkivigissumi immikkut nuannarinerusaqarpoq.

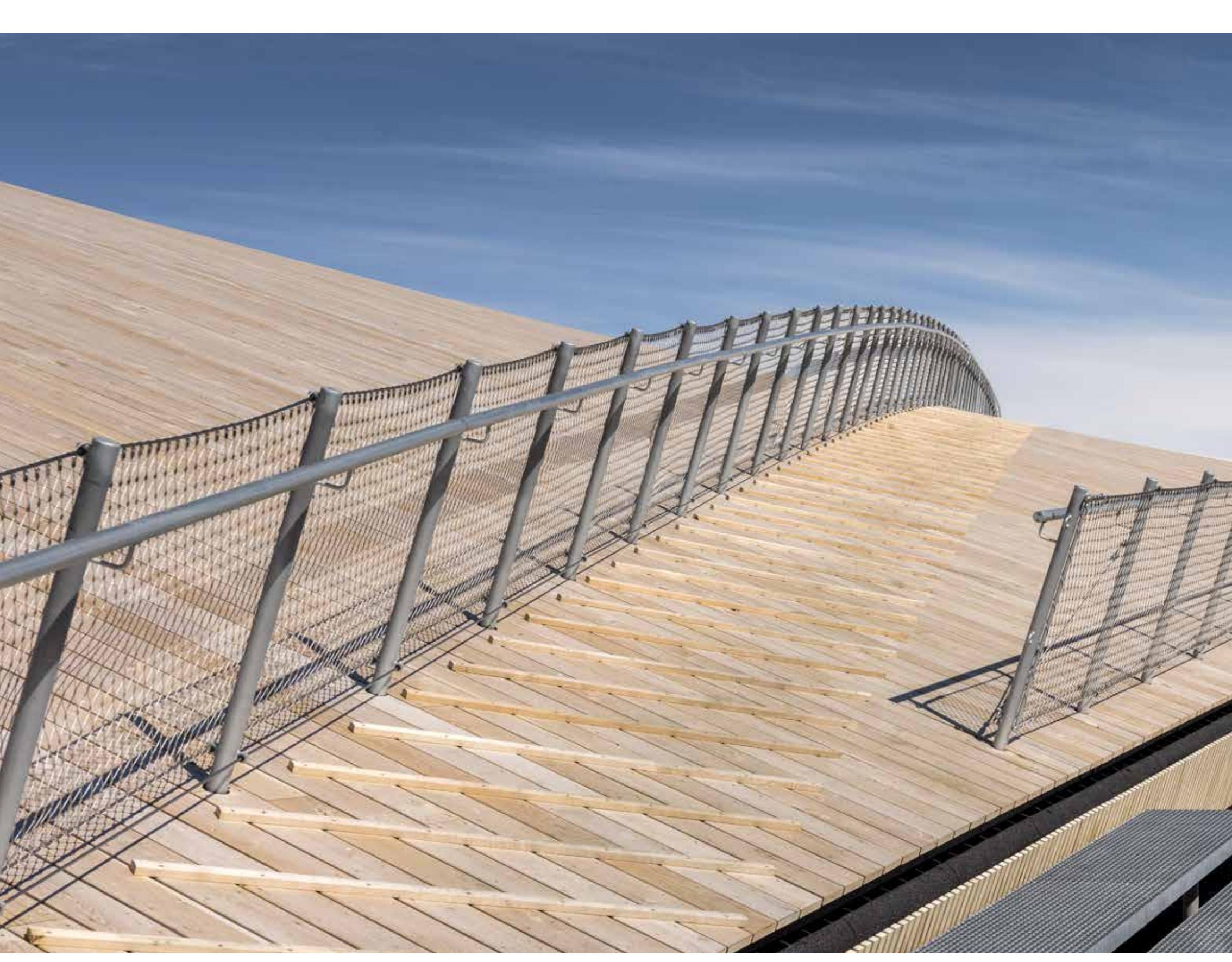
Tassanngaanniittaq nerisassiassat ilai akunnittarfiup igaffianukaanneqartussat aaneqartarput.

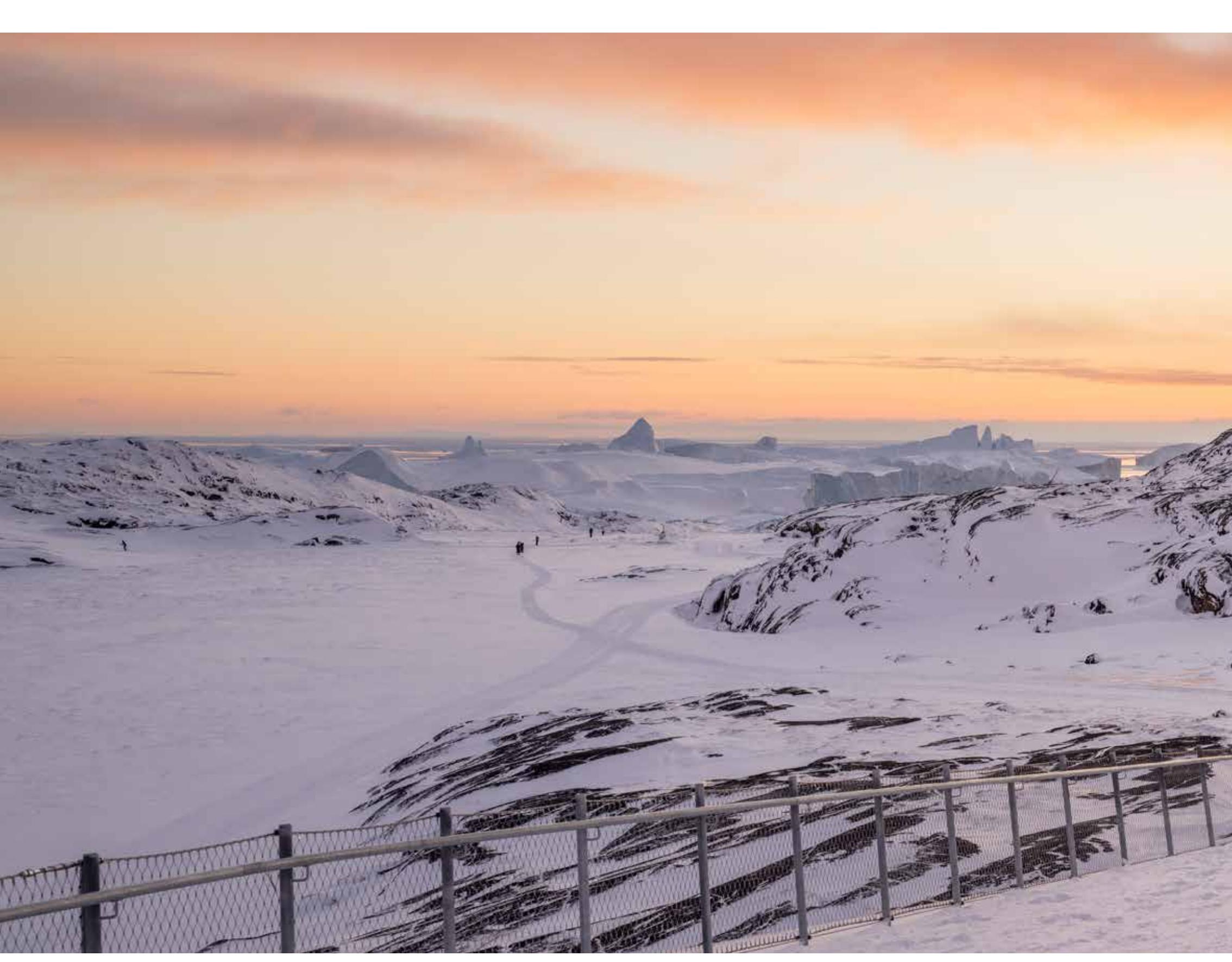

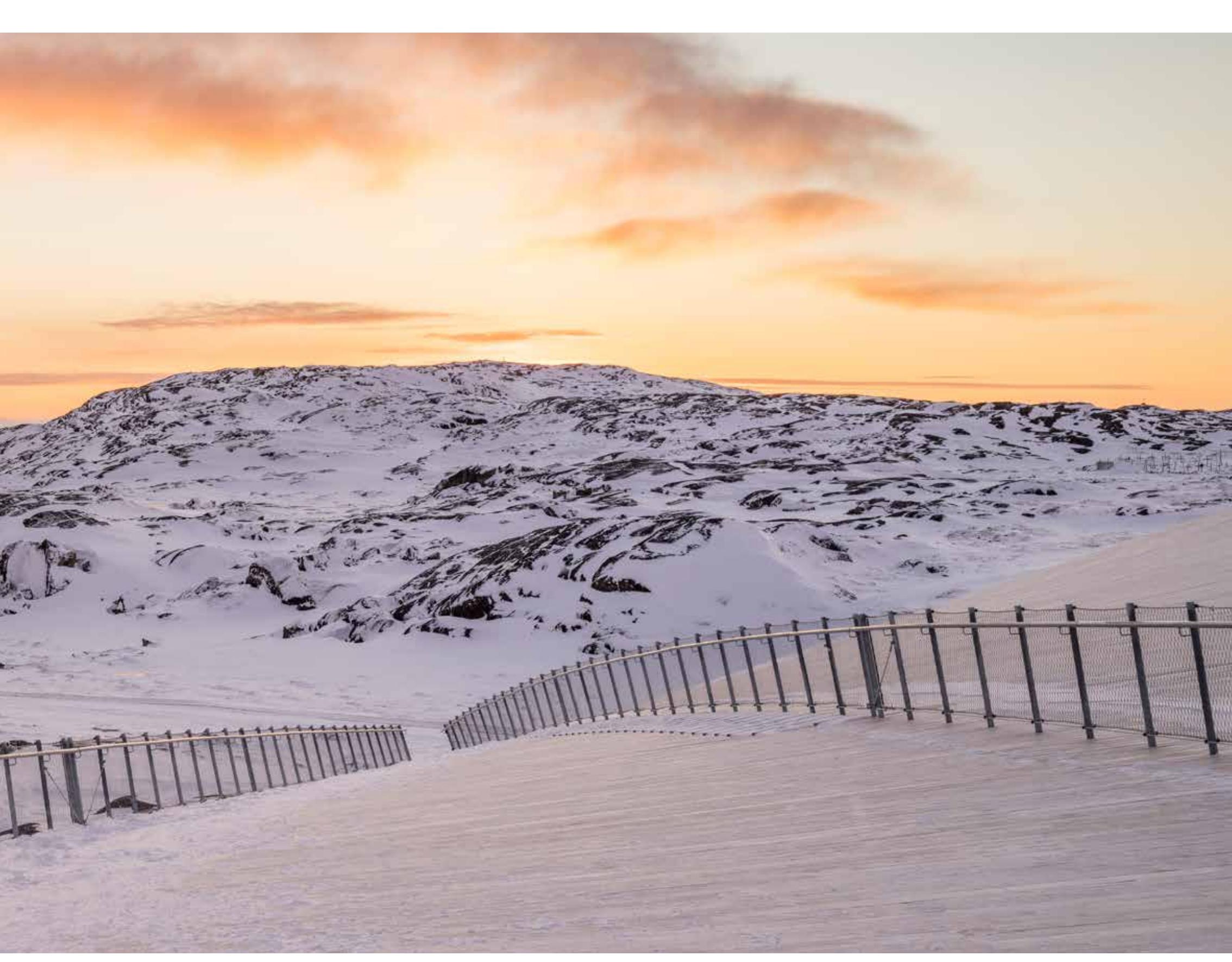

PISSUSIVIUSUT

SULEQATIGIIT KANGIATA ILLORSUANUT TUNULIAQUTSIISUT

Kangiata Illorsua Namminersorlutik Oqartussat, Avannaata Kommuniata aammalu peqatigiiffiup ajunngitsuliortartup Realdaniap akornanni suleqatigiinnikkut ineriertortinnejarpooq aningaasalersorneqarluni. Suleqatigiit pingasut taakkua, najukkami inuiaqatigiit nukittorsarneqarnissaat siunnerfigalugu aammalu Kalaallit Nunaanni takornariaqarneq ikorfartorniarlugu, suleqatigiillutik Kangiata Illorsua pilersippaat. Illup sananeqarnerani ingerlanerpiaa Realda-niap immikkoortortaata ingerlatseqatigiiffiup Realdania By & Byg-ip isumagisaraa.

NAMMINERSORLUTIK OQARTUSSAT

Namminersornerullutik Oqartussat 1979-imi tunngaviler-neqartut, Namminersorlutik Oqartussanit 2009-mi taarser-neqarput. Naalakkersuisut tassaapput Kalaallit Nunaanni Naalakkersuisut Inatsisartunit toqgarneqartut. Maannakkut Naalakkersuisuusut qulingiluanik ilaasortaqarput, Naalakkersuisut Siulittaasuannit aqunneqarlutik.

AVANNAATA KOMMUNIA

Avannaata Kommunia Kalaallit Nunaanni kommunit avan-narlersaraat aammalu sisamanik illoqarfearluni 23-nillu nunaqarfearluni. Kommuni Spanien angeqqatigalugu angissuseqarpoq 10.600-t missaannillu innuttaqarluni.

REALDANIA

Realdania peqatigiiffiuvvoq ajunngitsuliortartoq, 175.000-t missaannik ilaasortaqartoq. Peqatigiiffiup illulianik avatangiiseqarnikkut inuunermi pitsaassuseqartitsinissaq sulisutigaa – ulluinnatsinnut illutatigut atugassaqarnissatut paasillugu. Taakkua assersuutigalugu tassaapput illoqarfimmi ineriertortitsineq, illuliornerit aamma kulturikkut avatangiisink pingaaruteqartunik piujuartitsinissaq. Piujuartitsinissaq Realdaniap suliaqarnerata annertunersaani ataqtigilissitsisuuvvoq. Realdania ukioq 2000-miit 20 mia. koruuninit amerlanerusut atorlugit suliniutinut 4.300 misaannik amerlassusilinnut tapersiisimavoq. Kikkulluniit Danmarkimi illuutinik aalaakkaasunik pigisaqartuusut Realdaniamut ilaasortanngorsinnaapput.

TAPERSIISUT ALLAT

Kangiata Illorsuarni saqqummersitsineq taaguuteqartoq “Sermeq pillugu Oqaluttuaq – Fortællingen om is” Nordea-fondenimit, Augustinus Fondenimit, Bloomberg Philanthropiesimit aammalu OAK Foundationimit aningaasalersorneqarluni piviusunngorpoq.

ANINGAASAQARNEQ

Kangiata Illorsuanut missingersuutit tamarmiusut 152 mio. koruuniupput.

Namminersorlutik Oqartussat aamma Avannaata Kommunia 23 mio. koruuninik tapersiippit. Realdania 108 mio. koruuninik tapersiivoq.

Kangiata Illorsuani saqqummersitsinermut paassisutissi-nermullu uku aningaasalersuisuupput:

Nordea-fonden 16,45 mio. koruuninik, Augustinus Fonden 3,8 mio. koruuninik, Bloomberg Philanthropies 750.000 koruuninik, OAK Foundation 350.000 koruuninik.

PIFFISSAP INGERLANERA

2004: Kangia UNESCOp nunarsuarmi kingornussassan-ut allattuiffiani ilanngutsinneqarpoq.

2014: Annertuumik misissueqqissaarnermk suliaqar-neq tunngavigalugu Ilulissani Kangiata Illorsuata pilersinneqarnissaanut ingerlanneqarnissaanullu nalunaarusiortoqarpoq.

2015: Namminersorlutik Oqartussat, Avannaata Kom-munia aamma peqatigiiffik ajunngitsuliortartoq Realdania Kangiata Illorsualiorissaq pillugu suleqatigiilerput.

2016: Dorte Mandrup nunani tamalaani illussanik titar-taasartut unammisinneqarneranni ajugaavoq.

2019: Illuliorneq aallartinneqarpoq.

2021: Kangiata Illorsuani takusaasunut siullernut ulloq 3. juli matut ammarneqarput.

KANGIATA ILLORSUA KISITSISINNGORLUGU

- Kangiata Illorsua takornarianut sullissiviit pilersaa-rutigineqartut Kalaallit Nunaanni pilersinneqartussat katillugit arfiniliusut siullersaraat Realdania Kangiata Illorsuata piviusunngortinnissaanut taamaallaat peqataavoq.
- Illu iluaniit silataanut atorneqarsinnaavoq. Illup qaava upernaap, aasap ukiallu ingerlaneranni kangianut nasittarfittut tikikkuminartutut ammasutut atorne-qarpoq. Illorsuup iluaniippoq saqqummersitsineq “Sermeq pillugu Oqaluttuaq – Fortællingen om is”.
- Saqqummersitsinermi “Sermeq pillugu Oqaluttuaq – Fortællingen om is” kangiani pinngortitaq asse-qanngitsoq, kulturikkut kingornussatoqaq ukiunit 4.000-init pisoqaanerusoq aammalu silap pissusaata allanngoriatornera kangiani UNESCO-mit iller-sugaasumi avatangiisini ersarissumik ullumikkut sunniuteqalereersimasoq, nassuarneqarput.
- Kangiata Illorsuaniipput aamma saqqummersitsinerup ilaatut eqqumiitsuliat ikkussukkat marluk aammalu filmertarfik. Tamatuma saniatigut pisiniarfefarpoq caféqarlunilu.
- Kangiata Illorsua katillugu 1.500 kvadratmeterit pallillugu angissuseqarpoq, taakkunannga 900 kvadratmeterit kiassagaallutik. Saqqummersitsineq 400 kvadratmeterinik annertussuseqarpoq, eqqumiit-suliat ikkussukkat filmertarfillu ilanngullugit.
- Illorsuup ingerlanneqarnera Greenland Visitor Centre-mi, Namminersorlutik Oqartussat ataanni imminut pigisutut sullissiviusumi, inissisimatinneqarpoq.

KANGIATA ILLORSUA TITARTARPAAT SANALLUGULU

- Sanatitsisoq: Realdania By & Byg A/S
- Illussanik titartaasartoq aamma tamakkiisunut siunnersortaaasoq: Dorte Mandrup A/S.
- Ingeniøri siunnersorti: Søren Jensen Rådgivende Ingeniør firma A/S.
- Sanatitsisumut siunnersorti: Rambøll Danmark A/S.
- Illuliornerup aqunneqarnera aamma sulianut nakku-tilliineq: Rambøll Grønland A/S.
- Entreprenøri pingaarneq: KJ Greenland A/S / Rådgivende Ingeniør Torben Melgaard.

Entreprenørip suliaqartitai:

- Malermester Niels Erik Bro, Jenses Malerforretning ApS, Ilulissat.
- VVS & El Firmaet A/S, Ilulissat.
- Kai Andersen A/S, civilingeniører og entreprenører, Holte.
- Landskabsarkitekti: Kristine Jensen Landskab & Arkitektur ApS, Aarhus.
- Piareersaataasumik misissueqqissaarnerit aamma suliassamik ineriaartortitsineq: BARK Rådgivning A/S, København.

SAQQUMMERSITSINEQ JAC STUDIOSIMIT PILERSINNEQARPOQ

- Johan Carlsson, Founder Architect/Designer MA, MDD.
- Saqqummersitsineq “Sermeq pillugu Oqaluttuaq – Fortællingen om is” siunnersortaaasut makkua ikuunnerisigut pilersinneqarpoq:
- Klaus Nygaard, Pinngortitaleriffimmut pisortaq
  - Olav Orheim, sermersiooq aamma silap pissusaanut ilisimatooq, Norge.
  - Kirsten Hastrup, antropologiimi professor emeritus aamma Kalaallit Nunaannut ilisimatooq, Københavns Universitet.
  - Erik Bjerregaard, Ilulissani Hotel Arcticimi pisortaa-simasoq aammalu Visit Greenlandimi siulersuisunut ilaasortaq.
  - Ólafur Örn Haraldsson, Thingvellir Visitor Centremut pisortaasimasoq, Island.

ASSILISAT OQAASERTAALU

ASSILISANIK ATUGASSIISUT

Adam Mørk: Atuakkap ungalua, qupperneq 6-7, 10-11, 12-13, 14-15, 16-17, 18-19, 36-37, 38-39, 52, 55, 57, 58, 59, 60, 62, 63, 71, 72-73, 76, 80, 83, 84, 85, 86-87, 88-89, 90, 92-93, 94-95, 96, 99, 100-101, 102, 104-105, 107, 108-109, 110, 112, 113, 116, 117, 118, 119, 120-121, 122-123, 124, 125, 134, 138-139, 140, 141, 148-149, 150-151, 152-153, 154-155, 156-157, 158-159

Steen Brogaard/Post Greenland: Qupperneq 20

Christian Klindt Sølbeck: Qupperneq 23s, 24, 34, 82, 98, 111

Aller Media/MEGA: Qupperneq 23T

Allan Moe/Ritzau Scanpix: Qupperneq 27s

Karsten Schnack/Biofoto/Ritzau Scanpix:
Qupperneq 27T

Kongehuset/Ritzau Scanpix: Qupperneq 30

Bjarke Ørsted: Qupperneq 32, 35, 40, 41, 42-43, 46, 47, 48-49, 61, 64, 65, 66, 67, 79, 114, 115, 142, 145, 146, 147, 162Q

Frants Frandsen: Qupperneq 44-45, 136

Nina Jul Larsen: Qupperneq 50

Morten Rasmussen/Biofoto/Ritzau Scanpix:
Qupperneq 51

Jens V. Nielsen: Qupperneq 54, 74, 143

Henrik Saxgren: Qupperneq 68

Visit Greenland/Julie Skotte: Qupperneq 91

KJ Greenland: Qupperneq 126, 129, 130, 131, 132, 133, 135

Bolatta Silis-Høegh: Qupperneq 128

Poul Hard: Qupperneq 144

Claus Bjørn Larsen: Qupperneq 162A

Dorte Mandrup A/S / Kristine Jensens Tegnestue:
Qupperneq 166-167

NINA JUL LARSEN, tusagassioritoq namminersortoq Ilummarfimmiit bacheloriusoq. Ilulissani inunngorpoq, pero-riartorpoq najugaqarlunilu aammalu Kalaallit Nunaanni tusagassiorfinnut illo-qarfik pillugu illoqarfimminngaaniillu nutaarsiassanik allattarluni. tusagassior-tutut sulinermi sasniatigut atuakkanut café Books & Coffee Ilulissat piginnit-tuuffigaa.

MARIANNE KROGH ANDERSEN, tusagassioritoq namminersortoq aam-malu Issittoq kulturilu immikkut ilisi-masaqarfialugit atuakkiortoq. Kalaallit Nunaat najugaqarfigisimasani aammalu ukiorpassuit ingerlaneranni angalaffigi-sarsimasani pillugu marllunnik atuak-kiorsimavoq ilanngutassiarpassuarnillu suliaqarsimalluni. Siusinnerusukkut Weekendavisen-imi kulturikkut aaq-qissuisoq tusagassiorlorlu, Jyllands-Pos-ten-imi aammalu Børsens Nyhedsmaga-sin-imi politikkimut ilanngutassiisar-toq, Radioavisen-imi tusagassioritoq.

STEEN BREINER, aaqqissuisoq nam-minersortoq, atuakkiortoq, tusagas-sioritoq aamma attaveqaqtiginnermut siunnersuisartoq, pingaartumik illu-liorflusut avatangiisit iluanni. Siusin-ne-rusukkut aviisini Dato, Urban aamma B.T., aaqqissuisunut pisortaasimavoq, Berlingske-mi aaqqissuisuusimavoq tusagassiortuusimallunilu, Videncenter Bolius attaveqaqtiginnermut pisortaaf-figisimavaa aammalu ilusilersuinermut suliffeqarfik Vipp suliffigisimallugu.

SAQQUMMERSITSISOQ

Realdania
Jarmers Plads 2
1551 København V
realdania.dk

AAQQISSUISUT

Kim Hintze
Dorte Bülow

NUTSERISOQ

Tabithe Kristensen

KUKKUNERSIUIISOQ

Camilla Kleeman-Andersen

DESIGN/LAYOUT

Studio Atlant

NAQITERISOQ

Dystan & Rosenberg

© Realdania 2022

ISBN

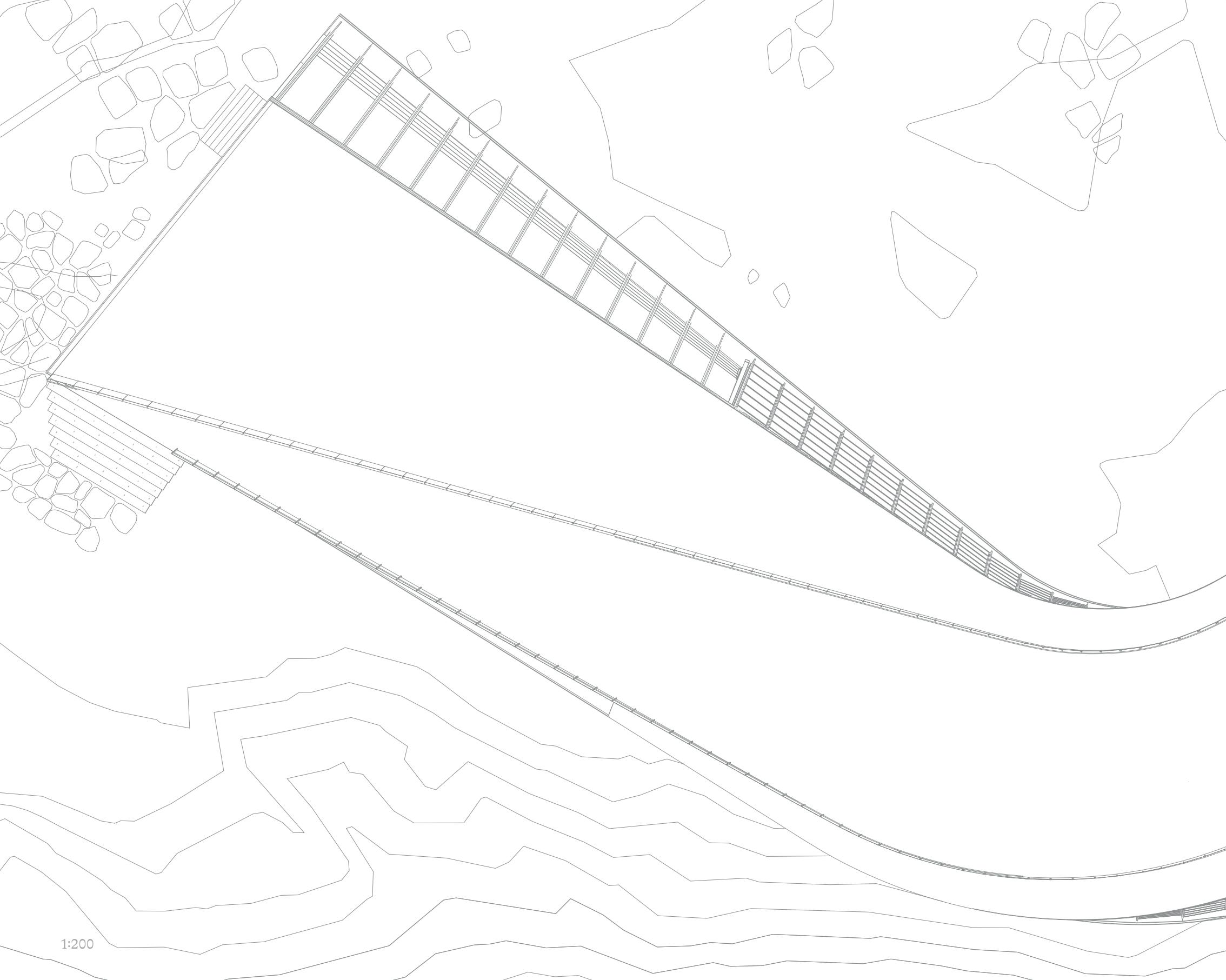
978-87-93360-33-4

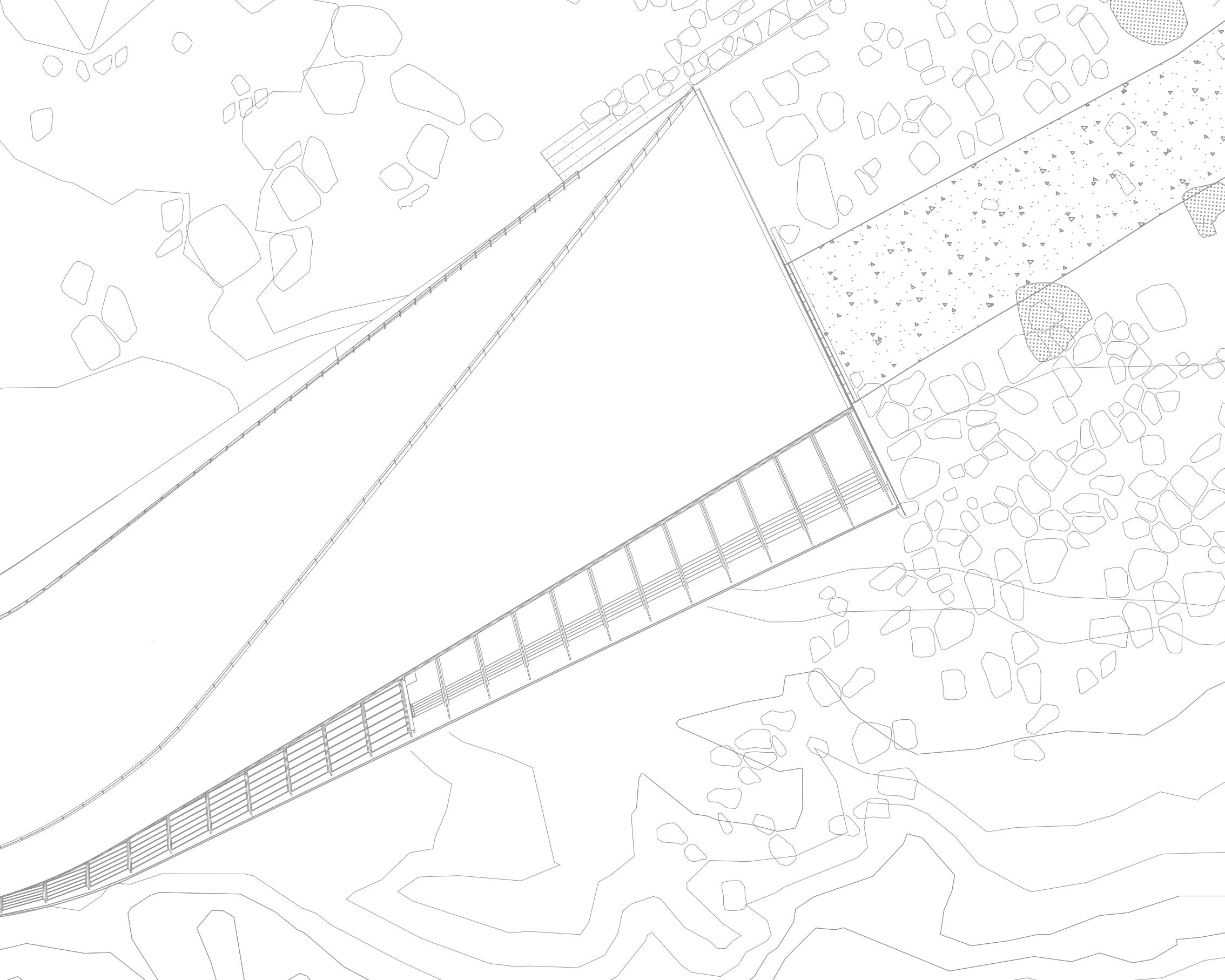
Kangiata Illorsua pillugu atuagaq naqiterivimmi
ISO/14001-imik akuersissummit allagartaqartumi
naqiterneqarpoq

1:200

Ilulissat Kangiata paavaniippoq Kangiata Illorsua, illoqarfiup kangiatalu akornanni naapiffittut inissismalluni. Tassani takusaasut saqqummersitsinermi, 'Sermeq pillugu Oqaluttuaq', Kalaallit Nunaanni pinngortitaq kulturilu paasisaqarfisinnavaat. Kangiani uumassusilippassuit inuillu tamaani ukiut tuusintilikkaat ingerlaneranni inuusimanerat pillugit kiisalu silap pissusaata allanngoriarnera, kangianerpiaq ersarilluinnartoq pillugu paasissutissivoq.

Kangiata Illorsua imminermini alutornarluinnartuuvoq. Illu nunani tamalaani tu-saamaneqartumit illussanik titartaasartumit Dorte Mandrupimit titartarneqartoq pinngortitamut UNESCO-mit illersugaasumut isikkiveqarluni tassani inissismavoq. Aamaluu illup qaavaniit kangianut asseqanngiluinnartumik isikkiveqarpooq.

Atuakkami matumani kangiata illorsuata eqqarsaatigineqaqqalerneranit naggataatigut ammarneqarneranut piviusunngoriar-tuaarnera nassuiarneqarpoq. Innuttaasut Ilulissaneersut kangiani inuuneq oqaluttuaraat, Ataqquinartorsuullu Dronning Margretheep Kalaallit Nunaannut asanninnini oqaasertalerpaa.

